

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

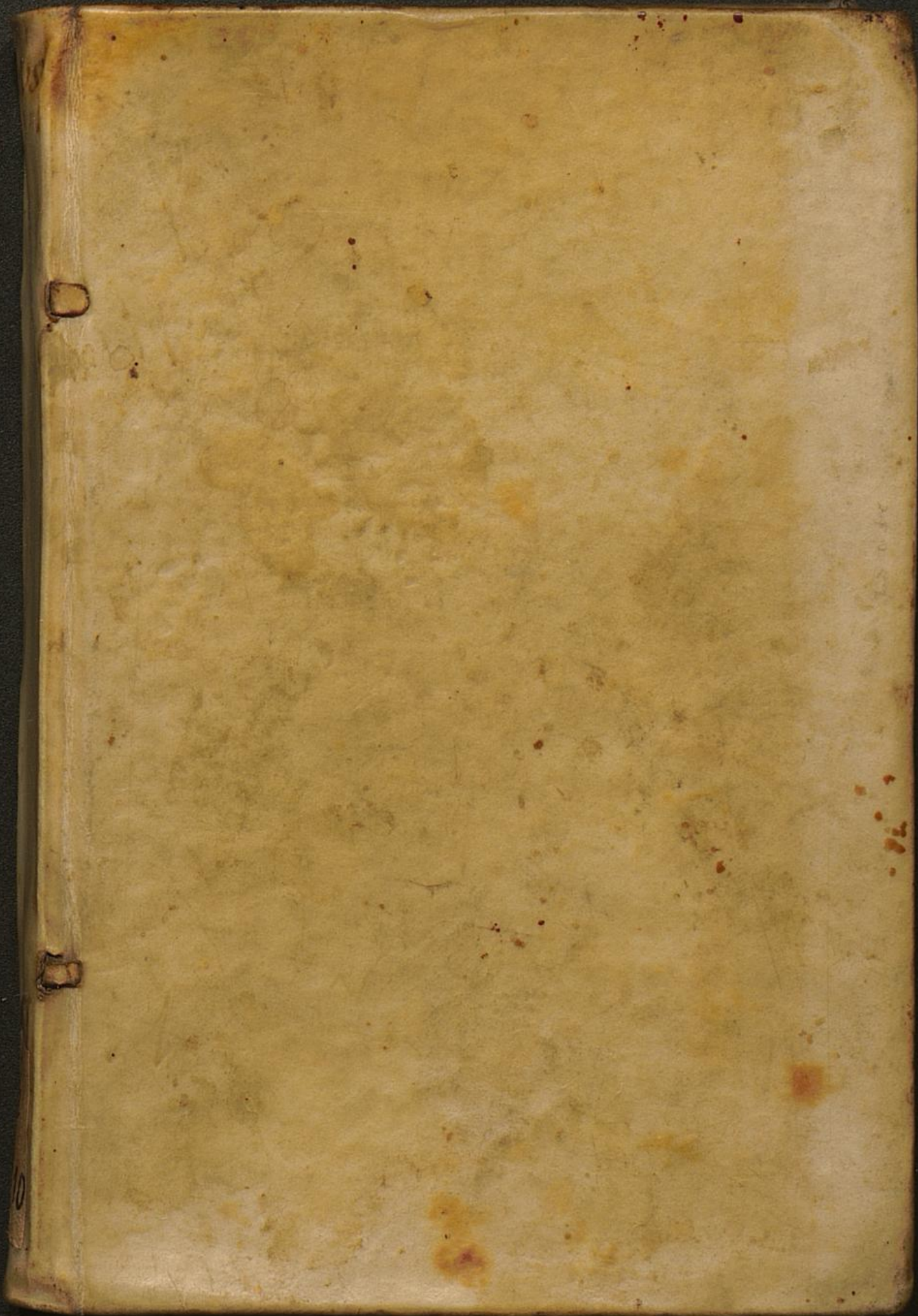
Universitätsbibliothek Paderborn

Compendivm Cæremoniarvm In celebratione Diuinorum Officiorum Observandarvm

Jacobs, Johannes

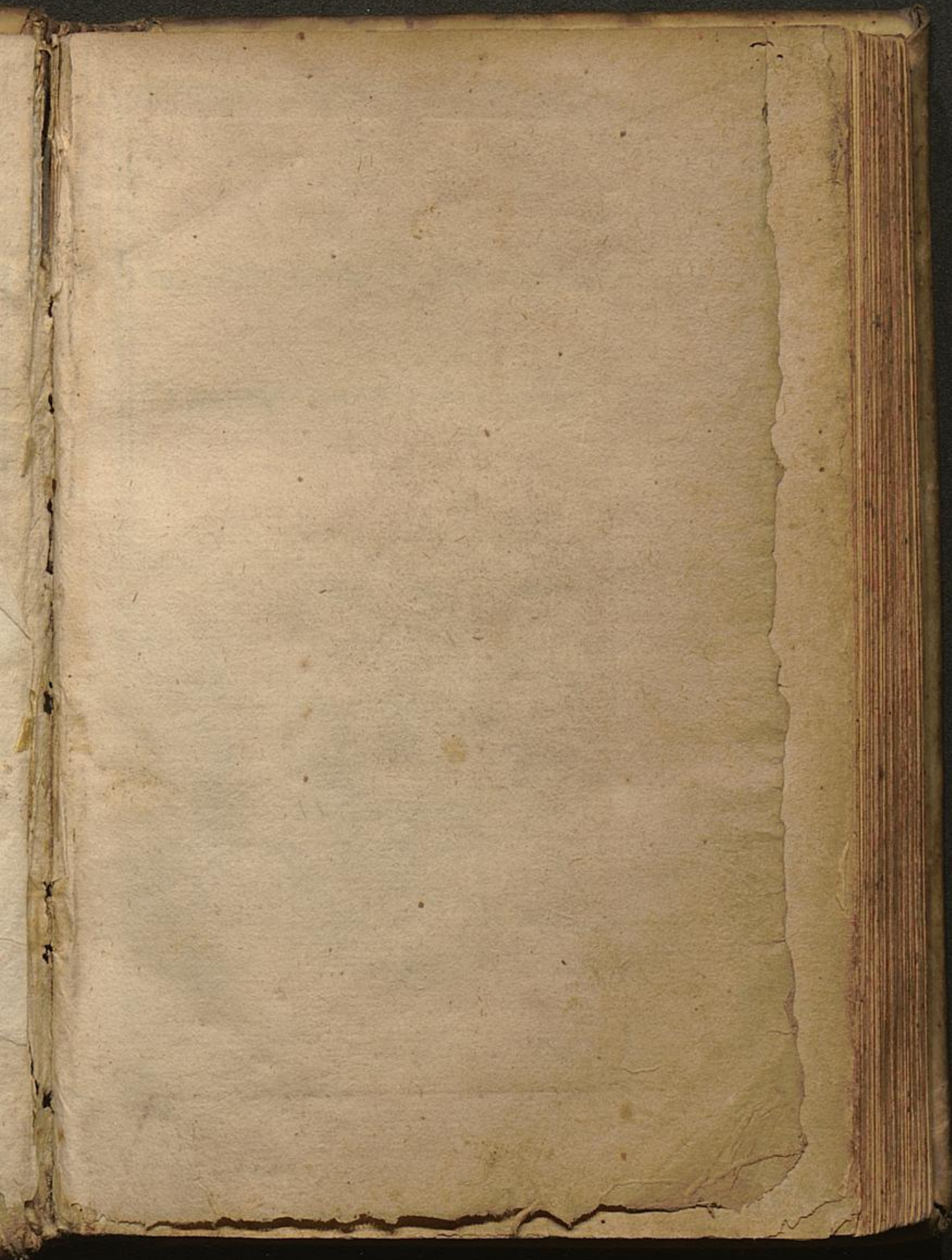
Antverpiæ, 1621

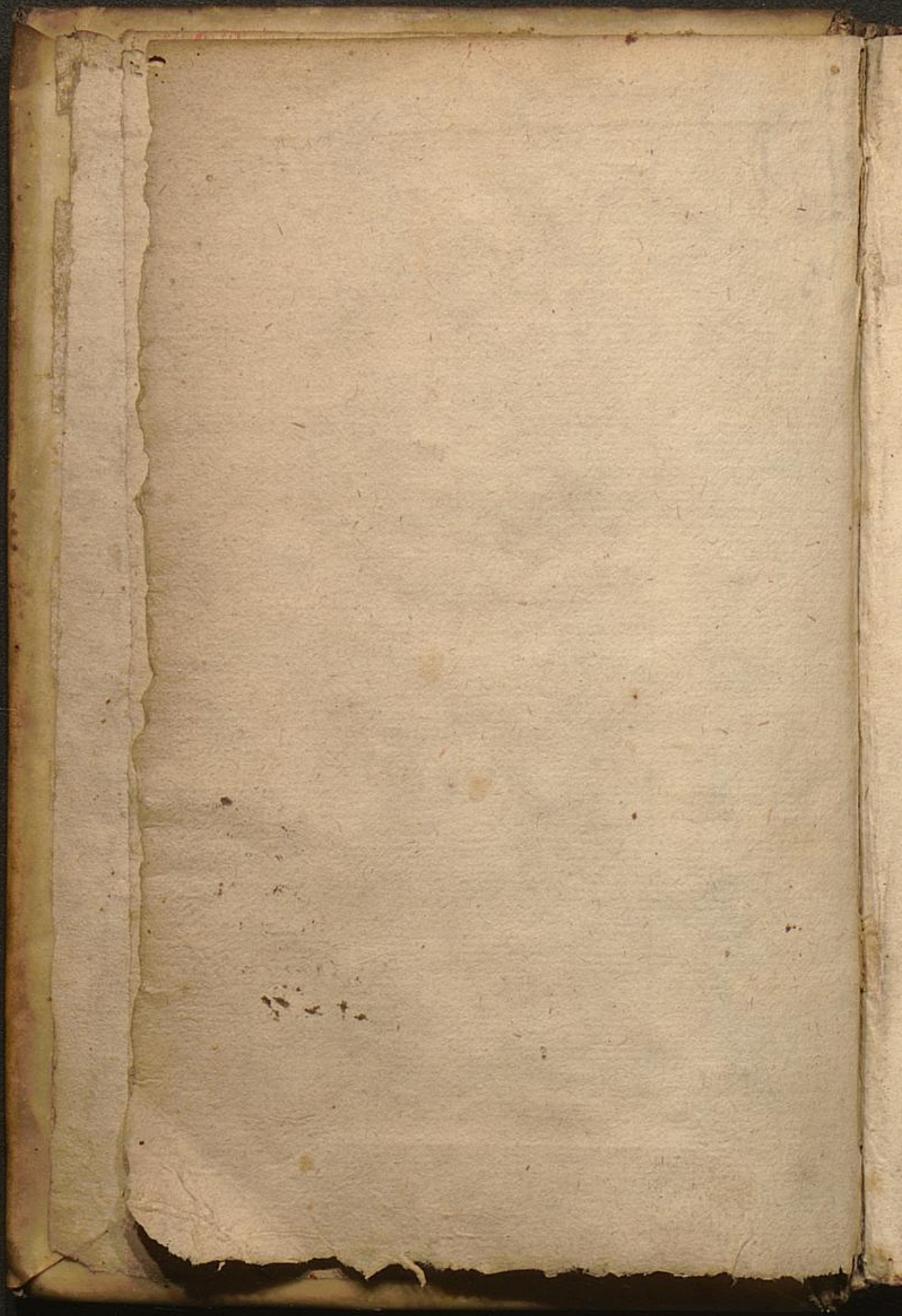
urn:nbn:de:hbz:466:1-40844

Th: 2210'

9 II
3.

COMPENDIUM
CÆREMONIARVM

In celebratione Diuinorum Officiorum
OBSERVANDARVM

Ex præscripto Cæremonialis ac Missalis Romani.
Vnè cum Considerationibus quibusdam pro ce-
lebratione festorum, præsertim propriorum,
præscripto Breuiarij conformanda.

Opera IOANNIS IACOBI Canonici Ecclesiæ Cathedra-
lis Brugensium collectum & concinnatum.

*Ex libris Jo
Joannis par
Amstno
Gerrimo
Soctij
Paderb.
Joes
par. lip.
Anno*

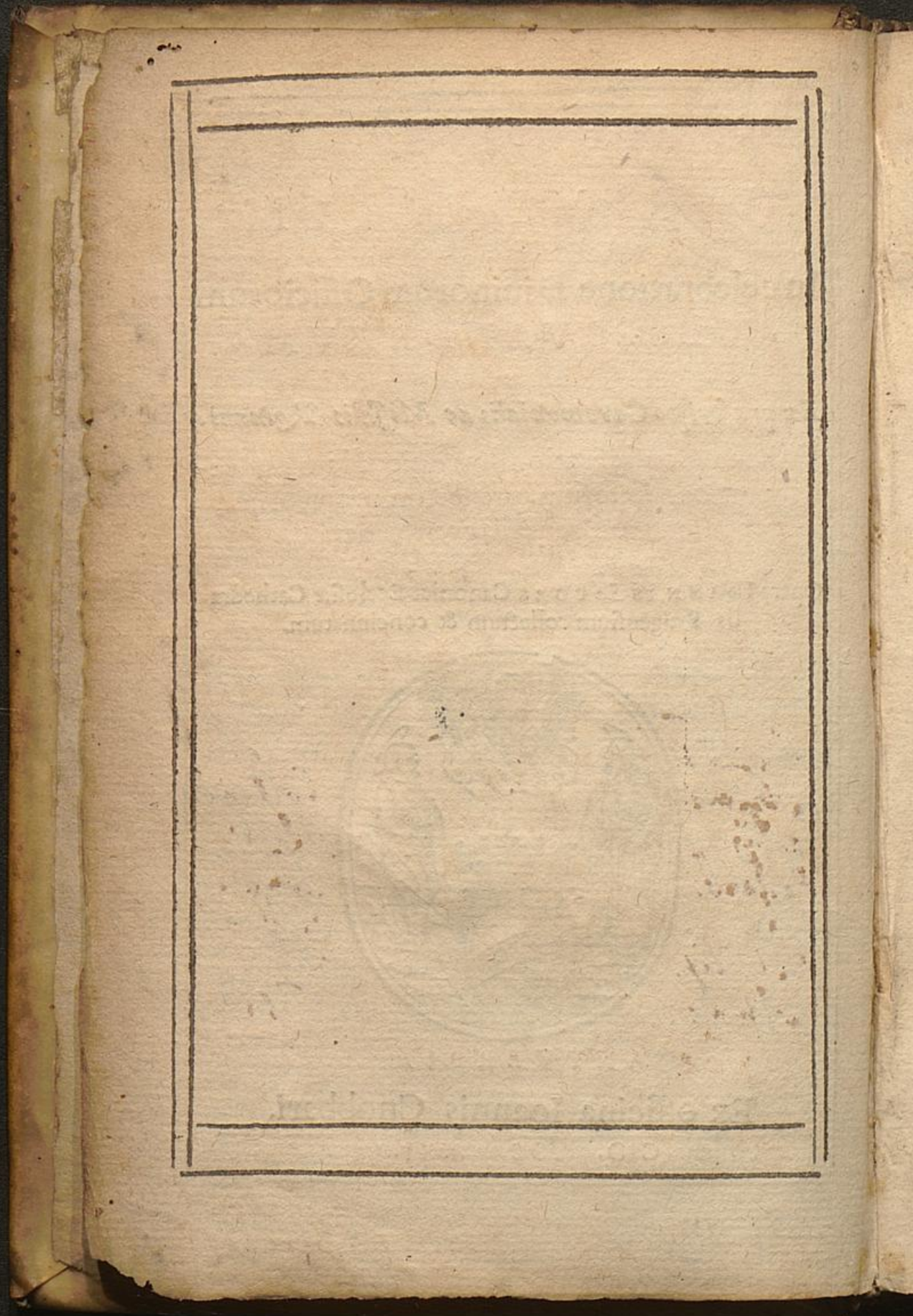

*anno 1651
in Lipsia
au cele
Collegio
JESV
donabes
distinct
sprunge
1651*

ANTVERPIÆ,

Ex officina Ioannis Cnobbari.

CLD. LDC. XXI.

Reuerendissimo in Christo
Patri ac Domino

D. DIONYSIO
CHRISTOPHORI
EPISCOPO BRVGENSI
ELECTO

IOANNES IACOBS *veram & per-*
petuam felicitatem precatur.

VM ante annos ali-
quot REVERENDIS-
SIME DOMINECOM-
mutato antiquo offi-
cio Ecclesiæ nostræ cum Roma-
no, hortatu grauium quorun-
dam virorum Cæremonias in
eodem peragendo à sancta Ro-
mana Ecclesia præscriptas, pro
faciliori earum introductione &
obseruatione in breuem ac faci-

* 2

lem

Epistola Dedicatoria.

lem Methodum, quæ omnibus
vsi esse posset, ex Missali Roma-
no ac Cæremoniali Episcopo-
rum collegissem; hunc meum
qualemcunq̃ laborem tribus
potissimùm de causis visum est
REVERENDISSIMÆ DOMINA-
TIONI TVÆ offerre, & sub eius-
dem patrociniò in lucem emit-
tere. Primò, quòd ipsa materia
non alium, quàm sacrum Anti-
stitem, patronum requirere vi-
debatur: quem autem potiùs,
quàm illum cum quo iam pri-
dem mihi magna familiaritas
intercessit, & cuius singularem
favorem frequenter expertus
fui? Altera causa est, vt gratuler
tibi, seu potiùs Ecclesiæ nostræ
totiq̃ diœcesi de dignitate
Episcopali ad quam electus es.

Ille

Epistola Dedicatoria.

Illa etenim quæ existens Canonicus & Decanus præstitisti, cum in varijs officijs Ecclesiæ nostræ, tum in erectione seu formatione Seminarij, ac negotijs Ordinum Flandriæ (in quibus quantâ fide, prudentiâ, dextertate, diligentîâ ac zelo versatus sis, omnibus notissimum est) evidentissimè declarant, quæ & quanta à constituto in culmine honoris ac potestatis expectare debeamus. Tertia causa est, vt, quod reliquum est, in diuinis Officijs Cæremonias à summis Pontificibus præscriptas ac mandatas introducendi facile ac conueniens medium subministrarem: quò sublatis varijs ac incertis ritibus, vno eodemque omnes laudemus & honorificemus

Epistola Dedicatoria.

Deum, prout præter Romanos Pontifices etiam requirit vltima Synodus Prouincialis tanquam plurimum conducens ad Dei gloriam, & religionis Catholicæ vnitatem commendans. Suscipe igitur REVERENDIS-SIME PATER opusculum hoc gratulatorium, eo animo quo offertur, si non offerentis industria, sanè natura sua dignitati tuæ non incongruum, & proposito animi tui, vti confido, minimè dissonum. Precabor interim Deum Opt. Max. vt valetudinem & vires largiatur ad tantum onus ferendum, & vt cuncta R. D. V. prosperè feliciterque succedant ad Dei gloriam & animarum salutem.

Brugis 13. Martij, 1621.

PRÆ.

P R Æ F A T I O
Ad Lectorem.

*V*andoquidem, ut omnia honestè, ordinatè ac uniformi ritu ubique fierent, in diuinis Officijs præscripta sint non tantùm certæ preces, sed etiam certi ritus seu Cæremonia sine quibus ministri Ecclesiæ muneris suo non satisfaciant, ut patet ex Constitut. Clementis VIII. præfixa Cæremoniali Episcoporum iussu ipsius nouissimè reformato, quod in omnibus Ecclesijs præsertim Metropolitanis, Cathedralibus & Collegiatis districtè obseruari mandauit, non obstantibus illarum statutis aut consuetudinibus, etiam iuramento vel alia quauis firmitate roboratis, ceterisue contrarijs quibuscumque: illudque non omnibus ad manum sit, neque omnibus vacet peruoluere: operæ-premium me facturum existimaui, si sacros illos ritus seu Cæremonias, collatis diligenter varijs locis

Præfatio ad Lectorem.

Ceremonialis, ac Missali cum Ceremoniali, in breuem ac facilem Methodum redigerem, quò eorum obseruationem, quæ alioqui difficilis videtur, facilem redderem, omnesq; ac præsertim Magistrum Ceremoniarum, ad quem spectat, quos opus est docere ac instruere, eo studio ac labore subleuarem. Seruauit autem in illis disponendis ordinem procedendi à generalibus ad particularia, proponendo videlicet primum communia omnibus diuinis Officijs, deinde singulis propria; item proponendo primum ea quæ spectant ad omnes, deinde quæ ad pauciores aut certos quosdam: ob quam etiam causam primum posui illa quæ absente Episcopo sunt obseruanda, tanquam communia omnibus Ecclesijs, deinde tanquam magis particularia quæ eo presente vel etiam celebrante fieri debent, prout videre est in indice Capitulum subiuncto. Distinxi verò singula capita suis numeris, & in quibusdam etiam diuersos characteres adhiberi curavi, ut & id quod queritur statim inueniri,

Praefatio ad Lectorem.

ueniri, & diuersitas qua in quibusdam
Officijs seu Missis est, aut ex praesentia
sanctissimi Sacramenti vel Episcopi
oritur, ex ipsis etiam characteribus ad-
uertiri possit: prior enim diuersitas ex
particularitate Officij aut temporis pro-
ueniens, minore characterere comprehen-
ditur, & posterior ex praesentia Sacra-
menti vel Episcopi. Adiunxi in fine
Considerationes quasdam perutiles ad
celebrationem festorum praescripto Bre-
uiarij conformandam, collectas potissi-
mum ex Constitut. Pij V. & rubricis in
principio Breuiarij: quas, etsi non tam
spectent ad Ceremonias, quam ad ipsam
substantiam & formam Officij dicendi,
hic tamen adiungendas censui, ut sic
constaret de toto Officio celebrando tam
quoad substantiam ac formam, quam
quoad accidentia seu Ceremonias in
publica recitatione illius adhibendas. In
quibus omnibus colligendis ac dispo-
nendis, beneuole Lector, si, quod huma-
num est, in aliquo erratum sit, vel quid
minus recte positum aut ordinatum,

Præfatio ad Lectorem.

pro tua humanitate ignosces: si quid
autem bene, cedat ad tuam commodi-
tatem, & ad maiorem Dei gloriam &
honorem, à quo est profectum, qui est
benedictus in sæcula. Amen.

I N D E X

INDEX
C A P I T V M
huius Compendij.

- CAP. I. D**E Magistro Caremo-
niarum. fol. I.
- II.** De obseruandis ab omnibus & in
omnibus Officijs. 4.
- III.** De obseruandis circa thurifica-
tionem, impositionem thuris, &
porrectionem thuribuli. 10.
- IV.** De obseruandis circa pacem de-
ferendam. 18.
- V.** De obseruandis circa Commu-
nionem sumendam in Missa so-
lemni vel Pontificali. 20.
- VI.** De ordine standi, sedendi & ge-
nuflectendi ab omnibus sub Offi-
cijs Horarum. 22.
- VII.** De Vesperis solemniter cele-
brandis diebus Dominicis & festi-
uis per Canonicum cum assistentia
cantorum seu cantoriam facien-
tium. 27.

IIX. De

I N D E X.

- I IX.** De Matutinis & Laudibus simili-
liter celebrandis. 36.
- I X.** De officio Thuriferarij in Vesperis & Laudibus solemnibus tam absente, quàm præsente vel etiam celebrante Episcopo. 42.
- X.** De officio Ceroferariorum in eisdem Vesperis, Matutinis ac Laudibus. 46.
- XI.** De Vesperis celebrandis per Episcopum in maioribus solemnitatibus. 50.
- XII.** De Matutinis & Laudibus per Episcopum celebrandis. 58.
- XIII.** De officio Canonicorum præsertim Presbyteri & Diaconorum assistentium Episcopo in Vesperis & Laudibus. 62.
- XIV.** De officio ministrorum seruentium Episcopo de baculo pastorali, de Mitra, de libro & de candelâ. 69.
- XV.** De ordine standi, sedendi & genuflectendi ab omnibus sub Missa. 74.
-
- XVI.** De

I N D E X.

- XVI.** De officio Sacerdotis celebrantis
Missam solemnem. 81.
- XVII.** De officio Diaconi ministrantis
Sacerdoti in Missa solemni. 99.
- XVIII.** De officio Subdiaconi in Missa
solenni Sacerdote celebrante. 122.
- XIX.** De officio Capellani assistentis
Sacerdoti celebranti Missam so-
lemnem. 125.
- XX.** De officio Thuriferarij in Missa
solemni tam absente, quàm præ-
sente vel etiam celebrante Epi-
scopo. 137.
- XXI.** De officio aliorum ministrorum
seruientium in eadem Missa de
candelabris, de intorticijs, de
ampullis & alijs. 143.
- XXII.** De agendis ac legendis, dicen-
disue per Episcopum non cele-
brantem, sed præsentem in Missa
solemni; itemque per Canonicos
tam præsentem, quàm celebrante
Episcopo. 151.
- XXIII.** De Missa Pontificali, seu so-
lemni Episcopo celebrante. 159.
-
- XXIV. De

I N D E X.

- xxiv. De officio Presbyteri ac Diaconorum, assistentium in Missa Pontificali. 174.
- xxv. De officio Diaconi & Subdiaconi seruientium ad Euangelium & Epistolam in Missa Pontificali. 182.
- xxvi. De Organista & Cantoribus seu Musicis. 195.
- xxvii. De absolute facienda post Missam defunctorum in die depositionis, & anniuersario. 199.
- xxviii. De Processionibus. 206.
- Postea sequuntur Considerationes quaedam quae seruiant ad celebrationem festorum, praesertim propriorum seu particularium Ecclesiarum, praescripto Breuiarij conformandam. 221.

A P P R O -

APPROBATIO.

VT vnus solemnis Missæ, aliorumque Diuinorum Officiorum ritus, hætenus multis locis neglectus, inducatur & obseruetur; vtiliter hoc Compendium Cæremoniarum, studio & industriâ R. D. Ioannis Iacobs Canonici Cathedr. Ecclesiæ Brugenſis concinnatum typis euulgandum cenſeo.

P. Coens S. T. L. Canonicus, & Librorum Censor Antwerp.

SVM-

SVMMA PRIVILEGII.

ARchiducali priuilegio cautum est, nequis præter volûtatem Auçtoris & Ioannis Cnobbari Typographi Antuerp. (cui Auçtor id negotij: specialiter communicauit) *Compendium Ceremoni- arum in celebratione Diuinorum Officio- rum obseruandarum, &c.* infra sexennium vlllo modo imprimat, aut alibi impres- sum, in has regiones importet, venalêve habeat. Qui secùs faxit, confiscatione librorum, aliaque graui pœna multabi- tur, vt latiùs patet in litteris Bruxellæ datis 27. Martij. 1621.

Signat.

STEENHVYSEN.

CÆRE-

CÆREMONIARVM

*in celebratione Diuino-
rum Officiorum*

OBSERVANDARVM

CAPVT I.

De Magistro Cæremoniarum.

I. **ÆREMONIARIVS**, cuius ministerio & cura omnia Ecclesiastica munia obeunda sunt, antequam Diuinum Officium inchoetur, præmoneat atque instruat quos opus fuerit, & videat an omnia sint parata & rectè disposita quæ ad celebrationem spectant; præsertim quando erunt celebranda Officia quæ non ita frequenter occurrunt, vt in festo Purificationis, Feria quarta Cinerum, Dominica Palmarum, & in maiori hebdoma-

*Ex Car.
lib. 1.
cap. 5.*

*Videa-
tur
Missale
illis
diebus
& Car.
lib. 2.
cap. 16.
& ali-
quot
seqq.*

A da

De ser-
mone
habēdo
Car. l. i
cap. 22.
& ali-
bi.

da seu aliàs , vel quando habendus erit sermo infra aut post Missam, vel adfuturus erit aliquis maior Episcopo , aut magnus aliquis princeps seu alij , ratione quorum aliter aliqua sint agenda aut disponenda , prout suis locis habetur in Cæremoniali , quod ipsum habere oportet cum alijs libris qui de Officijs diuinis & ritibus Ecclesiasticis tractant , ac diligenter peruoluere, vt non solum actione & opere sit paratus, sed etiam cum opus fuerit, de his quæ fiunt rationem reddere, quoad eius fieri possit, valeat.

2. In ipso verò celebrationis actu omnia circumspiciat, & singulorum munia perpēdat, præcipuam tamen curam gerat Celebrantis ac ministrorum eius , aliarumque personarū dignitate præstantium, vt eis præsto sit si quid petant, vel de re aliqua admonendi sint aut ducendi. Ad ipsius enim officium

spectat

ſpectat prouidere ne quis error committatur, aut aliquid indecenter fiat, Celebrantem & ministros eius ac alios, cum opus erit, ducere & reducere, Subdiacono Epistolam & Diacono Euangelium cantanti aſſiſtere, thuribulum ad Episcopum deferre, prout inferius ſuis locis indicabitur. Ad ipſum quoque ſpectat, præſertim ubi non adest particularis magiſter chori, curare, vt omnes decenter ac vniſormi ritu, diuinis Officijs aſſiſtant, aliaque obſeruent quæ ponuntur in ſequenti cap.

Lib. 2.
cap. 8.

3. Cum autem opus erit aliquos monere, ducere aut reducere, faciat id modeſtè & diſcretè, ſubmiſſa voce ac ſolo nutu, ſi fieri poſſit, quæcumque agenda ſunt demonſtrans; non diſcurrat velociter, non caput voluat, aut manus iactet indecenter. Caueat demum ne in ſuis actibus affectationis vitio notetur, ſed quidquid

4 **Compend. Cæremon**

aget, cum grauitate & congruenti mora, ac cum decoro corporis gestu ita peragere curet, vt cæteris deuotionem ac reuerentiam pariât.

4. Quæ omnia vt quietiùs perficiantur, omnes tam Canonici, quàm alij, ipsi Cæremoniario in his quæ ad diuinum cultum spectant sine contradictione obediât; nec tantùm eius verbis acquiescant, sed etiam nutu aut leui aliquo signo vel intuitu quid agendum sit significanti statim pareât.

C A P V T I I.

De obseruandis ab omnibus & in omnibus Officijs.

*Cer.
lib. 1.
cap. 5.*

1. **I**Nfra chorum nulla fiant colloquia, nec sint qui risu, alioue incomposito seu minùs modesto actu rem diuinam turbent; non qui cum cæterorum scādalo dormiant, litteras aut alias scripturas legant; sed nec libros aut ipsum

Breui-

Breuiarium aut Diurnum in manibus habeant, vt ex illis priuatim Horas aut orationes recitent, sed illas alta voce vnà cum choro dicant aut cantēt, & ad hoc librum habere possunt. Item ne quis gestum aliquem ab alijs differentem demonstret, vt cūm alij stant, sedeat vel genuflectat, vel e contra: sed omnes dent operam, vt vniformi ritu attentè, deuotè & reuerenter diuinis mysterijs atque Officijs assistant, eaque toto cordis affectu admirentur & contemplantur, ac silentium diligenter seruetur.

2. Cūm autem in choro diuersa sint corpora, seu ordines dum res diuina solemniter celebratur, vnus assistentium seu ministrantium Celebranti, alius Canonorum & beneficiatorum, aliorumque clericorum hinc inde in choro residentium, tertius illorum qui sunt de magistratu ac nobilium laico-

*Ex eodem
lib.
cap. 18.*

rum ; inter eos qui sunt de eodem corpore æqualitas seruanda est quoad sessionem & surrectionem, ita vt surgente aliquo assistentium Celebranti ad faciendum aliquid sui officij, pariter alij coassistentes & ministri surgant & stent donec ille sedeat, non tamen Celebrans, nec alij aliorum ordinum. Similiter surgente aliquo Canonico- rum, beneficiatorum, aliorumue clericorum, vt faciat aliquid ad publicum chori Officium spectas, puta cum intonatur Antiphona, vel aliquid simile, omnes alij eiusdem ordinis seu chori æquales & inferiores confurgere debent. Inter laicos quoque vno surgente ratione Officij, vt cum datur illis incensum vel pax, cæteri quoque illius ordinis surgunt. Si Episcopus sit præsens & non celebret, adhuc efficitur alius ordo assistentium & ministrantium ipsi, qui seruabunt eandem æqualitatem quoad

quoad sedendum & surgendum, prout de alijs dictum est: *Cum surgit Episcopus, omnes ordines tam Canoniorum & reliquorum clericorum, quàm laicorum & Celebrantis consurgere debent.*

3. *Quando cumque aliquis accedit vel recedit, aut transit directè ante altare vel Episcopum, reuerentiam illi exhibere debet; Canonici quidem caput humerisque profundè inclinando (vel si sanctissimum Sacramentum super altari sit expositum, vel in eo asseruetur, illi genuflectendo vsque ad terram; beneficiatus autem, aliùsue de clero semper genuflectendo tam altari, quàm Episcopo. Canonico quoque solemniter celebranti in limilibus casibus reuerentia exhibenda est; à beneficiatis & alijs clericis profundà capitis humerorumque inclinatione: à Canonicis autem parcior, videlicet solà capitis inclinatione. Cumque pluribus*

Lib. 1.
cap. 18.

Ex l. 1.
c. 12. &
lib. 2.
c. 3. &
23. ac
Missali.

Ex l. 1.
cap. 23.
& l. 2.
cap. 3. 6
& 1.

reuerentia exhibenda erit, trans-
eundo ab vno ad alterum, semper
primò fiet ei à quo disceditur, de-
inde ei ante quem transitur, & vl-
timò ei ad quem acceditur, nullo
habito respectu quis eorum sit
maior, sed solum commoditatis
gradientis.

*Lib. 1.
cap. 18.
Item
lib. 2.
cap. 11.*

4. Quoties aliquid datur Epi-
scopo vel ab eo accipitur (præter-
quam in Officijs Defunctorum) to-
ties illud ac manus Episcopi
osculanda est; sed cùm datur, pri-
mò id quod datur, deinde manus:
cùm verò accipitur, primò ma-
nus, deinde id quod accipitur.
Quod obseruatur pari modo etiã
erga Celebrantem; præterquam à
Canonicis saltem in die Purifica-
tionis & Palmarum dum acci-
piunt candelam & palmam: tunc
enim non osculantur manum Ca-
nonici celebrantis, quamuis bene
candelam & palmam quam acci-
piunt, vt constat ex Cærem. lib. 2.

*Item
Missale
in ritu
cele-
brandi.
Ex Car.
lib. 2.
cap. 17.
¶ 21.*

cap. 17.

cap. 17. vbi circa distributionem candelarum (& eadem est ratio de distributione palmarum) quæ fit à Canonico celebrante, absente Episcopo, dicitur, quòd Canonici illas accipiant à Celebrante inclinati, & acceptas deosculentur: Beneficiati autem & clerici, ac cæteri omnes genuflexi illas ac etiam manum Celebrantis deosculantes. Quod etiam videtur intelligendum de Diacono & Subdiacono paratis: si enim (vt ibidem dicitur) sint Canonici, candelas accipiunt post digniorem qui Celebranti dedit, ante alios omnes Canonicos, ergo prout illi absq; osculo manus & genuflexione, quæ admodum si non essent Canonici, acciperent post Canonicos ante alios omnes Beneficiatos & clericos, osculantes & genuflectentes prout isti. Idem consequenter videtur dicendum de eisdem in Missa, quòd videlicet Diaconus &

Subdiaconus si sint Canonici in ea etiam non osculentur manum Canonici celebrantis, nec Subdiaconus post Epistolam aut Diaconus ante Euangelium genuflectat ante illum, sed tantum inclinent, prout nec ante Episcopum celebrantem genuflectunt, vt patet ex Cær. lib. 2. cap. 8. Verum ista relinquo iudicio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, cui etiam cætera omnia subijcio.

CAPVT III.

De obseruandis circa thurificationem, impositionem thuris, & porrectionem thuribuli.

Ex Cær.
lib. 1.
cap. 23

Sis qui thurificat sit æqualis dignitatis cum eo qui thurificandus est, aut etiam maioris, inuicem capite inclinato sibi reuerentias faciunt ante & post thurificationem: si verò qui thurificat minor sit, ipse quidem versus maiores caput profundè inclinat an-

te

te & post, illi autem parum vel nihil versus thurificationem correspondent pro qualitate ipsius thurificantis, qui & ipse thurificando alios post Canonicos parum vel nihil versus eos caput inclinat pro eorum qualitate. Episcopus verò nihil inclinat, sed post acceptam thurificationem facit signum crucis super thurificantem. Thurificandi in choro etiam obseruare solent, vt prius alter alterum qui immediatè post thurificari debet capitis nutu modeste inuitet ad thurificationem prius capiendam.

2. Thurificans quoque obseruabit, vt sinistra manu catenulas, quibus thuribulum sustinetur, in earum summitate tenens, & dextra easdem catenulas simul iunctas prope thuribulum, sinistram firmam stabilemque teneat, dextram verò manum ac brachium commodè ac tractim cum thuribulo versus personam aut rem

thurifi-

thurificandam moueat, ita vt cum thuribulum ad se retrahit, illud sub brachio leuiter & competenti mora reducat, non personam aut caput mouens, dum thuribulum ducit & reducit. Item aduertat, vt numerum thurificationum obseruet, pro qualitate rerum & personarum quæ thurificantur: nam sanctissimum Sacramentum, crux altaris, & Episcopus thurificantur triplici ductu, Canonici duplici, & alij inferiores vnico, *Nisi adesset Legatus vel alius Cardinalis: tunc enim Episcopus thurificatur tantum duplici ductu & Canonici vnico, ceteri vero sine mora.* Celebrans præsentem Episcopo, Legato aut Cardinali thurificatur duplici ductu, illis autem absentibus, triplici.

*Ex Car.
lib. 2.
c. 3. &
Miss.
in ritu
celebr.*

*Item
Miss.
ubi su-
pra.*

3. Porrò altare tam in Vesperis & Laudibus solemnibus, quam in Missa thurificatur hoc pacto: Celebrans thurificata cruce triplici ductu & facta ei iterum profunda

in-

inclinatione, si super altari sint reliquiæ aut imagines Sanctorum hinc inde à lateribus crucis, antequam discedat à medio altaris, primùm thurificat reliquias seu imaginem à dextro latere crucis, seu à parte Euangelij prope crucem, bis ducens thuribulum, & facta iterum cruci profunda reuerentia, thurificat similiter duplici ductu imaginem seu reliquias iuxta crucem à parte Epistolæ. Deinde procedit ab eadem parte thurificando alias reliquias aut imagines, seu altare (quod alias statim facit thurificata & honorata cruce, quando super altari non sunt reliquiæ aut imagines) ter ducens thuribulum æquali distantia à medio vsque ad cornu Epistolæ, etiamsi plures vel pauciores essent reliquiæ aut imagines, vel etiam nullæ: & in cornu Epistolæ demissa manu thurificat illud primò inferiùs, deinde superiùs, bis ducto thuri-

thuri-

thuribulo; mox conuersus ad altare, eleuans manum thurificat eius planitiem seu mensam in parte anteriori, ter ducens thuribulum vsque ad medium: & facta ibi cruci reuerentia, procedit thurificando alias reliquias seu imagines à latere Euangelij, aut in eorum defectu altare, triplici ductu vsque ad cornu Euangelij, prout fecit in latere Epistolæ; & thurificata similiter inferiori & superiori parte ipsius cornu Euangelij duplici ductu, adhuc stans ibidem ac eleuans thuribulum, thurificat planitiem altaris versus medium triplici ductu: deinde procedens manu aliquantum demissa thurificat anteriorem partem altaris seu frontem ter ducendo thuribulum vsque ad medium, & facta cruci reuerentia, thurificat similiter reliquam partem anteriorem vsque ad cornu Epistolæ, ubi reddit thuribulum. Dum autem in thurificatione al-

taris

taris procedit eundo & redeundo, semper illum pedem prius mouebit qui proximior est altari, totque omnino passus faciet quot thuribuli tractus, vt manus pedesque in motu decenter concordent.

Si sanctissimum Sacramentum in altari asseruetur, genuflectet ante & post thurificationem crucis, & quotiescumque transit ante medium altaris; & si expositum sit, etiam genuflexus illud thurificabit loco crucis, prout etiam alias, quotiescumque thurificatur, semper thurificandum est cum genuflexione tripliciductu, nisi quod in processione procedendo continuè thurificetur: Cumque ipsum solum est thurificandum, non debet thus benedici, sed simpliciter imponi, & cochlear ac thuribulum porrigi & recipi sine osculis.

4. Imponit autem Celebrans, vel Episcopus, si sit praesens, thus in thuribulum cochleari, ter fumendo thus ex nauicula & ter in thuribulum immittendo, dicens in-

terim

Ex Miss.
salu.

Car.
l. 2. ca.
25. 26.
& 33.
& Miss.
feria 5.
& 6.
maioris
hebdo.

Item
ex l. 2.
cap. 23.
& 33.

terim extra casum supra dictum:
Ab illo benedicaris, in cuius ho-
nore cremaberis, amen ; vel in
 Missa post Offertorium: **Per in-**
tercessionem, &c. vt in Ordine
 Missæ, & reddito cochleari produ-
 cens signum crucis super thus in
 thuribulo manu dextra aperta,
 omnibus digitis pariter iunctis &
 extensis, & paruo digito illi verso;
 quod semper seruatur quando res
 aliqua vel persona benedicitur
 (præterquam à Celebrante post
 consecrationem, qui tunc polli-
 cem ab indice non disiungit) & be-
 nedicens sinistra ponitur infra
 pectus, vel super altare in benedi-
 ctionibus quæ fiunt apud altare.

5. Pro imponendo verò thure
 Diaconus seu Assistentis, accepta
 ab Acolytho thuriferario vel Cæ-
 remoniario nauicula thuris, co-
 chlear in ea existens sine thure da-
 bit Celebranti seu Episcopo, cum
 deosculatione seu deosculationi-

bus

*Ex Missa
 in ritu
 celebr.*

bus iuxta supra dicta: deinde offeret eidem nauiculam, dicens extra casum supra dictum, versus Celebrantem parum inclinatus: **Benedicite Pater reuerende**, sed versus Episcopum profundius: **Benedicite Pater reuerendissime**; Thuriferario vel Cæremoniario interim offerente thuribulum eleuato operculo: imposito thure recipiens cochlear, prout dictum est, reddet cum nauicula thuriferario seu Cæremoniario.

Quoad modum porrigendi thuribulum, obseruabit idem Diaconus seu Assistentis vt summitatem catenularum dextra manu tenens, à se deosculatam, ponat in sinistram Episcopi seu alterius celebrantis, & easdem catenulas prope thuribulum sinistra tenens ponat in dextram illius, eam osculando. Qui verò ipsis tradit, nisi in altera manu habeat nauiculam, dabit contrario modo, videlicet

B

sum-

summitatem catenularum sinistra sua ponet in dextram, & easdem catenulas prope thuribulum dextra sua in sinistram ipsorum, quò ipsi commodè vlteriùs porrigant ad manus Celebrantis.

CAPVT IV.

De obseruandis circa pacem deferendam.

*Ex Cer.
lib. 1.
cap. 24.
& 29.*

*Lib. 1.
c. 10. &
30. &
l. 2. c. 8.*

I. **D**Eferens pacem obseruabit, vt nulli eorum quibus pacem daturus est, quantumlibet magno, vllam reuerentiam faciat, antequam pacem det, quia ante non habetur consideratio ministri deferentis, sed pacis quæ à sacrificio altaris defertur (& eadem est ratio de Euangelio quod defertur osculandum) post verò datam pacem faciet reuerentiam pro qualitate eorum qui pacem acceperunt; qui etiam in reuerentia correspondebunt. Dum autem eundo ad chorum & redeundo,

trans-

transit ante Episcopum vel altare, seruabit debitas reuerentias, prout supra cap. 2. num. 3.

Lib. 1.
cap 7.

2. Illis qui sunt de clero pax datur sinistris genis sibi inuicem appropinquantibus, eo qui dat dicente **Pax tecum**, & altero qui accipit respondente **Et cum spiritu tuo**: iis verò qui sunt de magistratu ac nobilibus datur, prout in Missis priuatis, cum instrumento, quod instrumentum deferens pacem prius osculatur. Ordo autem dandi pacem in choro idem erit, qui seruatur in thurificando, de quo infra c. 15. n. 6. nisi quòd pax à ministro detur solum primo cuiusque ordinis, qui dat alteri sequenti, & ille subsequenti, & sic deinceps vsque ad vltimum eiusdem ordinis.

Item
Miss. in
ritu
celebr.

CAPVT V.

De obseruandis circa communio-
nem sumendam in Missa so-
lemni vel Pontificali.

*Ex Cær.
lib. 2.
cap. 29.
& 30.
& Miss.
in ritu
celebr.*

CVm Diaconus dicit **Confes-
sionem** pro communione
facienda, communicaturi omnes
(qui prius per Cæremoniarium
vocantur) debent genuflectere in
plano chori ante altare, sed reliqui
manent stantes: & duo capellani
seu Acolythi superpelliceis indu-
ti collocantes se hinc inde ante al-
tare genuflexi sustinent ambabus
manibus per quatuor angulos al-
bum mantile seu linteum, quo-
usque perfecta fuerit communi-
o; ante quod communicatis primò
Diacono & Subdiacono, si non
sint Sacerdotes qui eo die cele-
brent, reliqui communionem
sumpturi, cum debitis reueren-
tiji ordine accedentes genuflexi
reuerenter & deuotè illam acci-
piunt

piunt de manu Sacerdotis celebrantis, & aliquanto post de manu Diaconi purificationem: postquam mappula ore absterfo surgunt, & factis iterum Sacramento reuerentiis cum genuflexione, redeunt ad loca sua.

2. Si celebrans sit Episcopus, singuli tam de clero, quam de populo successiue cum debitis reuerentiis ante illum accedent & antequam accipiant communionem, genuflexi osculabuntur manum illius, & sumpta communiōne (ac post eam à Canonicis indutis paramētis osculata facie illius, praterquam feriâ quintâ in Cœna Domini) vnusquisque discedet per latus sinistrum Episcopi, & ibi in cornu Epistolæ accipiet purificationem de manu Sacristæ vel alterius in sacris constituti, calicem cum vino & mappulam ad os tergendum ministrantis.

3. Sacerdotes non induti para-

Car.

ibid.

cap. 23.

¶ 29.

Cap. 23

mentis, volentes accipere communionem de manu Celebrantis, debent habere stolam à collo pendentem supra habitum quo in choro vtuntur. Quænam autem obseruari debeant circa administrandam communionem, tam à Celebrante siue Sacerdote siue Episcopo, quàm à Diacono & Subdiacono paratis, infra suis locis dicetur.

CAPVT VI.

De ordine standi, sedendi & genuflectendi ab omnibus sub officijs Horarum.

Ex Car.
lib. 2.
8. primis capitibus.

I. **A**B initio cuiusque Horæ (dum videlicet incipitur secreto **Pater noster**, vel in Completorio **Inbe Domne**) & Laudum standum ab omnibus detecto capite, donec inceptus fuerit primus **Psalmus** (nisi quod in Matutinis genuflectatur ad illa verba Psalmi, Venite: **Et procidamus ante Deum**), interim ad Versiculum **Gloria Patri**, &c. caput inclinandum

dum versus crucem super altari positam, vsque ad sequentem Verficulum **Sicut erat.** Et generatim quotiescumque nominatur sanctissima Trinitas, siue id fiat in principio Horarum, siue in fine Psalmorum, Hymnorum vel Responseriorum aut alibi, detecto capite ab omnibus, stando vel sedendo prout reperiuntur, inclinandum est. Quod similiter faciendum quotiescumque proferitur nomen Iesu, Mariæ, vel Sanctorum de quibus dicitur Officium aut Missa, vel fit commemoratio.

*Ex c. 8.
& Miss.
in ritu
celebr.*

2. Incepto primo Psalmo cuiusque Horæ & Laudū, & ab initio secundi & tertij Nocturni, sedetur vsque ad finē decantationis Psalmorum & Antiphonarū ad Psalmos illius Horæ aut Nocturni, nisi quatenus pro intonatione surgendum est.

3. In Matutinis, finitis Psalmis cuiusque Nocturni & incepto **Verfu** surgitur, & statur vsque ad

primam Lectionem illius Nocturni: sed dum ea est de Homilia in Euangelium, statur quousque dicatur **Et reliqua**, idque facie versa ad cantantem Euangelium, similiter statur dum nona Lectio, & in nocte Natiuitatis etiam octaua, est de Homilia in aliud Euangelium, ad textum ipsius Euangelij. Cantaturus Lectionem, dicens **Iube Domne benedicere**, & non **Domine**, caput inclinat versus Celebrantem (qui ad eum sic inclinatum permanentem conuersus, stans dicit Benedictionem) in fine autem Lectionis dicens **Tu autem Domine miserere nobis**, genuflectit versus altare. Dum Lectiones & Responsorialia cum suis versibus, ac aliæ Benedictiones cantantur, sedetur à reliquis: *excepto quòd dum Episcopus cantat ultimam Lectionem, pro eius reuerentia stetur ab omnibus detecto capite.* Ad Hymnum **Te Deum laudamus**,
statur,

statur, nisi quòd ad versum **Te ergo quaesumus**, &c. genuflectatur.

In omnibus Horis præterquam in Completorio, surgitur ad **Capitulum**; in Completorio autem ad **Hymnum**; & statur vsque ad finem Horæ, nisi quòd sedeatur ad prosecutionem & repetitionem **Antiphonarum**, ad Cantica **Benedictus & Magnificat**. Excepto etiam, quòd genuflectatur ad primum versum Hymnorum **Veni Creator spiritus** (etiam dum ad Tertiam canitur) & **Aue Maris stella**; & in Hymno **Pange lingua**, ad versum **Tantum ergo Sacramentum**, &c. quando ipsum Sacramentum est super altari, aliàs non. Item quòd flectantur genua ab initio Precum, quando ea sunt dicenda flexis genibus, donec dicatur **Benedicamus Domino**, solo hebdomadariò surgente ad **Dominus vobiscum** pro Oratione dicenda: pròinde etiam tunc **Commemorationes** in Laudibus & Ve-

Lib. 1.
cap. 28.

Ex
rubr.
gener.
Bre-
uiarii.

sp̄eris dicendæ sunt flexis genibus. In Prima ad **Martyrologium** videtur sedendum, prout ad Lectiones.

*Lib. 2.
c. 3. &
in rubr.
gener.
Brev.*

5. Ad **Antiphonam** B. Mariæ dicendā in fine Horæ quando ea terminata discedendū est à choro, flectuntur genua: excepto tēpore Paschali, & diebus Dominicis à primis Vesperis inclusivè, quibus tēporibus illa dicitur stādo, vti omni tēpore **Oratio** ab hebdomadario.

*Exl. 2.
c. 10. &
ulim.*

6. In Vesperis & Matutinis quæ celebrantur quotannis pro Commemoratione Omnium fidelium defunctorum, & in multis Ecclesijs simul seu iunctim dici solent post secundas Vesperas festivitatis Omnium Sanctorum, ad hoc vt populi commodiùs & frequentiùs illis interesse possint, standum etiā à principio donec inceptus fuerit primus Psalmus: quo incepto sedetur donec inchoetur **Magnificat** vel **Benedictus** (ad quæ statur) nisi quod in Matutinis surgatur post Psalmos & Antiphonas cuiusque Nocturni dicto **Versu**, & stetur donec di-

ctum

ctum sit secretò **Pater noster**. Ad repeti-
tionem **Antiphonæ** post **Magnificat** vel
Benedictus, iterum sedetur, eaque finita
surgitur & statur vsque ad finē. Aliis verò
tēporibus in Vesperis & Matutinis hu-
iusmodi finita illa **Antiphona** genufle-
ctitur vsque ad finē iuxta rubricas Bre-
uiarij in ipso officio defunctorum, Ce-
lebrante tamen ad **Orationem** surgen-
te: nisi celebrentur pro anniuersario E-
piscopi prædecessoris defuncti, vel pro
aliquo summo viro principe, vel Epi-
scopo proximè defuncto; quo casu et-
iam quædam specialia obseruantur,
quæ explicantur in fine Cæremonialis.

CAPVT VII.

**De Vesperis solēniter celebrandis
diebus Dominicis & festiuis per
Canonicū cū assistentia Can-
torū seu cantoriā faciētium.**

I. **C** Anonicus Officium Ve-
sperarum solemniter fa-
cturus, indutus pluuiali coloris
conuenientis supra superpelli-
ceum, vel rochettum, si eo vtatur,

Car. l. 2
cap. 3.

pro-

procedit è sacristia ad chorum, medius inter duos Assistentes similiter indutos, iunctis manibus & cooperto capite, præcedentibus aliis ministris superpelliceis indutis, Cæremoniarfo & ante omnes Ceroferariis. Cùm peruenerint ante altare, ibi omnes recta linea, Ceroferarij omnium postremi hinc inde à lateribus, & Canonicus Officium facturum omnium medius, detecto capite simul genuflectunt; genuflexique parumper orant, præter ministros superpelliceis indutos ac Ceroferarios, qui statim discedunt ad latera altaris.

2. Canonicus prædictus cum Assistentibus & Cæremoniarfo, postquam aliquantulum orauerint surgit, & facta pariter altari profunda inclinatione, *vel si in eo sit sanctissimum Sacramentum denuò genuflexione*, salutando Canonicos ab vtraque parte chori capitis inclinatione,

natione,

natione, ipse ducente Cereemoniar-
rio accedit ad primum stallum,
seu sedem ab ea parte vbi illa heb-
domada chorus assignatur (in qua
sede positum sit puluinar, & alte-
rum cum tapete super scamno
seu genuflexorio ante ipsum, su-
per quo etiam ponitur liber con-
tinens Antiphonas, Hymnum &
alia quę erunt dicenda) vbi sedebit
paululum, Assistentes verò sta-
bunt ante eum in plano chori.

3. Mox facto per Cereemonia-
rium signo inchoandi surgit, &
stans detecto capite versus altare
dicit secretò **Pater noster**, & **Aue**
Maria: quibus integrè dictis, ma-
nu dextra, palma manus ad se ver-
sa, & omnibus digitis iunctis & ex-
tensis, faciens sibi signum crucis à
fronte ad pectus & ab humero si-
nistro ad dextrum, sinistra infra
pectus posita, dicit in cantu com-
petenti **Deus in adiutorium**
meum intende, & in fine iungit

manus

Pro
Matu-
tinis
ibidem
cap. 6.

Item
cap. 1.

Ex
rubr.
gener.
Brenia-
rii, &
Cæv.
lib. 1.
c. 19. &
Miss.
in ritu
celebr.

manus ante pectus, pollicem dextrum ponens super sinistrum in modum crucis, extensis ac iunctis pariter aliis digitis. Quæ omnia seruantur in principio omnium Horarum cum dicitur **Deus in adiutorium**, & aliàs semper in formanda sibi cruce, & iungendis manibus ante pectus; præterquam à Celebrante Missam, post consecrationem, qui tunc pollices ab indicibus non disiungit.

4. Tum vnus ex Assistentibus cantoriam facientibus, facta altari reuerentia, ducente Cæremoniaro accedit ante Celebrantem, cui facta reuerentia, & expleto per chorum Versu **Sicut erat**, & c. præintonat **Antiphonam** primi Psalmi; qua præintonatione facta, & si Officium sit duplex per Celebrantem repetita, facta iterum reuerentia ante illum & altare, recedit cum Cæremoniaro ad sedilia in plano chori disposita hinc in-

de.

de. Reliquæ quatuor **Antiphonæ** præintonantur Canonice ab utraque parte chori, incipiendo à dignioribus & confurgentibus alijs iuxta dicta cap. 2. nu. 2. **Psalmi** intonantur in medio chori, qui alternatim per Canonicos, beneficiatos, aliosque de choro cantari debent in tono & cantu Gregoriano cum grauitate & decoro, ita vt eorum verba ab omnibus intelligantur; sed Versiculus **Gloria Patri**, &c. poterit solemniore vocis modulatione decantari: & finito quolibet Psalmo poterit Antiphona per organum repeti, dum tamen eadem per aliquos seu aliquem clara voce repetatur, vel cum organo cantetur.

5. Expleta Psalmorum & Antiphonarum decantatione, Celebrans surgit detecto capite, & iunctis manibus ante pectus cantat **Capitulum**, accedentibus prius, & hinc inde ad latus

eius

Lib. 2.
cap. 2.
& 5.

Item
lib. 1.
cap. 28.

eius in plano chori astantibus, duobus Acolythis cum Assistentibus : eoq̄ue finito vnus ex Assistentibus accedens propiùs ante faciem Celebrantis præintonat illi **Hymnum** quo per illum repetito Acolythis & Assistentes recedunt ad loca sua. Hymnum chorus profequitur in cantu plano vel musicali, dummodo verba distinctè intelligantur : cui etiam organum intermisceri poterit, dum tamen verba ipsa Hymni clara voce per aliquos pronuncientur, vel cum organo cantentur, aliaq̄ue seruentur de quibus infrà cap. 26. Eademq̄ue obseruantur circa prosecutionem Cantici **Magnificat**.
 6. Finito Hymno & cantato Versu per duos in medio chori ad altare versos, vnus ex ipsis Assistentibus rediens ante Celebrantem cum debita reuerentia, præintonat illi **Antiphonam** ad **Magnificat**, qua per eum repetita, si sit duplex
 omnes

Lib. 2.
cap. 1.

Item
lib. 1.
cap. 28

omnes sedent quousque per eorum perficiatur, & intonato per duos Assistentes cantico *Magnificat*, Celebrans salutatis hinc inde Canonicis capitis inclinatione vadit ad altare cum Assistentibus ordine quo venerant, & facta cum illis altari ante infimum gradum debita reuerentia ascendit cum duobus ad medium altaris, & eo osculato vertens se ad cornu Epistolæ imponit ac benedicit thus in thuribulo, ministrante ei ibi Assistente cochlear & nauiculam, & Thuriferario thuribulum; acceptoque thuribulo per manus eiusdem Assistentis, thurificat crucem, reliquias seu imagines & altare, nihil dicens, prout dictum est c. 3. eodem Assistente eleuante partem dextram pluuiialis & altero sinistram, ne ipsum thurificantem impediunt: postea reddito thuribulo eidem Assistenti ac per eum Thuriferario, factaque; altari re-

C

ueren-

uerentia vt prius, redeunt ad chorum salutando iterum Canonicos ab vtraque parte: mox Celebrans stans in loco suo, inuitato prius ad honorem incensationis capitis inclinatione Canonico proximiori seu digniori qui immediate post eum incensari debet, incensatur ab eodẽ Assistente triplici ductu thuribuli: deinde Thuriferarius recepto thuribulo thurificat Canonicos & alios omnes, prout infra habetur in eius officio.

7. Repetita **Antiphona** post **Magnificat**, accedentibus Ceroferariis Celebrans stans in loco suo iunctis manibus cantat **Dominus vobiscum, Oremus & Orationem** seu **Orationes**, pro qualitate temporum secundum regulas & rubricas Breuiarij, ac postea iterum **Dominus vobiscum**: deinde cantato per duos in medio chori versus altare **Benedicamus Domino**, & responso per chorum seu organum

num

num **Deo gratias**, dicit **Fidelium anime**, &c. quo dicto, salutatis Canonice ab vtraque parte chori, depositurus pluuiam ad sacristiam discedit cum Assistentibus & aliis, ordine quo venerat: Completorium enim celebratur sine paramenti in habitu chori ordinario.

Lib. 2.
cap. 4.

8. Si Episcopus intersit huiusmodi *Vesperis*, tunc locus Celebrantis erit à latere Epistole, & antequam incipiat

Ex eodē
l. cap. 2.

Deus in adiutorium, inclinabit se profunde versus Episcopum quasi licentiam petens, qui ipsi capitis nutu annuet: quod presente Episcopo similiter obseruatur in principio aliarum Horarum, & in Completorio & Prima ad

Ex c. 4.

Indulgentiam, &c. & ad **Benedicat & custodiat**, &c. seu **Dominus nos benedicat**, &c. **Capitulum** cantabitur per aliquem ex cantoribus, prout infra Episcopo celebrante: Episcopus verò sedens in sua sede impoiet ac benedicet incensum, ut suprà cap. 3. dum cantatur à choro **Antiphona ad Magnificat**.

Ex l. 1.
cap 9.
In rub.
Bren.
Ex Car.
l. 2. c. 8.
& 14.
& ex
Bren.
in nocte
Natis.
Ex
rubr.
Bren.
& ex
Cer.
l. 2. c. 1.

Celebrans autem thurificato altari stans
adhuc in cornu Epistola thurificabitur
duplici ductu, deinde Episcopus & alij
ut in officio Thuriferarij: & post **Bene-**
dicamus Domino responso **Deo**
gratias, Episcopus capite cooperto, nisi
sit Archiepiscopus, dabit solemnem
benedictionem (ad quam omnes genu-
flectunt præter Celebrantem) stans in
sua sede vel apud altare, prout infra
cap. 23. num. 7. Proinde Versus **Fi-**
delium anime, &c. non dicitur Epi-
scopo benedictionem daturus, sicuti nec
quando post aliquam Horam imme-
diatè sequitur Officium defunctorum
aut Psalmi pœnitentiales, vel Missa, pro-
ut etiam non dicitur **Antiphona B. Ma-**
ria, quando immediatè post aliquid
istorum discedendum est à choro.

CAPVT IIX.

De Matutinis & Laudibus simili-
ter celebrandis.

Car.
l. 2. c. 6.

I. **C**ANONICUS eas celebratu-
rus, indutus habitu suo ca-
nonicali, procedit à sacristia ad

cho-

chorum, præcedentibus duobus
Assistentibus cantoriam facturis,
& ante eos Cæremoniaro, aliis
autem Canonicis subsequenter,
in habitu chori consueto: cum
peruenerint ante altare, omnes
genuflexi aliquantulum orant,
Canonicus celebraturus cum As-
sistentibus in medio chori, alij
hinc inde ab vtraque parte chori,
etiam in plano: mox surgunt &
factis simul altari debitis reueren-
tiis, Canonicus prædictus salu-
tans hinc inde alios Canonicos,
ascendit ad primum stallum vt in
Vesperis, & ibi sedet, prope eum
stat Cæremoniarus, ante eum in
plano chori duo Assistentes, alij
autem ascendunt ad loca sua.

2. Postquam omnes venerint
ad sua loca, indicante Cæremo-
nario surgens dictus Canonicus
dicit secretò **Pater noster, Aue
Maria, & Credo**: Deinde pollice
dextræ manus signans labia paruo

signo cruc. dicit cātādo **Domine labia mea aperies**, & responso à choro **Et os meum annuntiabit laudem tuam**, cantat **Deus in adiutorium meum intende**, prout in Vesperis. Tum duo cantores assistentes in medio chori cantant ex libro super pulpito ante se posito, **Inuitatorium** (quod à choro resumitur) & Psalmum **Venite**, genuflectentes cum aliis ad illa verba: **Et procidamus ante Deum.**

3. Repetito **Inuitatorio** post Psalmū, vnus ex ipsis cantoribus præintonat Canonico celebranti **Hymnum** quo per eum intonato, chorus profequitur ab eadem parte, deinde ab altera, & ita vicissim vsque ad finem. Expleto **Hymno** idem cantor præintonat eidem Canonico **Antiphonam** primi Psalmi: secundam autem **Antiphonam** præintonat alter primo Canonico ab altera parte chori, & sic vicissim semper præintonant

Anti-

Antiphonas Canonicis ab vtraque parte chori, cum debitis reuerentijs ante eos & altare, accedendo & recedendo: **Psalmos** verò ipsi intonant, stantes ante Antiphonarium in medio chori.

4. Cantato **Veru** per duos in medio chori, & responso à choro, Celebrans alta voce incipit **Pater noster**, reliquum dicens secretò vsq; ad **Et ne nos inducas in tentationem**, quod dicit alta voce, prout etiam dicit **Absolutiones** & **Benedictiones**. **Lectiones** autè cātātur ex libro super nudo pulpito in medio chori, manibus hinc inde super eo positis, à Canonicis, festis præsertim diebus, incipiendo à iunioribus etiam non Canonicis, si numerus Canonicorum pro illis non sufficiat, seruatis in petenda benedictione, & in fine Lectionis reuerentijs, prout dictum est cap. 6. n. 3. Cæremoniario ducente singulos tempestiuè ad dictum

Cap. 5.

Cap. 14

Ex 0.5

Ibidem

cap. 1.

cap. 28.

librum Lectionum, cum debitis reuerentiis ibi antè & pòst versus altare, & alios Canonicos hinc inde, primùm à parte vbi est Celebrās, deinde ab altera: qui si noctu cantentur adhibebit paruam candelam, nec à pulpito longiùs discedet donec cuiusque Nocturni Lectiones sint recitatae. Ultima tamen Lectio cantatur à Celebrante stante in loco suo, induto prius pluuiiali coloris conuenientis (duobus cantoribus similiter cum eo indutis) accedentibus Cerroferariis & candelabra cum candelis accensis ante eum tenentibus, donec finita Lectione intonauerit Hymnum **Te Deum laudamus**, ipsi ab altero illorum cantorum præintonatum: **Benedictionem** autem ante illam Lectionem dicit alius dignior stans in loco suo. **Hymnum** chorus prosequitur in cantu plano vel musicali, cui & organum intermisceri pote-

poterit, dummodo versus **Te ergo quæsumus**, &c. à choro, & non ab organo cantetur, aliaque feruentur prout supra in Vesperis numer. 5.

5. Finito **Hymno** Celebrans inchoat Laudes, cantando **Deus in adiutorium**, &c. in quibus circa intonationem Antiphonarum, Psalmorum, Hymni, & Cantici **Benedictus**, eorumque decantationem, thurificationem & alia omnia obseruantur prout in Vesperis: & data per Episcopum, si fuerit præsens, **Benedictione**, discedit ut ibi, alias discedit dicto versu **Fidelium animæ**, &c. si Prima continuetur; si verò Prima non subsequatur, sed discedendum sit à choro, discedit post **Antiphonam B. Mariæ** dicto **Diuinum auxilium**, &c.

Ex l. 2.

c. 1. & 2.

Ex c. 3.

CAPVT IX.

De officio Thuriferarij in Vesperis & Laudibus solemnibus tam absente, quàm præsentem, vel etiam celebrante Episcopo.

*Ex Cer.
lib. I.
c. 11. &
23.
Item
cap. 12.*

I. **A** Colythus feruiens de thuribulo cum prunis, & de nauicula cum cochleari ac thure (quod debet esse boni odoris, & si aliqua aromata bene olentia addantur, aduertatur vt quantitas thuris longè superet) tenebit & gestabit ea eleuatis æqualiter manibus, vna thuribulum (pollice in anulum maiorem immisso, altero verò digito minorem anulum catenulæ eleuanti coopertorium thuribuli appositum regens) & altera pedem nauiculæ. Cùm nauiculam Assistenti vel Diacono daturus erit, tenebit eam dextra manu semiapertam, & thuribulum sinistra: cùm verò

thu-

thuribulum dabit, tunc illud tenebit dextra, & nauiculam sinistra: quando autem thuribulum offeret Celebranti aut Episcopo ad imponendum thus, tunc illud tenebit sinistra per anulum maiorem, & dextra operculum thuribuli per minorem anulum sursum trahet: quando denique ipsemet thurificabit, tenebit prout supra dictum est capite 3. numero 2.

2. In Vesperis & Laudibus solemnibus ad Cantica **Magnificat** & **Benedictus** accedens ad altare, ita vt eodem tempore eò perueniat cum Canonico celebrante & Assistentibus, facta cum illis altari debita reuerentia, dabit nauiculam semiaper- tam Assistenti Celebrantis à latere Epistolæ existēti, & mox operculū thuribuli sursum trahens offeret illud Celebranti ad imponēdum thus: quo per eū imposito, sinistra

Ex l. 2.

cap. 3.

cap. 6.

reci-

recipiens nauiculam ab Assistente, dextra dabit eidem thuribulum, & post thurificationem altaris recipiens, comitabitur Celebrantem ac alios ad chorum, facta cum ipsis altari & Canonicis ab vtraque parte chori debita reuerentia; ibique reddet thuribulum eidem Assistenti, & thurificato per eum Celebrante recipiens thurificabit omnes Canonicos ordine suo duplici ductu, cum profunda inclinatione ante & post: deinde cæteros de choro vnico ductu, primo tantum in ordine capite inclinato. Quòd si thurificatio non esset expleta, dum Celebrans incipit **Dominus vobiscum** pro **Oratione** dicenda, debet cessare.

*Item
cap. 1.*

*Ex eodē
l. c. 1. 2.
67.*

3. *Episcopo autem presente vel celebrante, dum cantatur **Antiphona** ad **Magn.** vel **Benedict.** accedens ad illum cum debitis reuerentijs, nauiculam dabit Presbytero assistenti, thuribulum verò offeret ipsi Episcopo ad imponen-*

dum

dum thus, si Ceremoniarius non sit paratus ad id faciendum, alioqui enim ad eum spectat thuribulum & nauiculam ad Episcopum deferre: postea apud altare dabit thuribulum Assistenti Celebrantis, & thurificato altari (ac etiam Celebrante, si sit alius ab Episcopo) recipiens deferet ad sedem Episcopi, ubi eo per Presbyterum assistentem thurificato, si Episcopus non celebret, recipiens thuribulum thurificabit primò Presbyterum assistentem, deinde Diaconos assistentes, & postea Canonicos, ceterosque de choro, ut supr à: qui omnes Episcopo celebrante thurificantur per eum qui Antiphonas praintonauit.

4. Quandoquæ Episcopus celebraturus Vesperas aut Missam sumit paramenta extra chorum, eo parato dabit nauiculam Presbytero assistenti & thuribulum offeret ipsi Episcopo ad imponendum thus: quo imposito, cum nauicula in sinistra & thuribulo fumigante in dextra procedet ad chorum ante Ceroferarios; & ante altare retrahens

se ad

Ex l. 1.
c. 5. &
23. &
ex l. 2.
cap 37.

Ex l. 1.
cap. 23

Ex l. 1.
c. 15. &
ex l. 2.
cap. 8.

Ex l. 2. cap. 3. se ad latus Epistolæ, facta ibi cum aliis altari debita reuerentia, in Vesperis statim discedet ad cornu Epistolæ altaris, ubi super gradu deponet nauiculam cum thuribulo: in Missa autem cum illis remanebit, donec Episcopus facta **Confessione** ad altare ascendat, & tunc pariter accedens ministrabit illa ut infrà cap. 20.

C A P V T X.**De officio Ceroferariorum in eisdem Vesperis, Matutinis ac Laudibus.**

Ex l. 1. cap. 11. **I.** **D**VO Acolythy ministraturi de candelabris cum cereis debent in statura, quantum fieri potest, æquales assumi, ut luminaria æqualiter teneant & deferant. Candelabra capient quidem manu dextra, sed qui à dextris incedet, statim ponet manum finistram ad pedem candelabri, dextrā ad globum tenens: qui verò à
fini-

sinistris incedet, ponet dextram ad pedem, & sinistram ad globum; cumque reuerentias erunt facturi, illas æqualiter & eodem tempore facient; denique eundo, stando ac redeundo in omnibus actibus inter seipfos, & cum alijs ministris se conformabunt: sed ad verba ad quæ est inclinandum aut genuflectendum, ipsi tenentes candelabra non inclinabunt aut genuflectent, sed permanebunt stantes ac si essent immobiles.

2. Quodcumque siue Canonicus siue Episcopus Vesperas aut Missam celebraturus, paramentis indutus procedit cum Assistentibus seu ministris è sacristia ad chorum, præferunt vt supra candelabra cum cereis accensis: & cum peruenerint ante altare, ibi consistentes hinc inde à lateribus eorum, factis cū illis debitis reuerentijs, statim discedunt, in Vesperis quidem ad latera altaris, vbi super
gradu

*Item ex
l. 2. c. 8.*

*& ex
Miss.
in rubr.
gener.
tit. 17.*

*n. 4.
Ex l. 1.
cap. 15.*

*Ex l. 2.
cap. 3.*

gradu vel plano inferiori deponunt candelabra extinctis cereis: in Missa autem ad credentiam, super qua deponunt cum cereis accensis. Pari modo etiam præferunt, cum finitis Vesperis aut Missa, depositurus paramenta ad sacristiam reuertitur, & item in omnibus Processionibus.

Ex c. 8.
& Miss.
in ritu
celebr.

Lib. 2.
c. 3. & 6

3. In Vesperis & Laudibus solemnibus absente Episcopo, finitis Psalmis accedent ad Celebrantem sine candelabris & cereis, & facta ei profunda reuerentia assistent hinc inde ad latus eius in plano chori donec cantato **Capitulo** intonauerit **Hymnum**: quo intonato facta illi denuò reuerentia recedent ad loca sua. Et dum cantatur **Antiphona** ante **Magn.** aut **Benedict.** tam præsentem vel etiam celebrantem Episcopo, quàm absente, accedentes ad altare cum debitis reuerentiis eleuabunt hinc inde anteriorem partem superioris to-

Ex c. 1.
& 7.

baleæ

baleæ seu veli super altari positi, illam conduplicando vsque ad medium & thurificato altari reducent prout erat super altari.

4. Dum repetitur eadem **Anti-
phona** post **Magn.** aut **Benedict.** accensis prius cereis, ducente Cere-
moniaro deferent cum debitis reuerentiis à lateribus altaris ante celebrantem siue Canonicum siue Episcopum, & tenebunt ante illum hinc inde faciebus ad inuicem versis, vsque ad finem Vesperarum seu Laudum, & tunc recedent cum illo ad sacrificium: *sed si Episcopus celebrans dimissurus sit paramenta apud sedem, dum repetit **Domini vobiscum** post **Orationem** seu **Orationes**, factis debitis reuerentijs, reducente Cere-
moniaro redibunt ad altare, ubi in suo loco reponent candelabra extinguendo cereos.* In Matutinis verò dum cantatur octauum **Responsorium** deferent similiter ante Canonicum cele-

Ex 1.2.

c.1.2.3.

c.7.

Ex c.8.

Cap. 6.

D
brantem,

brantem, & tenebunt ante eum donec cantata **Lectio** intona-
uerit Hymnum **Te Deum lauda-**
mus. Et in nocte Natiuitatis Domini
etiam tenebunt ante celebrantem tam
Episcopum, quàm Canonicū, dum can-
tat **Oratione** finito Hymno **Te Deum.**

Ex c. 14

Ex l. 1.

cap. 23.

Ex l. 2.

cap. 10.

5. In Vesperis & Laudibus pro de-
functis non conduplicant velum alta-
ris, quia nulla fit eius aut aliorum thu-
rificatio: ad **Orationem** tamen tenent
candelabra cum candelis accensis ante
Celebrantem, vt alias.

CAPVT XI.

**De Vesperis celebrandis per Epi-
scopum in maioribus solem-
nitatibus.**

Ex Cer.

l. 2. c. 1.

c. 2.

I. **S**I Episcopus Missam solēnem
sequenti die celebraturus sit,
aut eodem die celebrauerit, Ve-
speræ solemnīus peragūtur, quàm
si eam non esset celebraturus aut
celebrasset. Facturus itaque Offi-
cium in Vesperis siue primis siue
secundis, si Missam quoq; sequēti
die

die celebrabit seu eodem celebrauerit, postquam ad sedem suam peruenerit & in ea paululū sederit, surgit & deposita cappa induitur sacris paramētis per Diaconos qui ei à lateribus assistent iam paratos, Acolythis & ministris ea ex altari ordine afferētibus; videlicet primò Amictu, quē in medio ubi crux est osculatur, deinde Alba & Cingulo, tum Cruce pectorali & Stola (quas similiter osculatur) ac Pluuiali cum pectorali in coniunctura illius, denique sedens Mitra, & Annulo qui ei imponitur per Presbyterum assistentem.

2. Si verò Missam non celebrabit aut celebrauerit, ad Vesperas non in sua sede, sed in sacristia vel alio loco ad id præparato induetur: ibique omnibus paramētis prout supra indutus, ministrante Thuriferario thuribulū & Presbytero assistente cochlear & nauiculam thuris, imponet ac

Ex l. 1.

cap. 15.

Et l. 2.

cap. 8.

benedicet thus, prout suprà c. 3. num. 4. Deinde surgens, facta iterum cruci ibi super altari existenti reuerentia, prout in ingressu, procedit cum baculo pastorali in manu sinistra, parte curua baculi ad populum versa, ac dextra benedicens, ad chorum, medius inter Diaconos assistentes, præcedente Presbytero assistente cum aliis Canonicis & duobus Ceroferarijs ac inter eos aliquo crucem portante, & ante omnes Thurifario, subsequenter eum alijs suis ministris seu capellanis: & cum peruenerit ante altare, deposito ibi baculo, cum Mitra caput illi profundè inclinat, & genuflexus super puluino aut genuflexorio, deposita Mitra paululum orat, alijs præter Assistentes, Cæremoniarius, & ministros de baculo & Mitra seruientes, statim recedentibus ad loca sua: mox surgens, recepta Mitra & baculo,

facit

Ex l. 1.
cap. 8.
¶ 18.

facit altari iterum reuerentiam caput inclinando, & ducente Cæremoniario accedit cum Assistentibus ad sedem suam Episcopalem, salutans exigua capitis inclinatione Canonicos hinc inde, qui ei profundè inclinant, ibique reddito baculo ministro paululùm sedet. Cùm Episcopus indutus paramentis paululùm sederit in sua sede, deposita Mitra surgit, & stans versus altare dicit secreto **Pater noster**, &c. prout dictum est de Canonico celebrante c. 7. nu. 3. & stans adhuc sine Mitra suo tempore intonat **Antiphonam** primi Psalmi siue ex libro siue memoriter, prout magis placuerit, sibi præintonatum ab eo ad quem de consuetudine Ecclesiæ spectat, & incepto Psalmo sedet cum Mitra, & cū ea caput inclinat ad **Gloria Patri**, &c. in fine cuiuslibet Psalmi. Secunda **Antiphona** præintonatur Diacono assistenti à dextris

Episcopi, tertia Presbytero assistenti, quarta primo Canonico in choro residenti, quinta Diacono assistenti à sinistris Episcopi, si videlicet Episcopus Missam quoque solemniter celebrabit aut celebrauerit: alioqui reliquæ quatuor **Antiphonæ** præintonabuntur Canonicis prout supra c. 7 n. 4.

4. Expleta Psalmorum & Antiphonarum decantatione, is cui ex consuetudine Ecclesiarum Capitulum cantare conuenit, ducente Cæremoniaro accedit cū debitis reuerentijs ad locum vbi solet cantari Epistola in Missa, ibique tenens sibi librum cantat **Capitulum** (quod etiam seruatur in Tertia Episcopo eam celebrante ad quod Episcopus surgit cum Mitra, & post præintonatum sibi **Hymnum**, statim deposita Mitra, illū intonat iunctis manibus (si fuerit Hymnus **Veni creator Spiritus**, vel **Aue maris stella**, omnibus prius genuflecten-

flectentibus, ipse quoque statim post intonationem genuflectit in loco suo super puluino aut genuflexorio, & finito primo versu surgit) & stat sine Mitra donec intonauerit **Antiphonam** ad **Magn** sibi præintonatam tum sedens accipit Mitram, & vt supra imponit thus in thuribulum allatum per Thuriferarium, Presbytero assistente cochlear & nauiculam porrigente.

5. Dum chorus incipit Canticū **Magnificat**, surgit cū Mitra, & facto sibi signo crucis à frōte ad pectus, acceptoq; sinistramanu baculo, medius inter Diaconos assistentes pergit ad altare, ante cuius infimū gradū depositis baculo & Mitra, factaq; altari profunda inclinatione, ascendit ad mediū illius, & osculato eo capit de manibus Presbyteri assistentis thuribulum, quod ille de manu Thuriferarij accepit, & facta cruci profunda reuerētia thurificat illā tripliciductu

Lib. 1.
cap. 23.

nihil dicens: deinde facta illi iterum reuerentia thurificat reliquias seu imagines aut altare, prout dictum est cap. 3. num. 3. postea reddito thuribulo Presbytero assistenti recipit Mitram, & facta cruci reuerentia in medio altaris, receptoque baculo redit ad sedem suam, vbi stans thurificatur ab eodem Presbytero, nullam ei reuerentiam exhibens, sed post thurificationem faciens signum crucis super eum, vt dictum est cap. 3. num. 1. & deposita tunc Mitra permanet stans cum baculo vsque ad finem Cantici: interim is qui Antiphonas præintonauit, thurificat primò Presbyterum assistentem, deinde Diaconos assistentes, mox Canonicos & alios in choro ordine, incipiens à dignioribus, & obseruans reuerentias & numerum thurificationum, prout ibidem num. 1. & 2.

6. Finito **Cantico** Episcopus
depo-

deponit baculum, & sedens recipit Mitram, eaque post repetitam **Antiph.** per chorum seu organum rursus deposita surgit, & stans versus altare iunctis manibus cantat **Dominus vobiscum, Oremus & Orationem** vel **Orationes** (si plures sint dicendæ) ex libro sustentato per Presbyterum assistentem, & post **Orationem** seu **Orationes** iterum **Dominus vobiscum** postea dicto per chorum **Benedicamus Domino**, resumit Mitram, & responso per eundem chorum seu organum **Deo gratias**, stans in sua sede, si inde à populo commodè videri potest, sinistrinè accepto baculo pastorali accedens ad altare, facta illi profunda reuerentia cum Mitra, dat benedictionem, dicens: **Sit nomen Domini**, &c. prout infra in Missa Pontificali. Archiepiscopus verò, quia vtitur cruce tunc allata ante ipsum per Capellanum, deposita

Mitra illi caput profunde inclinatur & dat benedictionem. Mox exiit paramentis in loco ubi ea assumpsit, per eosdem Assistentes, & pariter Canonici paramentis induti eadem deponunt. Indulgentiæ enim in Vesperis nunquam publicantur, & Completorium celebratur sine paramentis: cui si Episcopus interesse voluerit aut aliis paruis Horis, erit cum sua cappa in choro in loco suo seu stallo.

*Lib. 2.**cap. 4.**Cap. 7.*

C A P V T XII.

De Matutinis & Laudibus per Episcopum celebrandis.*Cap. 1.**2. 6. 5.**7.*

I. **E**Piscopus in Matutinis Officium facturus, postquam pervenerit ad locum suum seu stallum in choro, ornatum panno aliquo vel tapete cum pulvinaribus, sedebit aliquantulum cucullo cappæ supra caput reducto, vel cum bireto, prout magis placebit, aptatis in gyrum fimbrijs cappæ

per

per aliquem suum Capellanum
 vel Cæremoniarium. Apud eum
 nulli erunt Assistentes. Mox sur-
 get, & stans detecto capite ver-
 sus altare dicet secreto **Pater no-**
ster, &c. prout dictum est de Ca-
 nonico celebrante cap. 8. num. 2.
 Si erit Missam celebraturus, com-
 petenti voce incipiet **Hymnū** fi-
 bi præintonatum; aliàs non: quem Cap. 14
 in nocte Natiuitatis primam Missam
 celebraturus incipiens manus leua-
 bit & iunget, caputque versus altare
 inclinabit ob reuerentiam diuinæ in-
 uocationis. **Antiphonæ** præintonabun-
 tur Canonicis incipiēdo à dignioribus.
 2. Post Psalmos cuiusque No-
 cturni, finito **Versu** stans detecto
 capite alta voce incipiet **Pater**
noster, aliaque dicet & seruabit
 prout Canonicus celebrans; exce-
 pto quòd secundā, tertiam, quin-
 tā, sextā & octauā **Benedictiones**
 dicat sedendo, & finita qualibet
Lectio faciat signū crucis versus

Cano-

Canonicum, qui eam cantauit, versus se inclinatum; vel si fortè non sit Canonicus qui eam cantauit, illi ante se genuflexo offerat manum dextram exterius osculandam, deinde faciat signum crucis super eum nihil dicens.

3. **Lectioes** cantabuntur à Canonicis iunioribus, vt suprà cap. 8. nu. 4. facta tamen in medio chori ante pulpitu loco Canonicorum Episcopo profunda reuerentia antè & post (quod etiam aliàs presente Episcopo seruatur) sed si fortè non essent Canonici qui cantarent priores Lectioes, illi deberent reuerentias omnes tam versus Episcopum, quàm versus altare facere cum genuflexione, & finita Lectioe accedere ante Episcopum, ac genuflexi osculari manum eius, acceptaque benedictione redibunt ad locum suum. Penultimam & antepenultimam Lectioem cantabunt qui in Mis-

sa assistent à lateribus Episcopi.

4. Episcopus autem cantaturus vltimam **Lectionem** stans cum cappa detecto capite versa facie ad altare (accedentibus tunc ad eum cum debitis reuerentiis duobus Diaconis assistentibus, & ministro de libro seruiente & alio de candela) dicet cantando **Iube Domine benedicere**, & non **Domne**, cui absolutè respondetur per chorum **Amen**: in fine autem Lectionis dicens **Tu autem Domine**, &c. caput versus altare profundè inclinabit. *Si verò adesset in choro aliquis maior ipso, versus ad eum peteret benedictionem, dicendo, vt alij, Iube Domne, & ille stans in loco suo diceret Benedictionem: factis tamen priùs mutuis reuerentijs.* Finita Lectione & responso per chorum **Deo gratias**, si est Missam celebraturus, intonabit Hymnum **Te Deum laudamus**, sibi præintonatum.

In

5. In fine **Hymni** Episcopus in sede Episcopali capiet paramenta prout in Vesperis, quibus indutus inchoabit Laudes absolutè cantando **Deus in adiutorium meum intende,** & signando se signo crucis; **Antiphonæ** præintonabuntur prout ibidem Episcopo Missam non celebraturo, aliaque omnia fient & obseruabuntur prout ibi explicatum est.

CAPVT XIII.

De officio Canonorum, præsertim Præbyteri & Diaconorum assistentium Episcopo in Vesperis & Laudibus.

Ex l. 2.
c. 15 &
l. 2. c. 1.

Lib. 1.
cap. 7.

I. **C**Anonici postquam cum Episcopo Officium Vesperarum facturo locū ubi induetur paramentis ingressi altari reuerentiam fecerint, statim capiunt sua paramenta, dignior ex omnibus

bus

bus (qui erit Presbyter assistens)
 pluuiiale siue formalio ad pectus,
 duo primi ex ordine Diaconali si
 Præbendæ sint distinctæ, alioqui
 duo primi post Presbyterum assi-
 stentem (qui Episcopo à lateribus
 assistent) dalmaticas; alij habentes
 dignitates pluuialia, Presbyteri
 casulas, Diaconi & Subdiaconi
 dalmaticas & tunicellas coloris
 conuenientis, acceptis prius &
 circa collum compositis amicti-
 bus supra superpelliceum vel ro-
 chettum, si eo vtantur, si videli-
 cet Episcopus Missam solemnem
 sequenti die celebraturus sit seu
 eodem die celebrauerit, & ha-
 beri possint paramenta pro om-
 nibus: aliàs ad Vesperas tan-
 tum quatuor aut sex digniores
 seu primi pluuialibus parantur,
 prout fit semper in Laudi-
 bus, & si Episcopus Missam
 non celebrabit aut celebrauit,
 Presbyter assistens in Vesperis

Ibidem
cap. 8.

Lib. 1.
c. 15. &
l. 2. c. 2.

Lib. 2.
cap. 7.

(qui

*Lib. 1.
cap. 7.*

(qui tunc videtur debere esse primus post dignitates seu paratos, prout Episcopo non celebrante sed tantum præsente) erit in habitu suo Canonicali, sicut & Diaconi assistentes, prout semper in Laudibus.

*Ex l. 1.
cap. 7.*

2. Presbyter assistens imponit Episcopo sacris paramentis induto Annulum; coque imposito, pro accessu ad chorum si extra illum sint, accipiens nauiculam cum cochleari à Thuriferario, ministrat illa Episcopo ad imponendum thus, prout supra dictum est c. 3.

*Item
cap. 23.*

nu. 5. Quo modo & forma etiam aliàs ministrat ipsi quoties thus imponendum ac benedicendum est, tam in Vesperis & Laudibus quàm in Missa, siue Episcopus ipsemet celebret, siue sit tantummodo præsens, præterquàm dum celebrans Missam est apud altare vel faldistorium, tunc enim Diaconus Euangelij istud facit.

*Ex l. 1.
c. 9. &
23. &
l. 2. c. 8.*

Item

Item cum Episcopus ex libro **Antiphonam** aut **Hymnū** intonaturus est, vel **Orationem** cantaturus, sustinet illum ante Episcopum, ministro qui de libro seruit eum subministrante ac adiuuante. Dum cantatur per chorum **Antiphona** ad **Mag.** vel **Benedict.** ministrato vt supra Episcopo celebranti thure, exspectat stans donec **Antiphona** perficiatur, & incepto **Cantico** sequitur Episcopum euntē ad altare: quo per eum osculato, porrigit illi thuribulum acceptum de manu Thuriferarij, modo supradicto cap. 3. n. 6. & dum Episcopus thurificat crucem & altare, eleuat illi partem dextram pluuialis ne illum thurificantem impediat, & finita thurificatione stans in cornu Epistolæ recipit thuribulum cum osculis dextræ manus Episcopi & summitatis catenularum & reddit Thuriferario: cumque Episco-

E pus

*Lib. 1.
cap. 23.*

*Ibidem
quoque
c. l. 2.
cap. 1.*

*Ex l. 1.
cap. 8.
Ex l. 2.
c. 1. & 7*

pus redierit ad sedem suam, stans ante infimum gradum solij Episcopalis recepto thuribulo thurificat illum triplici ductu, ante & post profundè inclinans: prout etiam alias thurificat illum, quoties existens in sede Episcopali est thurificandus, quamuis non celebret: mox deposito thuribulo ad manum eius qui Antiphonas præintonauit, accedit ad sedem suæ assistentiæ (quæ erit prope Episcopum, ante eum à dextris si situs loci patiat; ita vt directè non vertat ei renes, sed sit semiuersus) ubi stans thurificatur ab illo duplici ductu. Finitis Vesperis deponit paramenta cum Episcopo.

3. Officium Diaconorum assistentium hinc inde à lateribus Episcopi est, vt illum ad Vesperas & Laudes induant & ex-
uant

uant paramentis (ad Missam enim hoc faciunt Diaconus & Subdiaconus Euangelium & Epistolam cantaturi) illum procedentem à sacristia ad altare & ab altari ad sedem, vel è contra, detectis capitibus deducant, ipsum medium facientes ac fimbrias anteriores pluuiialis hinc inde subleuantes, & brachia eius sustentantes si opus fuerit; & dum ad Vesperas genuflectit ante altare super faldistorio, aptent super eo decenter hinc inde latera pluuiialis. Item quoties Episcopus apud sedem eleuat manum dextram, signando se aut alios seu rem aliquam signo crucis, vel alia de causa, toties à dextris assistens parum eleuat pluuiiale à suo latere: cum autem eleuat ambas manus, vel daturus est benedictionem solemnem, ambo hinc inde subleuant fimbrias pluuialis.

Ibidem
cap. 8.
c. l. 1.
c. 9 &
10.

quod similiter faciunt quando aliquid ex libro cantaturus seu lecturus est: quo casu etiam apponunt manus super libro, & senior à dextris assistens vertit folia cum opus est, & iunior à sinistris digito indicat id quod cantandum seu legendum est. Ipsorum quoque est, Episcopo imponere & auferre Mitram, quoties in Vesperis & Laudibus imponenda vel auferenda est, quod videbunt ex supra dictis cap. 11. Et quidem iunior à sinistris assistens auferet illam & dabit ad manus ministri de ea feruentis: senior verò seu dignior à dextris assistens imponet, altero à sinistris adiuuante & vittas à tergo Episcopi aptante. Aduertendum autem est, quòd tam in Missa, quam in Vesperis & Laudibus existente Episcopo apud sedem, sedenti semper auferatur & imponatur: sed quando est apud altare, stanti auferatur

&

& imponitur, nisi genuflectendum ei sit pro Oratione facienda, quia tunc genuflexo aufertur (non existente videlicet sanctissimo Sacramento in altari) & stanti imponitur. *Cessat verò vsus Mitre in ipsis Officijs Horarum & Missa, existente Sacramento super altari.* Denique cum sedendum est, sedent hinc inde à lateribus Episcopi super scabellis nudis.

Ex l. 1.
cap. 2.

Ex c. 12

CAPVT XIV.

De officio ministrorum seruientium Episcopo de Baculo Pastoralis, de Mitra, de libro & de candela.

I. **M**inistri inferiores, cum Episcopus siue ad Vesperas aut Laudes, siue ad Missam induitur & exiit sacris paramentis, ea ex altari ordine afferunt & referunt vnus post alium, præter familiares seruientes ad

Ex l. 1.
cap. 11.

lotionem manuum in Missa. Illi qui seruiunt de baculo pastorali, de Mitra, de thuribulo, & de candelabris, & in Missa de ampullis vini & aquæ, vbi commodè fieri potest, sint in Ordine Acolythatus, vt discipline dignitas, quoad eius fieri possit, conseruetur.

2. Primus qui seruit de baculo, indutus pluuiali supra superpellicem, vel solo superpelliceo, iuxta consuetudinem loci, ipsum baculum seruabit, tenens eum manu dextra cooperta extremitate superpellicei: sed nudum ad manum sinistram Episcopi cum osculo manus, cum opus erit, offeret & recipiet. Vtitur autem Episcopus baculo in sua Diocesi, quoties indutus paramentis procedit è sacristia ad altare vel ab altari ad sedem, aut è contra: item cum cantatur **Magn.** vel **Benedict.** aut in Missa **Euangelium**, & cum solemniter populo bene-

Exc. 17

bene-

benedicit, videlicet dum incipit producere signum crucis & non prius, dummodo inquam sit paratus; Item in Processionibus, in quibus, si longioris sint viæ, vel Episcopus deferat aliquas reliquias vel sacram imaginem, aut sanctissimum Sacramentum, vel candelam aut palmam, portatur immediatè ante Episcopum paratum pluuiali, ambabus manibus à terra eleuatus. In Officiis & Missis defunctorum non est vsus baculi.

3. Acolythum de Mitra seruientem, qui cū reliquis ministris (preter eos qui seruiunt ad lotionem manuum in Missa) erit in habitu & tonsura clericali, ac superpelliceo indutus, oportet mappam sericeam oblongam à collo pendentem gerere, qua vtatur ad Mitram sustinendam, ne illam nudis manibus tangat: tenens illam habeat vitas seu infulas illarum versus se, & cū deponit super altari,

Ex l. 2.

c. 32. &

33. 16.

& 21.

Lib. 1.

cap. 17.

siue super credentia vittæ exte-
rius pendeant. Cautè autem ad-
uertat vt cum ea Episcopo impo-
nenda auferendæue erit (quod in
Vesperis & Laudibus colliget ex
cap. 11. in Missa autem ex cap. 23.)
illico lateri Diaconi illam impo-
situri vel ablaturi adhæreat, Mi-
tram offerens vel recipiens.

4. Minister de libro seruiens cu-
rabit, vt signacula in eo sint rectè
suo loco disposita, ne cum aliquid
ex eo cantandum seu legendum
est, indecenter huc illuc folia ver-
tere cogatur; reponet illum in lo-
co decenti, & quoties Episcopus
paramentis indutus, erit aliquid
ex libro cantaturus, eum tempe-
stiuè afferet cum debitis reueren-
tiis Presbytero assistenti, qui il-
lum ante Episcopum sustinebit, &
ipse à sinistris Episcopi stans adiu-
uabit Presbyterum in sustentatione:
cum verò aliquid ex eo leget, vt
infra cap. 22. vel non indutus can-
tabit

Item ex
c. 7. &
l. 2. c. 8.

Item ex
c. 20. &
l. 2. c. 8.
& 5.

tabit vt in Matutinis, ipsemet sustinebit illum ante Episcopum ambabus manibus ab inferiori parte libri positus, altiùs vel demissiùs pro commoditate Episcopi: nec tenens librum se mouebit aut genuflectet etiamsi Episcopus & alij omnes genuflecterent, cum instar pulpiti sit, nisi fortè ob commoditatem Episcopi legentis eum genuflectere magis expediret, vt cum leget Psalmos ante Missam.

5. Cum ministro de libro feruiente semper accedit alius ante Episcopum, tenens instrumentum argenteum, quod buciam vocant, cum candela desuper accensa, etiamsi aer sit lucidus, vt opus non sit lumine ad videndum. De Thuriferario & Ceroferariis dictum est supra cap. 9. & 10.

*Lib. 1.
c. 20. &
ubi sup.
nu. praeced.*

CAPVT XV.

De ordine standi, sedendi & genuflectendi ab omnibus sub Missa.

*Ex rub.
gener.
Mis. tit.
17. &
Car. l. 2
c. 8. 11.
12. 18.
& 19.
Car. l. 2
c. 31. &
Miss. in
fine.*

I. **A**D **A**sperſionem aquę benedictę (quę ante Miſſam in omnibus Dominicis, Epifcopo non celebrante fit cum aqua benedicta prius in ſacriſtia per Sacerdotem celebrantem vel alium deputatum, præterquam in Dominicis Paſchæ & Pentecoſtes, in quibus fit cum aqua pridie benedicta in fonte baptiſmi & ante inſuſionem olei & chriſmatis accepta) omnes de choro ſtare debent à principio illius uſque ad finem, & dum Celebrans cum aſperſorio ante eos accedit, debent ei caput inclinare, & aſperſionem reuerenter recipere.

2. Ad **C**onfeſſionem cum ſuo Pſalmo genuflectitur ab omnibus qui non ſunt Prælati nec

para-

paramentis induti (à quibus tamen in Missis defunctorum & aliis paulò infrà ponendis etiam genuflectitur præterquam apud altare) donec Celebrans cum ministris ad altare ascendat: tunc surgitur & statur donec ipsi absoluerint **Kyrie eleison**, quo per eos absoluto, Celebrante sedente omnes pariter sedent donec idem per chorum absoluator: idem obseruatur circa **Gloria in excelsis**.

3. Ad **Dominus vobiscum** & **Orationem** seu **Orationes**, statur ab omnibus: illis autem finitis sedetur ab omnibus de choro sub **Epistola**, **Prophetia** aliaue **Lectio**, **Graduali**, **Tractu**, **Alleluia** seu aliis vsq; ad **Dominus vobiscum** ante **Euangeliū**, excepto quod dum cantantur in **Epistola** **Dominicæ palmarū** & **Missarū de Cruce** illa verba: **Vt in nomine Iesu omne genuflectatur caelestium, terrestrium & infernorum**, & in **Tractu quadragesimæ** Versus **Adiuua**

Item
cap. 21.

nos

nos Deus, &c. & in Missis de Spiritu sancto, Versus **Veni Sancte Spiritus**, &c. genuflectatur ab omnibus, etiam à Celebrante & ministris. Exceptis quoque Missis defunctorum, feriarum aduentus, quadragesimæ, quatuor temporum, & vigiliarum quæ ieiunantur (præter vigiliis Paschæ, & Pentecostes ac Natiuitatis Domini) in quibus ad **Orationes** genuflectitur ab omnibus, præterquam à Celebrante, Diacono & Subdiacono ac Assistente si quis sit; Item genuflectitur ab omnibus, præterquam à Celebrante, dum cantatur **Flectamus genua**, & mox surgitur & statur ad illas **Orationes**.

4. Ad **Dominus vobiscum** ante **Euangelium** surgitur & statur versus Diaconum canentem: qui dum canit **Initium** vel **Sequentia sancti Euangelij**, &c. omnes pollice dextro signant se signo crucis in fronte, ore & pectore, & dum profert nomen ad quod iuxta dicta cap. 6. nu. 1. inclinandum est,

omnes

omnes inclinant (& ad nomē **Iesu** versus crucē altaris, præter Diaconum) ad verba autē Euangelij S. Ioannis: **Et Verbum caro factum est**, & ad illa Euangelij Epiphaniæ: **Et proci- dentes adorauerunt eum**: item ad illa Euangelij feriæ quartæ post Dominicam quartam quadragesimæ: **Et proci- dens adorauit eum**: & in Passione ad illa, **Exspirauit**, vel **Emisit** seu **Tradidit spiritum**, omnes genuflectunt (Diaconus versus librum, Celebrans verò & alii versus altare) præter Subdiaconom tenentem librum, & Acolythos tenentes candelabra.

5. Dum Celebrans dicit **Credo**, statur quoque in choro donec illud cum ministris absoluerit, & tunc sedente eo sedetur pariter in choro, donec idem in cantu absoluator, nisi quòd ad cantum Versiculi: **Et incarnatus est**, vsque ad **Et homo factus est**, inclusiue, genuflectatur ab omnibus qui non sunt induti paramentis: at
illis

*Item ex
lib. 1.
cap. 21*

illis induti, si tunc sedent non genuflectunt, sed caput tantum profundè inclinant versus altare, exceptis tribus Missis Natiuitatis Domini, & Missa diei Annuntiationis B. Mariæ, in quibus semper ad illum **Versiculum** cum alijs genuflectunt.

6. Ad **Dominus vobiscum** post **Symbolum** seu **Euangelium** standum ab omnibus donec chorus inceperit **Offertorium**, quo incepto, nisi sit offerendum statim sedetur ab omnibus de choro usque ad **Præfationem**, nisi quod post thurificationem altaris & Celebrantis stetur hoc pacto iuxta supradicta de cōsurrectione c. 2. n. 2. Episcopus si fuerit præsens, accipiens thurificationem stat, stantibus pariter omnibus, & accepta thurificatione iterum sedet, & pariter cū eo omnes alij præter Assistentes illius, qui manent stantes donec & ipsi fuerint thurificati.

Ex l. 1.
c. 18. &
29. &
lib. 2.
cap. 16.

Ca-

Canonici in choro residentes iterum surgunt dum incipit ipsorum thurificatio, & vnà cum eis beneficiati & alij clerici ibi sedentes (si adsit laudabilis consuetudo vt ante laicos thurificentur) & stant donec omnes Canonici sint thurificati: quibus tum sedentibus reliqui manent stantes donec & ipsi fuerint thurificati. Similiter & laici surgunt dum incipit ipsorum thurificatio, & stant donec perficiatur. Vbi verò Magistratus & officiales maiores ciuitatis thurificantur ante beneficiatos seu clericos, ibi hi non surgunt cum Canonicis tanquam diuersus ab eis chorus seu ordo, sed demum post thurificationem Magistratus, dum incipit ipsorum thurificatio.

7. Ab initio **Præfationis** standum est, & continuanda statio vsque ad Antiphonam quæ dicitur **Communio**, nisi quod genua
flectan-

flectantur ad **elevationem** sanctissimi Sacramenti donec fiat eius adoratio, quo tempore chorus fileet & cum aliis adorat. In Missis autem defunctorum, feriarum aduentus, & alijs supra positis dicto per Celebrantem **Sanctus**, flectuntur genua vsque ad **Pax Domini**, ab omnibus, præterquam à Celebrante, Diacono, Subdiacono, Assistente & Acolythis tenentibus funalia seu intorticia, qui se gerunt prout infra dicetur in ipsorum officiis.

8. Dum cantatur **Communio** in quavis Missa sedetur ab omnibus de choro. Ad **Dominus vobiscum** ante **Orationem** seu **Orationes post communionem** surgitur, & statur vsque ad finem Missæ: vbi cum Celebrante genuflectitur ad verba Euangelij S. Ioannis seu alterius, ad quæ supra diximus genuflectendū. Excipiuntur tamen hîc quoque Missæ defunctorum & aliæ vt supra, in quibus ab omnibus, præterquam à Celebrante, Diacono &

Subdiacono ac Assistente, flectuntur genua ad **Orationes postcommunionem**, & ad **Orationem super populum**, ad quam etiam capita inclinantur. *Item genuflectitur ab omnibus praterquam à Celebrante ad solemnem benedictionem Episcopi versa facie ad ipsum.*

CAPVT XVI.

De officio Sacerdotis celebrantis Missam solemnem.

I. **S**acerdos Missam solemnem celebraturus, omnibus paramentis indutus vt in Missa priuata, facta reuerentia cruci, vel imagini illi quæ in sacristia erit, accedit ad altare, cooperto capite, demissis oculis, incessu graui, erecto corpore & iunctis manibus ante pectus, *præcedentibus ministris: vel si ob **asperersionem** aquæ benedictæ, benedictionem candelarum, cinerum vel Palmarum, aut Processionem ante Missam faciendam, loco pla-

Lib. 2.
c. 18.
Ex l. 1.
c. 9. &
Miss. in
ritu ce-
lebran.

Ex Mis.
in ritu
celebr.
& Car.
l. 2. c. 9.

*Car.
l. 1. c. 15
Ibidem
& in
fin. Mis.
Car. l. 2
c. 17. &
19. &
Miss. in
rubr.
gener.
tit. 19.

F

netæ

Ex Car.
l. 1. c. 15
& l. 2.
c. 30.
& 31.

neta inducus fit pluuiali siue manipulo,
incedit medius inter Diaconum & Sub-
diaconum, præcedentibus tantum
Cæremoniario & Acolythis.

Ex Car.
lib. 2. c.
30. &
31. &
Miss in
fine.

2. Cum peruenerit ante altare de-
posito bireto ad manū Cæremo-
narij vel alicuius Acolythis, altari
seu imagini Crucifixi desuper po-
sitæ profundè inclinatur, *vel si ibi ad-
sit sanctissimum Sacramentum, genu-
flectens debitam facit reuerentiam:*
Deinde (Episcopo, si adsit, facta pro-
funda reuerentia) si facienda sit
aspersio aquæ benedictæ, tempo-
re Paschali stans ante infimum
gradum, alias super eo genufle-
ctens, accipit de manu Diaconi
asperforium cum aqua benedicta,
& intonando Antiphonam **Vi-
di aquam**, vel **Asperges me**, iux-
ta diuersitatem temporum, pri-
mò aspergit altare in medio à
dextris & à sinistris, deinde sei-
psum: tum surgens, extra tempus
Paschale, aspergit Diaconum &

Sub-

Subdiaconum : Mox comitatus à Cæremoniario & Acolytho portante vas aquæ benedictæ, vadit ad aspergendum Canonicos, beneficiatos, omnesque alios ex vtraque parte chori, prosequens interim submissa voce **Antiphonā** cum **Psalmo**, prout in fine Missalis: reuersus ante infimum gradum altaris, ibi medius inter Diaconum & Subdiaconum, repetita per chorum **Antiphona** cantat **Verfus & Orationem** prout in Missali, quibus finitis & Processione si facienda sit, deposito pluuiali capit manipulum & casulam seu planetam, & facta iterum altari reuerentia, incipit **Missam** vt infra. *Si Episcopus fuerit presens, statim atque altare asperserit, comitatus vt supra, accedit ad illum, eique aspersorium osculatum cum debita reuerentia & osculo manus porrigit, & ab eodem, postquam se asperserit, asperionem reuerenter excipit:*

Cap. 31

mox recepto aspersorio cum osculo manus & aspersorij, redit ad altare, & aspergit Diaconum & Subdiaconum, deinde Canonicos & alios, ut supra. Si alia supra dicta ante Missam facienda sint, seruabit ea quæ circa illa præscribuntur in Missali ac Cæremoniali in die Purificationis, Cinerum & Palmarum, & infra ponuntur cap. 28.

3. Si verò nihil ex illis faciendum sit, statim atq; ante infimum gradum altaris peruenerit, ibi medius inter Diaconum & Subdiaconum, factis debitis reuerentiis incipit **Missam**, & prosequitur cum illis, ut in Ordine Missæ. *Præsentem autem Episcopo, stans ante altare à sinistris Episcopi, facit cum ipso **Confessionem**, respondens illi simul cum Diacono & Subdiacono, prout dicitur cap. sequenti num. 3.*

4. Post **Confessionem**, dicto **Oramus te Domine**, &c. nisi celebret Missam pro defunctis, accipiens cochlear de manu Diaconi imponit

ac benedicit thus vt supra cap. 3. num. 4. (*quod Episcopo presente fit ab eo*) deinde accepto thuribulo per manus eiusdem Diaconi cruci profundè inclinat, & thurificat illam, ac reliquias seu imagines & altare, prout ibidem num. præcedenti, nihil dicens: Mox reddito thuribulo in cornu Epistolæ, stans ibidem iunctis manibus ante pectus thurificatur ab eodem Diacono: postea conuersus ad librum incipit **introitum** submissa voce, sed tam intelligibili vt à ministris audiatur, signans se signo crucis prout in Missis priuatis. In Missis verò defunctorum, in quibus omittitur hæc thurificatio, dicto **Oramus te Domine**, &c. statim accedit ad cornu Epistolæ, & incipit **Introitum**, non signans se, sed manu sinistra super altare posita, dextra signum crucis faciens super librum, quasi aliquem benedicens.

5. Dicto eadem voce **Kyrie elei-**

Itē l. 2.
cap. 18.

Exc. 8.

*Miss in
rub. ge-
ner. tit.
17 n. 6.
Cer. l.
1. c. 12.*

son alternatim cum Ministris, potest sedere (*nisi sanctissimum Sacramentum in altari sit expositum*) à cornu Epistolæ iuxta altare medius inter illos, donec idem per chorum absolvatur: prout etiam sedere potest, postquam in medio altaris in tono competenti intonaverit Hymnum **Gloria in excelsis Deo**, & proseguendo submissa voce cum ministris absoluerit. Recedit autem ab altari cum Diacono & Subdiacono, & absoluto penè **Hymno**, seu dum cantatur vltimum **Kyrie eleison**, iterum accedit per gradus anteriores altaris, cum debitis reuerentijs ante infimum gradum, tenens cum eis manus iunctas ante pectus.

*Ex l. 2.
cap. 8*

*Ex l. 1.
cap. 19.*

6. Finito per chorum **Gloria**, vel si non sit dicendum finito **Kyrie eleison**, osculato altari in medio, dicit cantando, **Dominus vobiscum, Oremus & Orationem**

seu

feu **Orationes**. In quatuor temporibus, & aliis quando dicendæ sunt **Prophetiæ**, statim finito **Kyrie eleison**, in cornu Epistolæ altaris cantat **Oremus** (Diacono & Subdiacono cantantibus: **Flectamus genua**, **Leuate**, ac genuflectentibus, ipse non genuflectit) & **Orationes**: sed **Prophetias** cum **Graduali**, **Versu**, cæteris uero legit submissa voce, aliis illa cantantibus.

7. Finitis **Orationibus**, submissa voce legit **Epistolam** interea dum Subdiaconus eam cantat, & item **Graduale**, **Tractum**, &c. usque ad **Munda cor meum**. Cantata **Epistola** vertens se parum ad cornu Epistolæ versus Subdiaconum, offert ei coram se genuflexo manum dextram exterius osculandam, sinistra super altari retenta, & facit super eundem signum crucis, nihil dicens; præterquam in Missis defunctorum, & nisi *Episcopus sit præsens*: Tum dicto in medio altaris **Munda cor meum**, &c. legit

eadem voce **Euangelium**, quod in fine non osculatur: deinde ministrante Diacono nauiculam, & Thuriferario thuribulum, imponit & benedicit thus, vt supra: Mox ad Diaconum resumpto libro de altari petentem benedictionem conuersus, dicit: **Domini** sit in corde tuo, &c. in fine cum dicit: **In nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti, Amen**, faciens super eum signum crucis dextra manu, quam deinde illi deosculandam offert, sinistram infra pectus tenens; præterquam in Missis defunctorum, in quibus ad Euangelium non adhibetur incensum nec Diaconus benedicitur, & nisi Episcopus fuerit præsens, quo casu ab illo thus imponitur, & Diaconus benedicitur.

8. Post datam Diacono benedictionem, vel si ea non detur quando ille vadit ad cantandum **Euangelium**, retrahit se ad cornu Epistolæ, vbi stat iunctis manibus an-

te

Miss. in
Ordine
Missæ.

te pectus versus locum Euangelij;
interim dum canitur **Sequentia**
vel **Initium sancti Euangelij**, &c.
signat se iterum in fronte, ore &
pectore, & dum profertur nomen
ad quod est inclinandum inclinatur,
idque ad nomen **Iesu** versus alta-
re, & similiter versus altare ge-
nuflectit dum est genuflecten-
dum. Cantato **Euangelio** stans
adhuc eodem loco, librum sibi ob-
latum ambabus manibus tan-
gens, osculatur principium Euan-
gelij cantati, dicens: **Per Euange-
lica dicta**, &c. Deinde iunctis ma-
nibus vt prius thurificatur: Exce-
ptis Missis defunctorum, in quibus non
osculatur Euangelium nec thurificatur,
dicit tamen: **Per Euangelica dicta**; &
*nisi Episcopus sit presens, quo casu Cele-
brans neque osculatur librum, neque
etiam dicit: Per Euangelica dicta,
thurificatur tamen, nisi Episcopus indu-
tus sit pluuiali.*

*Miss. in
rubr.
gener.
tit. 17.*

*Ex Cer.
l. 2. c. 8.*

9. Si quandoque Sacerdos cantat

Missam sine Diacono & Subdiacono, **Epistolam** cantat in loco consueto aliquis Lector superpelliceo indutus, qui in fine non osculatur manum: **Euangelium** autem cantat ipse Celebrans ad cornu Euangelij, qui & in fine Missæ cantat **Ite Missa est, vel Benedicamus Domino, aut Requiescant in pace,** prout tempus vel Missa exigit. Si habendus est sermo infra Missam, habeatur finito **Euangelio**, & sermone seu concione expleta dicatur **Credo, vel** si illud non sit dicendum, **Dominus vobiscum,** vt sequitur.

*Itē Cer.
lib. 1.
c. 22.*

10. Postea stans in medio altaris versus crucem incipit in cantu (si dicendum sit) **Credo in vnum Deum,** & profequitur submissa voce cum ministris: eo que finito potest sedere, vt dictum est ad **Kyrie eleison, & Gloria in excelsis.** Et dum cantatur à choro **Verficulus, Et incarnatus est,** vsque ad **Crucifixus etiam,** exclusiue, si non sedet, iterum genuflectet: si se det,

*Miss. in
rub. ge-
ner. tit.
17. m. 3.*

caput

caput tantum profundè inclinatur, præterquam in die Annuntiat. B. Mariæ, & in tribus Missis Natiuitatis Domini, in quibus licet sedeat, ad dictum **Versiculum** iterum genuflectit apud scam-

ExCer.
l. 2. c. 8.

11. Finito per chorum **Symbo-
lo**, vel si non sit dicendum, eo om-
misso, osculato altari in medio, &
ad populum versus cantat **Dom-
inus vobiscum**, & iterum ad altare
conuersus **Oremus**: & lecto sub-
missa voce **Offertorio** accipit de
manu Diaconi patenam cum ho-
stia, qua oblata & dicto per Sub-
diaconum **Benedicite pater reue-
rende**, manu sinistra super altare
posita, dextra facit signum crucis
versus aquam in calice miscendam
sibi ab illo ostensam, dicens: **Deus
qui humanæ substantiæ**, &c. sed
in Missis defunctorum, & *presente E-
piscopo*, dicit eam **Orationem** absque
benedictione: qua dicta accipit
à Diacono calicem ambabus

mani-

manibus, dextra scilicet nodum
 infra cuppam & sinistra pedem, &
 offert cum illo, dicens: **Offerimus**
tibi Domine, &c. Si accipiendum sit
 offertorium, id statim fiat lecto **Offer-**
torio, & Sacerdos celebrans ante me-
 dium altaris inter Diaconum & Sub-
 diaconum conuertat se ad offerentes,
 qui ordine accedant cum debitis reue-
 rentijs, incipiendo à dignioribus.

12. Dicto **Veni Sanctificator,** &c.
 etiamsi celebret pro defunctis, ac-
 cepto cochleari de manu Diaconi
 imponit & benedicit incensum vt
 supra, dicens: **Per intercessionem**
B. Michaelis &c. vt in Ordine Mis-
 sæ; *Sed si Episcopus sit præsens, ille im-*
ponit ac benedicit: Deinde accepto
 thuribulo per manus eiusdem
 Diaconi, nullam tunc faciens cru-
 ci reuerentiam, thurificat oblata
 ter ducens thuribulum super ca-
 licem & hostiam simul in modum
 crucis, & ter circum calicem &
 hostiam, scilicet bis à dextra ad
 sinistram

ExPon-
tif. de
ordina-
tione
Presby-
teri, &
electi
in Epi-
scopum
ac seqq.
benedi.
& Car.
l. 2. c.
17. &
19.

Itē Car.
lib. 1.
cap. 23.

finiftram & femel à finiftra ad dextram, dispensans verba in qualibet thurificatione hoc modo: in prima, **Incensum istud**. In secunda, **à te benedictum**. In tertia, **ascendat ad te Domine**. In quarta, **& descendat super nos**. In quinta & sexta, **misericordia tua**. Tum facta cruce profunda reuerentia, thurificat illam, reliquias seu imagines & altare vt supra, dicens interim: **Dirigatur Domine oratio mea**, &c. ita dispensans verba illa, vt eodem tempore cum thurificatione finiat. Cum reddit thuribulum Diacono, dicit: **Accendat in nobis**, &c. Et thurificatus lauat manus, id est, extremitates digitorum pollicis & indicis, dicens Psalmum, **Lauabo inter innocentes**, &c. aliaque facit & obseruat prout in Missis priuatis: sed cantanda canit in cantu competenti, neque discooperit aut cooperit calicem nisi in defe-

ctu

ctu Diaconi & Subdiaconi, & finita **Oratione Dominica** accipit de manu Diaconi patenam ab eo purificatorio absterfam, inter indicem & medium digitos, pollice & indice non disiunctis.

*Ex Cær.
lib. 1.
cap. 24.*

13. Si datio pacis Missæ conveniat, osculato altari complectens Diaconum, *sed presente Episcopo, prius Presbyterū illius assistentem*, ac sinistram genam suam sinistrae eius appropinquans, dat illi pacem, dicens: **Pax tecum** Si danda sit communio post sumptionem sanguinis antequam se purificet, facta genuflexione ponit hostias consecratas super patenam, nisi à principio positæ fuerint in pyxide seu alio calice, & iterum genuflectit (Diacono interim in cornu Epistolæ versus Celebrantē aliquantulum inclinato iunctis manibus alta voce dicente **Confessionem**) postea retrahens se aliquantulum versus cornu Euāgelij, iunctis manibus vertit se ad communicandos, & dicit voce intelligibili, **Miserere vestræ & Indulgētiam**, &c. manu dextra faciens. signum crucis super eos.

*Cær. 1.
2. c. 29.
& 30*

Postea

Posteà facta iterum Sacramento genu-
flexione, accipit manu sinistra pyxi-
dem seu patenam cum hostiis, dex-
tra verò vnam hostiam, quam inter
pollicem & indicem tenet aliquan-
tùm eleuatam super pyxidem seu pa-
tenam, & conuersus ad communican-
dos in medio altaris dicit: **Ecce agnus
Dei, ecce qui tollit peccata mundi.**
Deinde dicit: **Domine non sum di-
gnus vt intres,** &c. quibus verbis ter-
tiò dictis, primò communicat Diaco-
num & Subdiaconum (hos enim, nisi
sint Sacerdotes & velint celebrare,
maximè decet, saltem diebus Domi-
nicis & solemnibus communionem de
manu Sacerdotis cui ministrant perci-
pere) deinde alios per ordinem, inci-
piendo ab iis qui sunt ad partem Epi-
stolæ, Diacono aliquanto post eis
manu dextra ministrante purificatio-
nem, & sinistra mappulam ad os abster-
gendum: Celebrans verò porrigens
vnicuique Sacramentum facit cum eo
signum crucis super pyxidem seu pate-
nam, & simul dicit: **Corpus Domini
nostri Iesu Christi custodiat animam
tuam in vitam æternam, Amen.**

Car. l. 2
c. 31. ex
Concil.
Triden.
sess. 23.
cap. 13.

Et

Ex Mis
in cana
Domini
& feria
sexta
Para-
scues.
& Car.
l. i. c.
12. & l.
2. c. 27.

Et omnibus communicatis reuertitur ad altare nihil dicens, nec dat eis benedictionem, quia illam daturus est in fine Missæ, & si hostiæ positæ erant super corporale, extergit illud cum patena, & si qua in eo fuerint fragmenta, in calicem immittit, & dicto secretò, **Quod ore sumpsimus,** &c. se purificat & profectur more solito: sed si in altari remaneant aliqua hostiæ consecrate usque ad finem Missæ, genuflectet usque ad terram quandocumque recedit vel accedit ad medium altaris, vel transit ante Sacramentum: & quando se vertit ad populum, non vertet se in medio altaris, sed in cornu Euangely, nec unquam perficiet circulum, sed per eandem viam reuertetur, ne tergum vertat sanctissimo Sacramento: Eademque obseruabit quandocumque à principio Sacramentum in altari erit expositum, & tunc etiam thurificabitur & lauabit manus aliquantulum extra cornu Epistola ob reuerentiam Sacramenti.

14. Sumpta ablutione & absterfo

ore

ore purificatorio, vadit ad cornu
 Epistolæ, vbi lecta à se **Commu-
 nione**, & à choro decantata, re-
 uersus ad medium altaris, & eo
 osculato ad populum conuersus
 cantat **Dominus vobiscum**, & re-
 uersus ad librum, **Orationem** seu
Orationes post communionem, &
 in finali officio quadragesimæ **Oratio-
 nem super populum** (Diacono cantan-
 te, **Humiliate capita vestra Deo**) & in
 medio altaris versus populum
 cantato **Dominus vobiscum**, &
 responso per ministros **Et cum
 spiritu tuo**, dicit submissa voce
Ite Missa est (sic manens stans do-
 nec Diaconus idem cantauerit)
 vel **Benedicamus Domino**, vel
Requiescant in pace, pro qualita-
 te temporis & Missæ.

15. Postea dicto secretò **Placeat
 tibi**, &c. osculatoque altari, eadem
 voce & modo quo in Missis pri-
 uatis, benedicit populo, nisi Epi-
 scopus sit presens cui tunc conuenit dare

Et ex
 Car.
 l. 2. c. 8.

G

benedi-

Ex Car.
l. 1.
cap. 25.

Ex l. 2.
c. 23.
& 33.
Lib. 1.
cap. 25.

benedictionem (ad quam ipse profunde inclinatur versus Episcopum, ceteri verò genuflectunt) & statim post benedictionem Episcopi, petita ab eo licentia capitis inclinatione, publicat indulgentias ab eodem concessas, versus populum sub hac forma : **Reuerendissimus in Christo Pater & Dominus, Dominus N. Dei & Apostolicæ sedis gratia Episcopus N. dat, & concedit omnibus hic præsentibus quadraginta dies de vera indulgentia in forma Ecclesiæ consueta. Rogate Deum pro felici statu Sanctissimi Domini nostri, D. N. Papæ N. Dominationis suæ Reuerendissimæ, & sanctæ matris Ecclesiæ. Nisi subsequeretur Processio, quia tunc post illam publicaret, vel Episcopo illam celebrante Presbyter assistens : aut habitus esset sermo infra Missam, qui a tunc statim finita per Diaconum Confessione publicaretur per Sermocinantem ante benedictionem Episcopi, & non amplius in fine**

Missæ.

Missæ. Dicto in cornu Euangelij more solito Euangelio secundum Ioannem, vel alio quod conuenit, facta ante infimum gradum cum ministris altari, & Episcopo, si adsit, debita reuerentia, præcedentibus illis, cooperto capite redit ad sacristiam, pro gratiarum actione dicens Antiphonam **Triumphe-
patorum,** & Canticum **Benedicite,** &c.

C A P V T XVII.

**De officio Diaconi ministrantis
Sacerdoti in Missa solemni.**

I. **D**iaconus Euangelium cātaturus, tempestiuè induit se in sacristia aliquo ex inferioribus ministris adiuuante, primò Amictu, Alba, Cingulo & Manipulo, prout Sacerdos: deinde accipiens Stolum, eam in medio vbi crux est deosculatam, imponit super humerum sinistrum

*Ex Mis.
in ritu
celebr.
& Car.
l. 1. c. 9.
& l. 2.
cap. 8.
& 9.*

& sub brachio dextro firmiter alligari facit: postea accipit Dalmaticam, nisi sint tempora quibus Planeta ante pectus plicata uti debeat, vel tam sine hac quàm sine illa ministrare, iuxta qualitatem Ecclesiarum, prout explicatur in rubricis generalibus Missalis Tit. 19. num. 6. & 7. Si ministret cum Planeta antè plicata, dum cantatur **Graduale** vel **Tractus** accepturus **librum** Euangeliorum, eam deponit, quæ tunc conuoluitur, vel alia iam conuoluta & complicata ponitur super finistrum eius humerum & stolam, & sub brachio dextro chordulis ad id aptatis strictè colligatur ne decidat, & sic permanet quousque Celebrans sumpsit communionem, qua sumpta reassumit Planetam ut priùs.

Ibidem
& Cap.
l. 2. c.
13. &
18.

Ex Cap.
l. 1. c.
15.

2. Cùm eundum est ad altare, incedit cooperto capite & iunctis manibus immediatè ante Sacerdotè, vel si is ob asperionè aquæ benedictæ, benedictionè candelarū, cinerum aut Palmarū, vel Processionè ante Mis-

fam

sam fiendam, indutus sit pluuiali, à dex-
 tris ipsius: & cum peruenerit ante
 altare, caput detegit & factis cum
 Sacerdote debitis reuerentiis, si
 facienda sit **asperfio** aquæ benedi-
 ctæ, tempore Paschali stans ante
 infimum gradum, aliàs super eo
 genuflectens à dextris Sacerdotis,
 porrigit illi aspersoriū acceptum
 de manu Acolythy: postea si genu-
 flectant, cum illo surgens, asper-
 sionem reuerenter excipit, & re-
 cedente illo ipse ac Subdiaconus
 ibi remanent, prosequentes sub-
 missa voce **Antiphonam** cum
Psalmo, prout habetur in fine
 Missalis: & si non adsit pulpitum,
 super quo ponatur liber ex quo
 Sacerdos facta aspersione cantet
Vericulos & **Orationem**. ipsi il-
 lum sustinent: & postquam Sa-
 cerdos deposito pluuiali accepe-
 rit manipulum ac planetam, fa-
 ctis iterum cum illo reuerentiis,
 faciunt cum eodem **Confessio-**

Ex l. 2.
 c. 30. &
 31. &
 fin. Mis.

nem vt infra: Si alia ante Missam
 fiant, seruabunt ea quæ circa illa præ-
 scribuntur in Missali, & planius in Cæ-
 remoniali in die Purificationis, Ci-
 nerum & Palmarum ac infra cap. 28.
 3. Si verò nihil ex suprâ dictis
 ante Missam fiat, statim atque
 ante infimum gradum altaris
 perueniunt, ibi depositis bire-
 tis ad manus Acolythorum &
 factis cum Sacerdote debitis re-
 uerentiis, illi Missam inchoanti
 respondent simul, ipse à dextris il-
 lius & Subdiaconus à sinistris
 stantes erecti manibus iunctis;
 nisi quòd cum illo signante se aut
 inclinante, ipsi pariter se signent
 & inclinent, præterquam quan-
 do ille dicit **Confiteor**, & ipsi **Mi-
 fereatur**: nam tunc illo altari pro-
 fundè se inclinante, ipsi stant
 erecti (nisi quod erga illum capi-
 te inclinato proferant verba **Mi-
 fereatur tui**) quando verò ipsi
 incipiunt **Confiteor**, illo se eri-
 gente

Ex Cær.
 l. 2. c. 8.

gente, altari profundè inclinant donec dicto per illum **Misereatur**, &c. responderint, **Amen**: & cùm dicunt **Tibi Pater**, & **Te Pater**. aliquantùm se conuertunt ad Celebrantem (quemadmodum & ille, cùm dicit, **vobis fratres & vos fratres**, & **Misereatur vestri**, sese conuertit ad ipsos,) & cùm dicunt, **Mea culpa**, ter pectus dextra manu percutiunt sinistra infra pectus posita. *Præsente autem Episcopo & Confessionem cum Celebrante faciente, ipsi ad sinistram Celebrantis aliquantùm post ipsum stantes hinc inde, pariter cum illo respondent Episcopo ut supra, sed profundius versus Episcopum inclinant ad verba **Misereatur tui, Tibi Pater, & Te Pater.***

4. Post **Confessionem** dicto per Celebrantem **Oremus**, ascendit cum eo à dextris ad altare, vbi, nisi celebretur pro defunctis, de manu Thuriferarij accipiens nauiculam cum cochleari, ministrat ea

Ex eodē loco.

Ex Car.
l. i. c. 7.

Celebranti, prout dictum est c. 3. num. 5. *Præsente autem Episcopo, non ministrat illa, sed tantum thuribulum, ut sequitur.* Deinde reddita Thuriferario nauicula cum cochleari, accipiens ab eodem thuribulum dat Celebranti, ut ibidem numero sequenti, & illi thurificanti à dextris assistit, inclinans aut genuflectens quoties transit ante medium altaris iuxta dicta c. 2. nu. 3. & post thurificationem altaris recepto thuribulo cum deoscultatione seu deoscultationibus, thurificat illum prout dictum est c. 3. num. 2. cum debitis reuerentiis ante & post prout ibidem num. 1. & statim reddit Thuriferario thuribulum.

5. Postea cum Subdiacono sibi à dextris astante iunctis manibus ante pectus stat à dextris Celebrantis cum dicit **Introitum** (ad **Gloria Patri**, &c. cum illo caput inclinans versus crucem altaris)

&

& item **Kyrie eleison**, quod alternatim dicunt cum eo: quo dicto redeunt ante altare, & si Celebrans voluerit sedere donec idem per chorum absoluator, factis ibi cum illo debitis reuerentiis, vadunt ad scamnum seu sedes positas à cornu Epistolæ iuxta altare, vbi sedent Diaconus à dextris Celebrantis & Subdiaconus à sinistris: alioqui manent ante altare à tergo Celebrantis stantes vnus post alium, videlicet Diaconus immediate post Celebrantem, & Subdiaconus post Diaconum spatio congruenti: vbi similiter stant cum Celebrans intonat Hymnum **Gloria in excelsis Deo**, eoque intonato ascendunt ad altare, & hinc inde Diaconus à dextris & Subdiaconus à sinistris, submissa voce vsque ad finem cum illo prosequuntur iunctis manibus, caput aliquantulum inclinantes ad verba, **Adoramus te, Gratias agimus**

*Ex rub.
gener.
Mis.
tit. 17.
num. 6.*

G 5

tibi,

tibi, Iesu Christe, Suscipe deprecationem nostram, & in fine cum dicunt **Cum sancto Spiritu**, manu dextra signando se à fronte ad pectus & ab humero sinistro ad dextrum, sinistra infra pectus posita, interim absoluentes **In gloria Dei Patris, Amen.** Finito **Hymno** factis debitis reuerentiis, cum Celebrante sedente sedent, aliàs stant à tergo eius, vt supra (quod idem obseruatur circa **Credo**) prout etiam stant cum Celebrans cantat **Dominus vobiscum** & **Orationem** seu **Orationes**, si plures dicendæ sint. In quatuor temporibus & aliàs quando dicendum est **Flectamus genua, Leuate;** illud canitur à Diacono, hoc à Subdiacono; Diacono primùm genuflectente, & Subdiacono primùm surgente.

6. Finita **Oratione** seu **Orationibus** vadit ad dextram Celebrantis, assistens illi dum legit **Epistolam**

lam, Prophetiam, Graduale, Tractum, seu alia: cum autem cantatur à choro Versus **Gradualis, Tractus, Alleluia,** aut **Sequentia,** tempestiuè accipit librum Euangeliorum de credentia, vel de gradu altaris sub cornu Epistolæ si ibi sit, aut de manu Cæremoniarij seu Acolythy qui illum inde sumptum subministrat; deferens ante pectus ad altare, factaque ante infimum gradum debita reuerentia, ascendens collocat illum in medio altaris: deinde facta ibi altari reuerentia, nauiculam cum cochleari à Thuriferario acceptam ministrat Celebranti, vt supra, & reddita Thuriferario nauicula, genuflexus super infimo gradu altaris in medio, iunctis manibus dicit secretò: **Munda cor meum,** &c. vt in Ordine Missæ: tum surgens resumit librum de altari, & genuflexus in superiori eius gradu,

petit

*Ex Mis.
in ritu
celeb.
tit. 2. n.
5. &
Car. l.
i. c. 15.
Ex Car.
ibid. m
cap. 12.*

*Ex Mis.
etiã in
benedi-
ctione
Palma-
rum.*

petit benedictionem à Celebrante
dicens intelligibili voce, **Iube**
Domne benedicere: qua habita
& osculata illius manu, præce-
dentibus Acolythis & Cæremo-
niario incedit à dextris Subdiacon-
ni, portans librum Euangeliorum
vt suprà, ad locum Euangelij cõ-
tra altare versus populum, vbi
iuxta consuetudinem Ecclesiæ,
ponit librum apertum in manibus
Subdiaconi, vel in pulpito seu le-
gili pallio coloris cæterorum pa-
ramentorum cooperto, & iunctis
manibus ante pectus dicit can-
tando, **Dominus vobiscum**: &
cùm dicit, **Initium** vel **Sequentia**
sancti Euangelij, &c. manu sinistra
super librum seu pulpitem posi-
ta, pollice dextræ signat signo
crucis primò librum in principio
Euangelij cantandi, & mox fini-
stra infra pectus retracta, seipsum
in fronte, ore & pectore: deinde
accipit thuribulum & thurificat
librum

librum triplici ductu, primo in medio, secundo à parte eius dextra, & tertio à sinistra: tum reddito thuribulo iunctis manibus vt priùs, incipit & prosequitur **Euangelium**, & cùm profert verba ad quæ est inclinandum aut genuflectendum, versus librum inclinat & genuflectit. Finito **Euangelio** & osculato per Celebrantem libro illi à Subdiacono delato, thurificat illum triplici ductu antè & pòst inclinans.

7. In Missis verò defunctorum collocato libro in altari, non ministrat nauiculam, sed dicit tantùm, **Munda cor meum**, vt supra: quo dicto & resumpto libro, absque petitione benedictionis, & osculo manus, cùm tempus est, facta altari, & *Episcopo, si presens sit*, debita reuerentia cum aliis ministris, procedit ante omnes ad cantandum Euangelium, nec thurificat librum nec pòst Celebrantem. *Presente autem Episcopo non ministrat quidem nauiculam,*

Ex rub.
gener.
Miss.
tit. 17.
num. 4.

Ex Cav.
lib. 2.
cap. 11.

sed

Ex l. 1.
cap. 22.

Ex eodē
loco.

Ex l. 2.
cap. 9

sed collocato libro in altari, ducente
Cæremoniaro accedit cum debitis reue-
rentijs ad Episcopum & osculatur eius
manum profundè inclinatus, vel si non
sit Canonicus genuflexus: tum reuertitur
ad altare, & dicto ut supra, **Mun-
da cor meum,** &c. resumit librum de
altari, & si nondum sit tempus eundi
ad cantandum Euangelium, expectat
ante altare in cornu Epistole, & cum
tempus est, facta altari debita reuerētia
cum suis comministris, precedentibus
omnibus redit ad Episcopum, ante quem
inclinatus vel genuflexus, ut supra,
petit benedictionem: qua habita fa-
cit Episcopo debitam reuerentiam, &
precedentibus alijs ut prius, procedit
ad cantandum Euangelium: quo fi-
nito, Subdiacono precedente cum li-
bro, ipse ac alijs cum debitis reue-
rentijs eodem ordine reuertuntur,
& osculato per Episcopum libro,
Presbyter assistens thurificat illum
indutum paramentis, alias omisa thu-
rificatione illius, Diaconus ante altare
thuri-

thurificat Celebrantem duplici ductu.
8. Postea stat à tergo Celebrantis dum intonat **Symbolum**: deinde cum Subdiacono ad altare ascendit, & hinc inde cum illo prosequuntur vsque ad finem, ad verba, **Iesum Christum, & Simul adoratur,** caput inclinantes, ad illa autem, **Et incarnatus est,** vsque ad **Et homo factus est,** inclusiue, genuflectentes, & in fine ad illa, **Et vitam venturi sæculi, Amen;** signantes se à fronte ad pectus. Tum sedent cum Celebrante vel stant post eum, iuxta supra dicta circa **Kyrie eleison.** Quando cantantur à choro supra dicta verba **Et incarnatus est,** &c. sedentes caput tantū profundè inclināt, aliàs iterū genuflectūt in suis locis, prout dictū est de Celebrante c. preced. nu. 10. Et cātatis illis verbis si calix cū bursa sit incredētia, accedit ad illā, Subdiacono interim stante, iuxta supra dicta cap. 2. num. 2.) & inde
fert

fert bursam ambabus manibus ad oculos vsque eleuatam, incedens solus graui & decoro incessu ad altare cum solitis reuerentiis, vbi extrahit corporale ex bursa & explicat in medio altaris, bursam verò collocat ad cornu Euangelij ita vt postea non præbeat impedimentum, & statim reuertitur ad locum suum. Quando non dicitur **Symbolum** Subdiaconus defert bursam simul cum calice.

9. Dum Celebrans dicit **Domini-
nus vobiscum** & **Oremus**, stat retrò post eum, & mox ad dextram eius accedens, amouet calicem è medio altaris ad cornu Epistolæ si ibi sit, detegit, & dat patenam cum hostia Celebranti, osculando eius manum: si verò calix erat in credentia, vt magis decet, & corporale simul cum eo per Subdiaconum afferatur, extenso priùs corporali in medio altaris, dat patenam Celebranti vt supra:

& si

& si in alio calice seu vasculo sint hostiæ pro communione facienda consecrandæ, detegit calicẽ illum seu vasculum, & aliquantulum eleuat cum Celebrans dicit: **Suscipe sancte Pater,** &c. & statim reponit ante crucem ita vt non præbeat impedimentum, & tegit: & postea dum Celebrans prolaturus est verba consecrationis, iterum detegit, & post consecrationem tegit. Mox sinistra tenens nodum calicis, dextra infundit vinum ex ampulla de manu Subdiaconi accepta quantum sufficiat, Celebrante inspicente, & imposito per Subdiaconum modico aquæ, ac finita per Celebrantem Oratione, **Deus qui humanæ substantiæ,** &c. dat calicem Celebranti, cum quo pedẽ illius tangens, seu brachiũ dextrum Celebrantis sustentans, eleuatis oculis simul dicit: **Offerimus tibi Domine,** &c. vt in Ordine Missæ: deinde calicem in altari positum palla cooperit: tum Subdiacono

Ex l. 2.
c. 29.

H prout

ponit in dextra manu patenam, quam cooperit extremitate veli ab ea parte dependente; præterquam in Missis defunctorum & feria sexta Parasceues, in quibus non tenetur patena, sed posita aliquantulum subtus corporale purificatorio cooperitur.

10. Dicto per Celebrantem **Veni sanctificator**, &c. etiam in Missis defunctorum ministrat illi cochlear, nauiculam thuris & thuribulum, *vel presente Episcopo, solum thuribulum*, prout supra post **Confessionem**: & cum thurificantur oblata, dextra manu tenet pedem calicis, ne fortè thuribulo tactus è loco remoueatur vel aliquid ex illo effluat, & cum thurificanda est crux, amouet illum ad partem Epistolæ, eaque thurificata reponit in locum suum assistens Celebranti dum thurificat altare: & postquam recepto thuribulo illum thurificauerit, in Missis pro defunctis statim reddit thuribulum Thuriferario

vel

vel Cæremoniario; *in aliis verò Missis* accedit cum thuribulo ad Episcopum si adsit, eoque thurificato per Presbyterum assistentem, thurificat illum & Diaconos assistentes, deinde accedit ad thurificandum Canonicos, Magistratum, aliosque de choro, ordine prout dictum est cap. 15. num. 6. & obseruans reuerentias & numerum thurificationum prout c. 2. num. 3. & cap. 3. num. 1. & 2. ac demum reuersus ad altare thurificat Subdiaconum tenentem patenam vnico, vel si sit Canonicus, duplici ductu, & postea reddito thuribulo Thuriferario vel Cæremoniario, ab eo thurificatur stans in loco suo retrò post Celebrantem, vbi permanet stans vsque ad finem **Præfationis.**

II. Circa finem verò **Præfationis** ascendit ad altare, vbi à dextris Celebrantis stans inclinatus, dicit cum eo **Sanctus, Sanctus,** &c. cum dicit, **Benedictus qui venit,** &c. se

Car. l.
1. c. 23.

erigens facit sibi signum crucis à fronte ad pectus. Deinde accedens ad sinistram Celebrantis, assistit ei apud librum cum dicit **Canonem** (nisi alius Sacerdos, ibi assistat, quia tunc ipse staret ad dextram aliquantum post Celebrantem) cum autem Celebrans dicit, **Quam oblationem**, &c. accedit ad eius dextram, ubi in superiori gradu altaris genuflexus, dum Celebrans eleuat hostiam consecratam, ipse sinistra eleuat aliquantulum posteriorem partem planetæ, ne illum impediatur in eleuatione brachiorum (quod & facit dum eleuat calicem) reposita hostia super corporale & adorata per Celebrantem, cum eo se erigens detegit calicem manu dextra, & statim iterum genuflectit: postquam vero fuerit eleuatus ac repositus super corporale, se erigens iterum cooperit, & facta cum Celebrante Sacramento genuflexione, redit

ad

ad librum, nisi alius ibi assistat. Cum autem Celebrans dicit: **Per quem hæc omnia**, &c. facta Sacramento genuflexione, accedit ad dextram illius, & postquam tertio signauerit communiter super hostiam & calicem, eum detegit cum Celebrante genuflectens & surgens: & dum signat cum hostia dicens: **Per ipsum & cum ipso**, &c. duobus digitis dextræ manus tenet pedem calicis, ac reposita hostia super corporale, iterum tegit, & cum Celebrante genuflectit: tum redit ad librum, vel si alius assistat vadit retrò post Celebrantem.

12. Si assistit apud librum, cum Celebrans incipit: **Pater noster** facta Sacramento genuflexione, vadit retrò post eum, & stat ibi vsq; ad illa verba, **Et dimitte nobis debita nostra** quæ cum dicuntur, facta ibidem genuflexione vadit ad dextram Celebrantis, vbi in cornu

Epistolæ patenam à se vel à Cæremoniario velo discoopertam accipit de manu Subdiaconi, vel in Missis defunctorum de sub corporali: quam purificatorio extergens, postquam responderit, **Sed libera nos à malo**, ponit in dextram Celebrantis cum deosulatione seu deosulationibus; & cū Celebrans submittit patenam hostiæ, detegit calicem, ac immissa per eundem particula hostiæ in calicem, iterum tegit, semper cum Celebrante genuflectens ac surgens; postea capite inclinato versus Sacramentum dicit cum Celebrante **Agnus Dei**, ter de xtra percutiens pectus suum, sinistra super altare posita ac retenta; præterquam in Missis defunctorum, in quibus non percutitur pectus, sed tenentur manus iunctæ ante pectus.

13. Dicto cum Celebrante **Agnus**, ibidem à dextris ipsius genuflexus exspectat pacem (nisi fiat Missa pro

defun-

defunctis) & cum Celebrans osculaturus est altare, se erigens simul osculatur illud extra corporale, tum sinistram genam sinistrę Celebrantis appropinquans, ab eodem dicente, **Pax tecum**, complexus, accipit pacem, respondens, **Et cum Spiritu tuo:** deinde facta ibi iterum Sacramento genuflexione, vertit se ad Subdiaconum retrò post Celebrantem, cui similiter dat pacem prout Celebrans ipsi dedit: postea iterum ante Sacramentum genuflectens redit ad librum, nisi alius ibi assistat. *Præ-*

Ex Car.
lib. I.
cap. 24.

sente autem Episcopo, postquam cum Celebrante absoluerit **Agnus Dei.** *statim facta Sacramento genuflexione, ibi retrò post Celebrantem, à quo simul atque Presbyter assistens acceperit pacem, ipse quoque, iterum ad dextram accedens, accipiet pacem, prius & post genuflectens ante Sacramentum, sed non osculabitur altare, nec dabit pacem Subdiacono, nisi Celebrans haberet As-*

sistentem cum pluuiali, qui pacem in choro distribueret.

14. Dum Celebrans se communicat, stat profundè inclinatus versus altare: & casu quo alius assistat ad librum, vel Subdiaconus nondum redierit ab osculo pacis, post sumptam à Celebrante hostiam, accedens ad eius dextram discooperit calicem, & infundit vinum & aquam pro purificatione & ablutione Celebrantis, prout dicetur cap. sequenti; ad Subdiaconum enim ista spectant Diacono seruiente ad librum, modò redierit ab osculo pacis. Quòd si facienda esset communio generalis vel particularis, geret se prout dictum est circa illam cap. præcedent. num. 13.

15. Postquam Celebrans se purificauerit digitosque abluerit, nisi alius assistat & seruiat ad librum, transfert illum cum puluino ad cornu Epistolæ cum debita reuerentia ante medium altaris: dein-

de

de vadit retrò post Celebrantem, & stat post eum vsque ad finem Missæ, respondens vbi opus est: & à feria quarta Cinerum vsque ad feriã quartã maioris hebdomadæ in Missis de feria dicto per Celebrantem **Oremus** pro Oratione super populum, versus ad eum per latus suum dextrum, iunctis manibus demissisq̃ue ad terram oculis, dicit cantando, **Humiliate capita vestra Deo**, quo dicto vertit se iterum per eandem viam ad altare: Postea finitis **Orationibus** dicto per Celebrantem **Dominus vobiscum**, & responso per chorum, **Et cum spiritu tuo**, conuersus ad populum vt supra, dicit cantando in tono cõpetenti, **Ite Missa est**, si dicendum sit: alioqui non vertens se ad populum, **Benedicamus Domino**, vel **Requiescant in pace**, pro qualitate Missæ. Finito **Euangelio** (ante quod & sub quo cum Celebrante signante se, inclinante aut genuflectente, tam ipse, quam alij

pariter se signant, inclinant & genuflectunt, prout fit ad **Euangelium** ante **Offertorium**) facta altari cum Celebrante, ubi ante infimum gradum descenderit, debita reuerentia, & *Episcopo, si adsit*, cooperto capite discedit ad sacristiam ante Celebrantem, præcedentibus Subdiacono & aliis, depositisque ibidem sacris vestibus recedit in pace.

CAPUT XIIX.

De officio Subdiaconi in Missa solemni Sacerdote celebrante.

*Ex Mis.
in ritu
celebr.
& Car.
lib. 1. c.
10. &
lib. 2. c.
5. & 9.*

I. **S**ubdiaconus Sacerdoti in Missa solemni ministraturus, postquam ut ille, induerit Amictum, Albam, Cingulum, & Manipulum, induit Tunicel-

lam

lam (quæ eiusdem formæ est cuius est Dalmatica qua vtitur Diaconus, nisi quòd strictiores longioresque aliquantulum manicas habeat) nisi vti debeat Planeta applicata, vel & sine hac & sine illa ministrare, prout ordinatur in principio Missalis Tit. De qualitate paramentorum num. 6. & 7. Quibus indutus, cum accedendum est ad altare, facta cum Diacono & Sacerdote reuerentia cruci, seu imagini quæ in sacristia est, cooperto capite ac iunctis manibus procedit ante eos post Acolythos, vel si Sacerdos indutus sit pluuiali, à sinistris ipsius: cumque omnes peruenerint ante altare, ibi à sinistris Sacerdotis consistens detecto capite, facit cum illo altari, & Episcopo, si adsit, debitam reuerentiam; & si facienda sit **aspersio** aquæ benedictæ, cum eodem stat vel genuflectit iuxta diuersitatem temporum, & post Diacono-

Car. l.
1. c. 15.

Ex l. 2.
c. 30 &
33.

num

num asperſionem reuerenter recipit, cæteraque facit & obſeruat, prout dictum eſt cap. præcedenti num. 2. & 3.

2. Poſt **Confessionem** aſcendit cum Celebrante à ſiniſtris ipſius ad altare, aſſiſtens illi ibidem cum thurificat crucem & altare, & tranſiens ante medium altaris ſemper inclinatur aut genuflectit iuxta dicta cap. 2. nu. 3. poſt thurificationem verò altaris, & in Miſſis defunctorum, ſtatim oſculato altari per celebrantem, facta altari debita reuerentia accedit ad cornu Epistolæ, ubi ſtat à dextris Diaconi, ut dictum eſt cap. præcedenti num. 5. aliaque obſeruat uſque ad vltimam **Orationem**, prout ibidem.

3. Circa finem vltimæ **Orationis** accipit librum Epistolæ de credentia, vel de gradu altaris ſub cornu Epistolæ ſi ibi ſit, aut de manu Cæremoniarum ſeu Acolythy

qui

*Item ex
Car. l.
1. 6. 12.
& 15.*

qui illum inde sumptum submini-
 strat; deferens illum supra pectus
 ambabus manibus, factaque altari
 in medio debita reuerentia, & E-
 piscopo, si adsit, comitante ad eius si-
 nistram Cæremoniaro, vadit ad
 partem Epistolæ contra altare,
 ibique prout consuetum est libro
 super pulpitem posito ac mani-
 bus hinc inde super illum seu pul-
 pitum ita vt palmæ librum tan-
 gant, vel potius ipse sibi librum
 tenens cantat **Epistolam**, astante
 sibi Cæremoniaro à sinistris: qua
 finita, facta iterum altari reueren-
 tia in medio, vadit ad Celebran-
 tem in cornu Epistolæ, & genu-
 flectens osculatur eius manum &
 ab eo benedicitur; præterquam in
 Missis defunctorum, in quibus ista o-
 mittuntur; & nisi Episcopus sit præsens,
 quo casu accedit ad illum cum debitis
 reuerentijs, deferens librum clausum
 vt supra, quem genuflexus, vel si sit Ca-
 nonicus, profunde inclinatus porrigit illi

Ex l. 1.
 cap. 22.

super

Miss. in
rub. ge-
ner. tit.
19. n. 6.
& Cer.
lib. 2. c.
13.

super eius genibus, & manum eiusdem super libro positam osculatur, acceptaque benedictione vadit ad cornu Epistola, & transfert librum Celebrantis ut infra. Si utatur Planeta ante pectus plicata, accepturus librum Epistolarum illam deponit, & cantata Epistola, osculataque manu Celebrantis seu Episcopi, resumat.

4. Mox, nisi Celebrans habeat Capellanum assistentem, transfert librum Missalem cum puluino ad alteram partem altaris in cornu Euangelij, cum debita reuerentia ante medium altaris, & sic locat ut posterior pars libri respiciat ipsum cornu altaris, ibique ministrat Celebranti ad Euangelium: quo per eum lecto, ac responso **Laus tibi Christe**, cum debita reuerentia ante medium altaris redit post infimum gradum in cornu Epistolæ, & ibi stat quousque præ-

præcedentibus Acolythis , à sinistris Diaconi, *vel Episcopo præsentante ante Diaconum (quem dum ille benedicit , cum alijs genuflectit)* & in Missis defunctorum post Diaconum ante Acolyths, iunctis manibus vadat ad locum Euangelij contra altare versus populum : vbi medius inter duos Acolyths, vertens renes versus partem dextram quæ pro Aquilone figuratur, ambabus manibus tenet à parte inferiori librum Euangeliorum apertum ante pectus, vel si Euangelium cantetur in legili seu pulpito, stat post pulpitem amplectens ipsum, ita vt manibus hinc inde librum tangat; & cum Diaconus signat se, aut caput inclinat, aut genuflectit, ipse nullatenus mouetur, cum repræsentet pulpitem immobile. Finito **Euangelio**, tenens librum apertum, nulla facta reuerentia defert illum

ExCar.
lib. 2.
cap. 11.

lum Celebranti osculandum in principio Euangelij cantati: quo osculato & clauso, facit illi debitam reuerentiam; exceptis Missis defunctorum, in quibus non deferatur liber osculandus; & nisi Episcopus sit presens, quo casu defert illi osculandū modo predicto. Postea stat à tergo Diaconi dum Celebrans incipit **Symbolum**, mox ad altare ascendit, & cum illis profequitur, aliæque obseruat, prout dictum est cap. præcedenti num. 8.

5. Dum Celebrās finito per chorū **Symbolo**, vel si non dicatur **Symbolum**, post **Euangelium** cantat **Dominus vobiscum** & **Oremus**, stat similiter à tergo Diaconi, & illis dictis ascendit cum eo ad altare in cornu Epistolæ, si calix collocatus sit in altari: alioqui si sit in credentia, accedit ad illam, & extenso sibi, adiuuantibus Acolythis, circa humeros velo sericeo coloris conuenientis ita vt à

latere

latere dextro longius pendeat, accipit manu sinistra calicem cum patena & hostia palla tectis, & si non sit dictum **Symbolum**, bursa corporalis desuper posita, omnia illa longiori parte veli cooperit & dextra super ea apposita ne aliquid decidat, accedit ad altare in cornu Epistolæ associatus ab Acolytha ampullas vini & aquæ portante: vbi remoto velo ponit illa in altari, & statim si corporale simul afferatur, tradit illud Diacono, alioqui statim tradit ei patenam cum hostia, quam dum ille tradit Celebranti, extergit calicem purificatorio, mox tradit eidem Diacono ampullam vini ab Acolytha acceptam, tum ostendit Celebranti ampullam aquæ, parumper versus eum eleuans ac dicens: **Benedicite Pater reuerende**, vel presente Episcopo, ostendit illi ab altari, dicens: **Benedicite Pater reuerendissime**: & facto per eum

*Ita
Missal.*

*Ex Car.
l. 2. c. 8.
¶ 9.*

I signo

signo crucis infundit paucas guttas aquæ in calicem: & post oblationem calicis, manu dextra recipit à Diacono patenam, qua extremitate veli prædicta cooperta, vadit ad locum suum post Celebrantem, vbi facta altari debita reuerentia, stans sustinet eam eleuatam vsque ad illa verba Orationis Dominicæ, **Et dimitte nobis**, & quando thurificatur à Diacono, conuersus ad illum, inclinatur ante & post: & paulò antequam dicatur **Sanctus**, cum illo ad altare ascendit, vbi à sinistris Celebrantis cum eo inclinatus dicit, **Sanctus, Sanctus, &c.** cum dicit, **Benedictus qui venit**, &c. se erigens, & eo finito, facta altari debita reuerentia, redit ad locum suum, & ad eleuationem Sacramenti, ibidem genuflectit vsque ad repositum calicem in altari & à Celebrante adoratum; & aduertat vt deinceps cum Celebrante genuflectat

*Ex Mis.
in rubr.*

flectat

flectat & surgat. In Missis defunctorum non extendit velum circa humeros; non petit benedictionem aquæ, sed infundit absque benedictione; non tenet patenam, sed tempore eleuationis Sacramenti genuflexus in cornu Epistolæ thurificat illud prout dicitur supra cap. 3. num. 2. & 3. in fine & infra cap. 20. num. 4.

6. Cùm in Oratione Dominica dicitur **Et dimitte nobis debita nostra**, facta in loco suo genuflexione, accedit cū patena cooperta ad altare in cornu Epistolæ vbi illam offert Diacono, & deposito velo, quod ab humeris suis pendebat, ad manus Cæremoniarij vel alicuius Acolythi, genuflectit & redit ad locum suum post Celebrantem: & dicto per eum **Pax Domini**, iterum genuflectens accedit ad sinistram illius, vbi capite inclinato versus Sacramentum simul dicit, **Agnus Dei**, &c. prout dictum est cap. præcedenti

gener.
tit. 17.
num 4.

Itē ex
Car. l.
2. c. 11.

num. 12. Deinde facta ibidem Sacramento genuflexione redit post Celebrantem, vbi, nisi celebretur pro defunctis, à Diacono dicente, **Pax tecum**, complexus accipit pacem, sinistris genis sibi inuicem appropinquantibus, respondens ei, **Et cum spiritu tuo:** tum facta ibi Sacramento genuflexione comitante Cæremoniaro vel Acolytho vadit ad chorum, & dat pacem primo cuiusque ordinis, incipiendo à dignioribus, & nulli facit reuerentiam antequam pacem det, vt dictum est cap. 4. Postea reuersus ad altare, facta ei debita reuerentia, dat pacem Cæremoniaro seu Acolytho, qui ipsum comitatus fuit. *Præsente autem Episcopo, postquam Presbyter assistens dedit illi pacem, factis debitis reuerentijs altari & Episcopo, vadit ad locum dicti Presbyteri in choro, & ibi accipit ab eo pacem, factaq; ei reuerentia alijs distribuit vt supra; nisi Celebrans es-*

*Cap. 1.
l. 6. 24.*

*Ibidem
& c. 7.*

set

set Pralatus qui haberet Capellanum assistentem cum pluuiali, quem tali casu conuenit pacem accipere à Canonico Presbytero assistente, & distribuere cæteris ut supra.

7. Dum Celebrans se communicat, stat profundè inclinatus versus altare, & si Diaconus seruiat ad librum (alioqui enim ille ista facit) accedens ad dextram Celebrantis, dicente eo post sumptionem hostiæ, **Quid retribuam Domino**, disco operit calicem, cum eo genuflectens ac surgens: deinde accepta ab Acolytha ampulla vini, infundit in calicem à Celebrante porrectum: mox accepta alia ampulla aquæ, infundit vinum & aquam super pollices & indices. Postea vadit ad cornu Euangelij, vbi extergit calicem purificatorio, extendit illud super calicem, & desuper ponit patenam, ac super patena pallam, & plicato corporali, quod reponit in

bursam, cooperit calicem velo si est in altari, & bursam desuper ponit, & collocat in medio altaris, vel si à principio fuerat super credentia, refert ad illam per gradus anteriores altaris, facta ei ante infimum reuerentia. Quibus peractis redit ad locum suum retrò post Diaconum, stans post eum vsque ad finem Missæ: ad **Euangelium** verò si opus sit ministrat librum Celebranti, respondens ei, eoq̄ue finito, facta cum Celebrante, vbi ante infimum gradum descenderit, altari, & *Episcopo si adsit*, debita reuerentia, cooperto capite redit ad sacrificiam incedens immediatè ante Diaconum, ibique exuit se paramenti & recedit in pace.

CAPVT XIX.

De officio Capellani assistentis
Sacerdoti celebranti Mis-
sam solemnem.

I. **S**I Celebrans habeat Capell-
lanum assistentem, is erit
sacerdos, indutus superpelliceo
cum stola à collo pendente, totam
Missam præuidebit, & signacula
in libro Missali congruis locis dis-
ponet omnesque Cæremonias &
actus quos Celebrans factururus est
obseruabit; vt præstò illi esse pos-
sit, suggerendo submissa voce,
vel modestè nutu indicando, si
fortè in aliquo deficeret aut titu-
baret; in ingressu ad altare se-
quetur Celebrantem, & retrò
eum genuflectet sub **Confessio-**
ne: postea assistet eidem apud
librum in cornu altaris, digi-
to indicando quæ ex illo erunt

*Ex Mis.
in ritu
celebr
& Cer.
l. 1. c. 7.
& l. 2.
cap. 8.*

dicenda, & cùm opus erit, folia
vertendo ac respondendo: eun-
demque librum cum puluino suo
tempore transferet ex cornu E-
pistolæ ad cornu Euangelij, & ite-
rum ex cornu Euangelij ad cornu
Epistolæ, cum debita reuerentia
ante medium altaris: cumq; thu-
rificabitur altare ex ea parte vbi
liber est, amouebit illum cum pul-
uino ex altari, ne thurificationem
impediat, & thurificata ea parte
reponet in locum suum. Cùm ve-
rò Celebrans sedet cum Diacono
& Subdiacono, ipse quoque sede-
bit loco conuenienti, & quoties
ille genuflectit, etiam genuflectet,
& præterea dum eleuatur sanctis-
simum Sacramentum, & semper
dum cantatur in choro, **Et incar-**
natus est, &c. & item ad **Flecta-**
mus genua

*Ex Mis.
in rubr.
gener.
tit. 17.
num. 3.*

2. Si Celebrans esset Prælatus,
Assistens vteretur pluuiali supra
superpelliceum; & in incessu ac
lectione

fectione haberet præminentiam supra Diaconum; nec genuflecteret ad **Confessionem**, sed staret à dextris Celebrantis, & Diaconus à sinistris, & apud eum modicum retrò Subdiaconus; & ad cantum versiculi, **Et incarnatus est**, &c. se haberet prout illi, ac distribueret pacem in choro, vt latius patebit ex infra dicendis de Presbytero assistente Episcopo in Missa Pontificali.

CAPVT XX.

**De officio Thuriferarij in Missa
solemni tam absente quàm
præsente vel etiam cele-
brante Episcopo.**

I. **I**N Missa solemni, nisi celebretur pro defunctis, quater adhibetur incensum. Primò post **Confessionem** antequam dicatur **Introitus**, secundò ad **Euangelium**,

*Ex Mis.
in ritu
celebr.
& Cer.
lib. 1. c.
23. &
l. 2. c. 8.
& 9.*

tertiò post **oblationem panis** & vini, quartò ad **elevationem** Sacramenti. Itaque Acolythus feruiens de thuribulo & nauicula, statim postquam Celebrans facta **Confessione** ad altare ascendit, ministrabit Diacono nauiculam cum thure & cochleari, & Celebranti thuribulum cum prunis pro imponendo thure, prout dictum est cap. 9. n. 1. *Presente autem Episcopo & non celebrante, post **Confessionem** subsequetur illum ad sedem Episcopalem, & ibi porriget nauiculam Presbytero assistenti, thuribulum vero exhibebit ipsi Episcopo ut supra, nisi Cæremoniarius id faceret. Imposito ac benedicto incenso dabit thuribulum Diacono, & thurificato Celebrante ab eodem Diacono recipiens deponet cum nauicula super credentia, Nisi Episcopus interesset paratus pluuiali, quo casu receptum thuribulum deferret cum debitis reuerentijs Presbytero assistenti, &*

post

*Ex l. 2.
c. 9. &
18. & l.
1. c. 23.*

post thurificationem Episcopi deponeret.

2. Cùm Diaconus defert librum Euangeliorum ad altare, iterum accedens cum thuribulo & nauicula, posito per eum libro in altari, dabit illi nauiculam, & Celebranti ministrabit thuribulum vt supra: impositoque thure & recepta nauicula, expectabit sustinēs illa, donec Diaconus acceperit benedictionem, & tunc facta cum alijs altari genuflexione ibit post Cæremoniarium ante Ceroferrarios ad locum Euangelij: vbi Diacono dicēte **Initium** vel **Sequētia sancti Euangelij**, stans apud Cæremoniarium statem ad dextram Diaconi aliquatulum post ipsum, offeret eidē thuribulum, vel in defectu Cæremoniarj ipsi Diacono, & thurificato libro recipiens sustinebit vt prius: cumq; proferuntur verba ad quæ est inclinandum aut genuflectendum, cum alijs

incli-

*Ex rub.
gener.
Miss.
tit. 17.
num. 4.*

inclinabit & genuflectet. Finito **Euangelio** reuertetur eodem ordine cum aliis ad altare, vbi rursus porriget thuribulum Cæremoniaro vel Diacono, & post thurificationem Celebrantis receptum reponet super credentia. In Missis verò defunctorum, in quibus ad **Euangelium** non adhibetur incensum (vbi nec ad **Introitum**) manebit iuxta cornu Epistolæ in loco suo: *Episcopo autem presente, vel celebrante in sede Episcopali, Diaconum ad osculum manus illius accedentem sequetur cum thuribulo & nauicula, eoque recedente ministrabit illa ibidem ad imponendum thus, prout supra post **Confessionem** presente Episcopo, & cum illis ad altare reuersus expectabit ibi cum alijs donec tempus sit eundi ad cantandum Euangelium, & tunc procedet cum illis ante Ceroferarios ad Episcopum, ante quem genuflectet donec Diaconus acceperit benedictionem (prout etiam faciet Episcopo celebrante in faldistorio)*

¶

Et mox eodem ordine progredietur ad locum Euangelij, ut supra: quo finito, si Episcopus ipsemet celebret, ut supra; vel sit indutus pluuiali, cum alijs ad eum reuersus porriget ibi thuribulum Ceremoniario vel Presbytero assistenti: sin minus, porriget apud altare vel faldistorium eidem Ceremoniario vel Diacono.

3. Tertiò post **Offertorium**, etiam in Missis defunctorum, ministrabit nauiculam & thuribulum ordine & modis quibus supra post **Confessionem**, & post thurificationem Celebrantis, Diaconum discedentem ad thurificandum alios comitabitur cum nauicula ad imponendum thus in thuribulum cum deficiet, obseruans cum eo debitas reuerentias: post thurificationem autem chori & Subdiaconi recipiens thuribulum de manu Diaconi vel Ceremoniarj, primò thurificabit illum, deinde Acolyths & populum; in Missis

verò

verò defunctorum statim post thurificationem Celebrantis, *si Episcopus intersit quamuis cappa sua indutus (nisi Cæremoniarius faciat) deferet thuribulum Presbytero assistenti*, alioqui statim deponet, prout etiam faciet post thurificationem Episcopi, omissa thurificatione aliorum.

4. Quartò denique accedēs paulò ante **Eleuationem** genuflexus in cornu Epistolæ, imposito à se vel ab alio thure in thuribulū absque benedictione, thurificabit hostiam consecratam, dum eleuatur, triplici ductu, & similiter calicem dū fit eius eleuatio: nisi adsit ibidem Cæremoniarius vel Subdiaconus ad id faciendum, quo casu dabit illi thuribulum & ipse imponet thus: reposito & adorato per Celebrantem calice, surgens reponet thuribulum cum nauicula, & reuersus ad locum suum conformabit se alijs quoad stationem aut genuflexionem.

*Item ex
lib. 2.
cap. 11.*

CAPVT XXI.

De officio aliorum ministrorum
seruientium in eadem Missa
de candelabris, de in-
torticijs, de ampul-
lis & alijs.

1. **A** Colythy seruientes de can-
delabris cum cereis, præ-
ferunt illa è sacristia ad altare, pro-
ut dictum est cap. 10. nu. 2. Quos,
cū ante Missam facienda est asper-
sio aquæ benedictæ, præcedit alius
cū vase aquæ benedictæ, & asper-
sorio, quod ante altare aquæ intin-
ctum porrigit Diacono, ad dextrā
post eum stans aut genuflectens,
prout ille: postea comitatur Sa-
cerdotem celebrantem ad asper-
sionem, ferens vas aquæ.

2. Circa finem vltimi Versus
Gradualis, Alleluia, Tractus,
aut **Sequentia,** Ceroferarij resu-
munt candelabra de credentia, &

facta

*Ex Mis.
in ritu
celebr.
& Car.
l. 2. c. 8.
Ex Mis.
in bene-
dictio-
ne a-
qua &
in abso-
lutione
facienda
pro de-
sanctis
& Car.
lib. 2. c.
30. &
31.*

facta ante altare cum alijs ministris genuflexione, præcedente Thuriferario accedunt ad locum Euangelij: vbi collocant se hinc inde à lateribus Subdiaconi tenentis librum Euangeliorum, seu pulpiti in quo liber ponitur, vertentes cum illo renes versus partem dextram quæ pro Aquilone figuratur, facies verò versus Diaconum; & cum alij se signant, inclinant aut genuflectunt sub Euangelio, ipsi cum Subdiacono perstant velut immobiles. Finito **Euangelio**, cum debitis reuerentijs eodem ordine reuertentes, reponunt candelabra cum cereis super credentia. In Missis defunctorum accedunt quidem cum Diacono & Subdiacono ad locum Euangelij: sed post eos, & sine candelabris ac cereis: & stantes ibidem vt aliàs, cum Diacono se signante aut inclinante ipsi pariter se signant & inclinant. *Episcopo verò presente vel celebrante, antequam*

vadant

*Car. l.
I. c. II.
& Mis.
in rub.
gener.
tit. 17.
num. 4.*

*Car. l.
2. c. II.*

vadant ad locum Euangelij, accedunt ad illum cum candelabris & cereis ordine quo supra, & ante illum genuflectunt donec dederit Diacono benedictionem.

3. Circa **Offertorium**, nisi celebretur pro defunctis, aliqui adiuuabunt Subdiaconum apud credentiam in extendendo velo illo, quo calix, patena & alia super ea cooperiebantur, circa humeros illius ita vt à latere dextro longius pendeat: quod velum in fine **Orationis Dominicę** Cęremoniarius seu aliquis Acolythorum post dimissam patenam ab illo recipiens ad credentiam referet. Eundemque Subdiaconum calicem ad altare portantem in quavis Missa sequens vnus Acolythorum portabit vrceolos seu ampullas vini & aquę super peluicula pariter dispositas, vel si calix à principio in altari collocatus sit, solus incedens; eademque ampullas in cornu Epistolę opportunè illi subministra-

Itemex

Car. l.

l.c. 11.

K

bit:

bit: & impositis ex illis vino & aqua in calicem, & reposita ampulla vini super credentia, (*nisi celebret Episcopus*) cum peluicula in sinistra & ampulla aquæ in dextra ad altare reuersus, vnà cum altero portante mappulam plicatam pro tergendis manibus Sacerdotis celebrantis, seruiet ipsi ad lotionem manuum, fundens aquam super pollices & indices illius supposita peluicula, altero ambabus manibus mox subministrante mappulam & super manus Celebrantis expandente: postea repositis illis super credentia, reuertuntur ad locum suum iuxta cornu Epistolæ.

4. Finita **Præfatione** duo saltem totidem funalia seu intorticia accensa afferent, *vel Episcopo celebrante quatuor, sex aut ad summum octo*, & factis debitis reuerentijs genuflectent hinc inde à lateribus Subdiaconi tenentis patenam, vel

si magis commodum sit ad latera altaris: & post eleuationem calicis cum alijs surgentes, factis debitis reuerentijs discedent & funalia extinguent, nisi aliqui sint communicandi, quo casu, prout etiam in diebus ieiuniorum & in Missis pro defunctis, cum illis accensis genuflexi manebunt vsque ad peractam communionem. Ad **Sanctus**, & ad eleuationem hostiæ consecratæ & calicis, aliquis pulsabit paruam campanulam seu tintinnabulum, ter ad vtramque eleuationem, vel continuatè quousque Celebrans deponat hostiam aut calicem.

§. In defectu Cæremoniarij aliquis Acolythorum suo tempore comitabitur Subdiaconum deferentem pacem ad chorum, ferens & ministrans illi instrumentum pacis, si laicis pax danda sit: & cum eodem ad altare reuersus, facta altari genuflexione,

Item
Car. l.
2. c. II.

Ex l. 1.
cap. 24.

*Ex eo-
dem c.*

ab illo pacē accipiet, & dabit alijs Acolythis circa altare; *Episcopo autem celebrante, data per Presbyterum assistentem pace ijs quibus per ipsum danda est; ab eo acceptam dabit prius ceteris de choro iuxta dicta cap. 4.*

*Item ex
l. i. c. II*

Communjonem Acolythus de ampullis feruens eas tempestiue iterum subministrabit Diacono aut Subdiacono in cornu Epistolæ, & post purificationem & abluionem Celebrantis ad credentiam referet.

6. Finita **Missa** Ceroferarij refumentes candelabra cum cereis de credentia, factis cum Celebrante & alijs, debitis reuerentijs, redeunt ad sacristiam ante Subdiaconum prout venerant, alij verò Acolythis sequuntur post Celebrantem.

*Cer. l.
l. c. II.*

7. *Episcopo autem* **Missam** celebrante, ad **lotionem** manuum eius (quater fit, primò antequam induatur paramentis, secundò statim post lectum

Offer-

Offertorium, tertio post oblationem calicis & incensationem, quarto post communionem) seruit aliquis ex ipsius cubicularijs seu familiaribus, qui in habitu clericali sine superpelliceo ad abacum seu credentiam solent assistere: qui etiam seruiunt eidem ad induendas, exuendasque caligas & sandalia ante & post Missam. Forma autem seruanda quotiescumque Episcopus, siue in Missa, siue in alijs sacris actibus publice lauat manus, hac est: Minister dextra manu tenens vrceum cum aqua, & sinistra lancem, ante Episcopum genuflexus aquam supposita lance infundit super manus Episcopi, & duo Capellani seu Acolythi genuflexi hinc inde, tenent mappam extensam sub lance pro tergendis manibus illius. Si verò adesset Legatus vel Metropolitanus, aut celebraret aliquis Suffraganeus vel alius Episcopus presente Episcopo proprio, non genuflexi, sed inclinati ministrabunt.

8. De reliquis inferioribus Episcopi ministris, qui videlicet seruiunt de

Lib. 2.
cap. 8.

lib. 1.
cap. 18.

Ex Car.
lib. 1.
cap. 11.

baculo pastorali, de Mitra, de libro & de
candela, satis dictum est supra cap. 14.
restat solum ille, qui seruit de gremiali
(nam de maioribus infra dicendum
est) is igitur intentus esse debet, ut cum
Episcopus celebrans incipit sedere, illud
opportune subministret Diacono assi-
stenti à sinistris Episcopi, vel deficien-
tibus Diaconis assistentibus, Subdiacono,
per eundem super gremio Episcopi se-
dentis ponendum: & cum surrecturus
est, antequam Mitra auferatur, de gre-
mio eius ablatum reuerenter recipiat,
& complicatum ante pectus ambabus
manibus teneat: post lotionem autem
manuum Episcopi lecto **Offertorio**,
super credentia reponet, cum eo amplius
utendum non sit.

CAPVT XXII.

De agendis ac legendis, dicendis
 ve per Episcopum non cele-
 brantem sed presentem in Mis-
 sa solemnī, itemque per Cano-
 nicos tam præsente, quàm cele-
 brante Episcopo.

I. **E** piscopus cùm interest Mis-
 sæ solēni per Sacerdotem
 celebratæ, siue indutus pluuiali ac
 alijs paramētis expressis c. 111. n. 1.
 siue cum cappa sua Pontificali,
 stans à dextris Celebrantis ante
 altare, facit cum illo ac ministris
 eius, suisque Assistentibus (qui ad
 eius dextram aliquantùm post ip-
 sum genuflectere debent) **Confes-
 sionem**, incipiens ac dicens ea
 quæ aliàs sunt Celebrantis: qua fi-
 nita, facta altari reuerentia, re-
 dit ad sedem suam comitantibus
 suis Assistentibus, vbi, nisi cele-
 bretur pro defunctis, statim imponit
 ac benedicit incensum vt suprà c.

Ex Car.
 lib. 1.
 c. 20. &
 21. & l.
 2. c. 9.

Ex Mis.
 in ritu
 celebr.
 & Car.
 l. 2. c.
 12. 16.
 18.
 & 31.
 Ex c. 8.

Itē l. i.
cap. 23.

3. num. 4. & post thurificationem Celebrantis ac suam (si sit indutus paramentis, alioqui enim ipse non thurificatur nisi post **Offertorium** adhuc stans legit **Introitum** ex libro, quem minister de eo feruiens tenet ante eum supra caput, astante alio cum candela accensa: mox, vel si dicendus sit Hymnus **Gloria in excelsis**, cum per chorum seu organum cantatur vltimum **Kyrie eleison**, Canonicis ad circulum veniētibus cum debitis reuerentijs ante altare & Episcopum, stans dicit cum iisdem **Kyrie eleison**, & successiue **Hymnum**, si dicendus sit, postquam à Celebrate intonatus fuerit; eoque finito facit super illis signum crucis, & illi factis iterum Episcopo & altari debitis reuerentijs, recedunt ad loca sua: quæ sic semper obseruantur in principio & fine circuli à Canonicis & Episcopo.

2. Fini-

2. Finita per Subdiaconum **E-**
pistola, Episcopus, nisi celebretur
Missa pro defunctis, offert illi super
libro manum osculandam & pro-
ducit super illum signum crucis;
in quauis autem Missa legit **Epi-**
istolam, **Graduale**, &c. vsque ad
Euangelium inclusiue, & nisi cele-
bretur pro defunctis, offert Diacono
manum osculandam, imponit ac
benedicit thus, benedicit Diacono
& finito per eum **Euangelio**
osculatur illud, dicens: **Per Euan-**
gelica dicta, &c. & si sit paratus sa-
cris indumentis thurificatur, pro-
ut quando ipsemet celebrat, vt la-
tius dicetur cap. sequenti.

3. Intonato per Celebrantem
Symbolo, prosequitur illud cum
Canonicis ad circulum venienti-
bus, ad Versiculum **Et incarnatus**
est, &c. genuflectens cum illis: qui
Versiculus si forte cantetur a cho-
ro dum redeunt ad loca sua, vbi-
cumque erunt, iterum genufle-

stent donec perficiatur, quemadmodum & Episcopus, nisi sit indutus paramentis. Item legit suo tempore ex libro allato per ministrum **Offertorium** & **Antiphonam** quæ dicitur **Communio**: Subdiacono ab altari ostendente ampullam pro benedictione aque in calice miscendæ, facit versus illam signum crucis, nihil dicens: postea imponit ac benedicit incensum, dicens: **Per intercessionem**, &c. & thurificato Celebrante stans detecto capite, vel si sit paratus, cum Mitra thurificatur, & post thurificationem facto super thurificantem signo crucis, statim iterum sedet.

*Itē ex
l. 2. c. 12
& ex l.
1. c. 23.*

4. Finita **Præfatione** dicit cum Canonicis ad circulum venientibus **Sanctus, Sanctus**, &c. vsq; ad **Canonem** exclusivè, & dicto per Celebrantem **Pax Domini**, &c. dicit cum eisdem **Agnus Dei**, &c. qui tunc veniendo ad circulum

& rece-

& recedendo genuflectunt versus altare, propter reuerentiam sanctissimi Sacramenti quod est super eo. Accepta pace à Presbytero assistente, statim dat eam duobus Diaconis assistentibus. Et in fine Missæ, nisi sit de defunctis, stans in sua sede, si inde à populo videri possit, aliàs apud altare dat benedictionem prout dicitur capite sequenti, ac post eam, si publicandæ sint indulgentiæ, Celebranti petenti licentiam publicandi nutu annuet.

5. Denique etiam spectat ad Episcopum, quamuis Missam non celebret, in Processione, si præsens sit, paramentis indutum deferre sanctissimū Sacramentum, quando cunque deferendū est: & in diebus Purificationis, Cinerum & Palmarum, ante Missam candelas, cineres & palmas benedicere, seu alias quascunque benedictiones, dum præsens est, facere.

Lib. 1.
c. 7. &
24.

Item ex
l. 2. c.
32. & l.
1. c. 25.

Ex l. 2.
c. 23.
26. &
33.
Ex cap.
16. 18.
& 21.
Ex c. 9.
& 27.

6. Ob-

*Ex Cæ.
sparsim
varijs
locis.*

*Ex l. 2.
c. 2.*

*Lib. 2.
cap. 33.*

*Ex l. 2.
cap. 12.
c. 18.*

6. Obseruabit autem Episcopus cum alijs ordinem standi, sedendi & genuflectendi, prout supra cap. 15. & indutus cappa Pontificali, quodcumque stabit aut genuflectet erit discooperto capite, præterquam quando benedicit populo non vtens cruce: sedens verò erit cooperto capite. *Quod si exposito sanctissimo Sacramento in altari (quo casu ob reuerentiam tanti Sacramenti conueniens esset nec Episcopum nec alios durante Officio unquam sedere) ob longitudinem Officij sedere cogeretur, in signum reuerentia erit saltem discooperto capite.* In Missis autem defunctorum, feriarum aduentus & alijs ibidem expressis, in quibus genuflectitur ad **Orationes** ante **Epistolam** & post **Communionem**, & à **Sanctus** vsque ad **Pax Domini**, Episcopus accedit ante altare genuflectens ibi super faldistorio, & in quadragesima etiam ad Versum, **Adiuua nos Deus**, &c. & in Missis de Spiritu sancto ad

Verò

Verſum, **Veni ſancte Spiritus**, &c.

7. Sciendum verò eſt, circulos Canonorum ante Episcopum proprium fieri in qualibet Miſſa per alterum corā eo cantata, ſiue diebus feſtis, ſiue ferialibus; præterquam in Miſſis defunctorum (*& niſi ad-eſſet aliquis Prælatus illo ſuperior, quo caſu ob eius reuerentiam uti circuli, ita etiam uſus libri omitteretur*) in qua ea quæ in alijs Miſſis dicuntur cum Canonicis ad circulum venientibus, Episcopus dicit cum Diaconis ſibi aſſiſtētibus.

Ex l. 2.
cap. 12.

8. Aſſiſtunt enim Episcopo proprio non celebranti etiam duo Diaconi, prout quando ipſe celebrat, ſed in habitu Canonicali ſine paramentiſ. Presbyter aſſiſtens erit etiam in eodem habitu apud Episcopum à principio (præterquam in Miſſis defunctorum, in quibus primū accedit ad ſcabellum ſuæ aſſiſtentiæ finita **Oratione** ante **Epistolam**) uſque ad initium **Præfationis**, niſi quòd cum alijs ad circu-

Itē l. 1.
cap. 7.
& 8.

Cap. 7.

Ex l. 2.
cap. 12.

los

los accedat. Is more solito ministrabit Episcopo nauiculam cum cochleari quoties thus imponendum ac benedicendum erit, thurificabit eundem, & post **Agnus Dei**, accipiet pacem à Celebrante, prout suprà cap. 17. numer. 13. dictum est de Diacono, quam deferret Episcopo prout cap. 4. postea reuersus ad locum suum in choro dabit illam Subdiacono, vel Assistenti Celebrantis.

Lib. 1. c.
7. &
24.

Ex l. 2.
c. 8. &
l. 1. c. 15

9. Episcopo celebrante, nisi celebret pro defunctis, Canonici omnes induuntur paramentis prout dictum est cap. 13. num. 1. & illa que dicunt ad circulos accedendo ipso non celebrante, dicunt in choro residentes inter se bini & bini in suis locis, & præterea **Confessionem** stantes, vel si non sint induti paramentis genuflexi iuxta dicta c. 15.

CAPVT XXIII.

De Missa Pontificali, seu solemn
Episcopo celebrante.

I. **E** piscopus Missam solem-
nem celebraturus, postquā
peruenerit ad sedem suam, vel ad
faldistorium (si eo utendum sit) si-
bi paratum, à latere Epistolæ pa-
rum ab infimo gradu altaris, ita vt
in eo sedens habeat ad dextram
suam altare & respiciat eandem
partem quam ipsa anterior facies
altaris (in his enim partibus nō est
Secretarium seu sacellū ad quod
Episcopus ante Missam cum Ca-
nonicis & choro conueniat & pa-
retur) ibique paululū sederit, stans
capite detecto versus altare, pro
Tertia (hāc enim ab Episcopo Mis-
sam solemniter celebraturo etiam
celebrari conuenit, ita vt eam
incipiat & in fine cantet **Oratio-
nem**) dicit secretò **Pater noster,**

Ex Car.
l. 2. c. 8.
Ex l. 1.
cap. 12.

&

& **Aue Maria**, tum faciens sibi signum crucis cantat **Deus in adiutorium meum intende:** & incepto **Psalmo** sedens cooperto capite legit Antiphonam **Ne reminiscaris,** & Psalmos **Quam dilecta,** &c. alternatim cum suis Assistentibus (Subdiacono interim cum duobus familiaribus ipsum induentibus caligis & sandalijs) ad **Kyrie eleison** surgens prosequitur cætera cum iisdem detecto capite versus altare: postea dicta Oratione **Calcea Domine,** &c. exuitur cappa dicens, **Exue me Domine,** &c. & dicta alia pro lotionem manuum, **Da Domine,** &c. extractisque annulis lauiat manus: quibus terfis ac repositis annulis, induitur paramentis, vt infra cap. 25. num. 2. dicens ad singula singulas **Orationes,** excepta ea quæ dicitur ad manipulum, quæ statim post alias dicenda est, cum dici non possit eo tempore quo accipit manipulum.

2. Indutus omnibus paramentis Missalibus accedit cum Assistentibus & ministris ad altare pro Missa inchoanda, & ante infimum gradum reddito baculo pastorali ministro, qui ibi remanens illum sustinet, & deposita per Diaconum Mitra, quæ per ministrum de ea seruientem deponitur super credentia, facit cum Assistentibus & ministris altari profundam reuerentiam & **Confessionem**, vt alij Sacerdotes: sed cum dixerit **Indulgentiam, absolutionem, &c.** osculatur manipulum à Subdiacono oblatum, qui statim per eundem imponitur sinistro eius brachio: & postquam ad altare ascendit, osculato eo in medio statim ambabus manibus tangens librum Euangeliorum sibi à sinistris oblatum, osculatur principium Euangelij Missæ dicendæ: deinde imponit ac benedicit thus, & thurificat crucem, reliquias seu

Lib. i.
cap. 10.

imagines & altare, prout supra cap. 3. & reddito thuribulo receptaque Mitra, thurificatur stans in cornu Epistolæ iunctis manibus: postea facta cruci reuerentia in medio altaris, receptoque baculo, redit ad sedem suam vel ad faldistorium, ubi depositis baculo & Mitra stans versa facie ad altare, facto sibi signo crucis à fronte ad pectus, legit **Introitum** ex libro oblato & sustentato per ministrum de eo seruientem, altero candelam accensam tenente: & dicto alternatim cum ministris astantibus **Kyrie eleison**, sedens recipit Mitram & gremiale, ponens hinc inde super eo palmas apertas, quasi illud retinens.

Ibidem
cap. 19.

3. Finito per chorum seu organum ultimo **Kyrie eleison** ablati prius gremiali & Mitra, surgit versa facie ad altare, illi capite inclinato reuerentiam faciens, &

ex

ex libro sustentato per Presbyterum assistentem intonat Hymnum **Gloria in excelsis** (si dicendus sit) disiungens, eleuansq; manus ad altitudinem humerorum, & cum dicit **Deo** illas iterum iungens & caput versus crucem altaris inclinans; quo erecto, iunctis manibus prosequitur cum assistentibus submissa voce usque ad finem: tum iterum sedens recipit Mitram & gremiale vt supra. Finito per chorum **Hymno**, illis rursus ablati surgit, & stans versus populum extendens ac iungens manus cantat **Pax vobis** (quod dicitur tantum hoc loco, quando dictus est Hymnus **Gloria in excelsis**; alias vero dicit **Dominus vobiscum**) deinde conuersus ad altare, extendens & iungens manus caputque cruci inclinans, **Oremus**, & extensis iterum manibus **Orationem** seu **Orationes**, in conclusione earum

*Miss. in
ritu
celebr.
tit. 5.*

denuo iungens, prout explicatur in Missali in ritu celebrandi. Fini-
tis **Orationibus** sedet, recipiens
Mitram & gremiale.

tit. l. i.
cap. 20.

4. Cantata **Epistola** super li-
brum per Subdiaconum delatum
ponit manum dextram, qua per
eum osculata, producit super
eundem signum crucis: deinde
ex libro Missali sustentato per mi-
nistrum de eo seruientem, vel si
Episcopus non sit in sua Ecclesia,
per Subdiaconum, legit **Episto-
lam, Graduale, Alleluia, Tractum
& Sequentiam**, si dicenda sint, ac
alia quæ habentur in Ordine Mis-
sæ, vsque ad finem Euangelij; cu-
ius titulum legens, pollice signat
Euangelium in principio, ac seip-
sum in fronte, ore & pectore: po-
stea existens in sede Episco-
pali, Diacono ante se inclinato
offert manum dextram osculan-
dam; tum ministrante Presbytero
assistente cochlear & nauiculam

ac

ac Thuriferario thuribulum, im-
ponit ac benedicit thus vt supra:
mox Diaconum cum alijs ad se
reuerfum benedicit, dicens: **Do-
minus fit in corde tuo**, &c. Si verò
vtatur faldistorio, primò imponit
thus, ministrante Diacono nau-
culam cum cochleari: deinde re-
sumpto per eum libro Euangelio-
rum de altari, eundem benedicit,
& tum offert ei manum osculan-
dam.

5. Cùm Diaconus incipit **Do-
minus vobiscum** pro **Euangelio**
dicendo, depositis prius gremiali
& Mitra surgens accipit baculum
pastoralem manu sinistra, & cùm
dicit **Initium** vel **Sequentia fan-
cti Euangelij**, &c. dextra signat se
iterum in fronte, ore & pectore;
quo facto retinet baculum inter
ambas manus iunctas stans versus
Diaconum canentem: & finito
per eum **Euangelio** dimisso ba-
culo, osculatur librum sibi obla-

Ex Car.
l. 1. c. 9.
& 23.
& Mis.
in ritu
celebr.
& be-
nedi-
tione
Palma-
rũ. Ita
etiam
habet
vetus
Pontif.

tum in principio Euangelij cantati, dicens, **Per Euangelica dicta:** deinde thurificatur, & post thurificationem facto super thurificantem signo crucis, ad altare conuersus cantat ex libro, prout circa **Gloria** dictum est, **Credo in vnum Deum** (si dicendum sit, alioqui **Dominus vobiscum**, vt infra) & cum assistentibus submissa voce profequitur, ad Versiculum **Et incarnatus est,** &c. genuflectens, omnibus de choro pariter genuflectentibus: finito **Symbolo**, sedet cum Mitra & gremiali: & cum prædictus **Verficulus** cantatur à choro, caput profundè inclinat cum Mitra versus altare, præterquam in Missis Natiuitatis Domini & Annuntiationis B. Mariæ, in quibus ad prædictum **Verficulum** iterum genuflectit apud sedem versus altare cum Mitra.

6. Finito per chorum **Symbolo**, ablatis gremiali & Mitra surgit, &
cantat

cantat **Dominus vobiscum**, &
Oremus, prout suprà ante **Ora-**
tionem: tum ex libro per mini-
 strum sustentato legit **Offerto-**
rium: quo lecto iterum sedens re-
 cipit Mitram & gremiale, & extra-
 ctis annulo & chirothecis lauat
 manus & tergit: deinde reassum-
 pto annulo, depositoque gremia-
 li surgit, & accepto manu sinistra
 baculo redit ad altare; ante cuius
 infimum gradum in medio, depo-
 sitis baculo & Mitra, factaque
 profunda reuerentia cruci, ascen-
 dit & osculatur altare in medio
 positus hinc inde manibus: mox
 accipit à Diacono patenā cum ho-
 stia, eam offert & cætera facit ac
 obseruat prout alij Sacerdotes;
 nisi quòd post thurificationem al-
 taris reddito thuribulo, antequam
 thurificetur Mitram recipiat (quæ
 post lotas & terfas manus rursus
 aufertur) & thurificatus faciat
 signū crucis super thurificantem,

Ex l. i.
 cap 23.

nihil inclinās versus eum ante aut post thurificationem, & in **Canone** ubi alij dicunt **Et Antistite nostro N.** ipse dicat **Et me indigno seruo tuo,** & postquam pacem dederit Presbytero assistenti, eam det similiter Diaconis assistentibus; sed prius Diacono & Subdiacono si non sit daturus eis communionem, quia tunc post illam dabit eis vt infra cap. 25. nu. 6. (ubi etiam & num. sequenti declaratur quomodo se gerere debeat in danda communionem, & si hostiæ aliquæ consecratæ remaneant) & postquam sumpserit ablutioem, absterfo ore purificatorio, & imposita per Diaconum Mitra, stans in cornu Epistolæ lauet manus (quod non faciunt alij sacerdotes) quibus lotis ac terfis, ablata iterum Mitra legit **Communioem,** & prosequitur vt alij.

*Ex cap.
24. &
lib. 2.
cap. 29.*

*Ex l. 1.
cap. 25.*

7. Sed dicto **Placeat tibi sancta Trini-**

Trinitas, &c. osculato altari & re-
assumpta Mitra, stans adhuc ver-
sus altare nisi sit Archiepiscopus,
qui dat benedictionem sine Mi-
tra, & versus ad suam crucem quæ
per aliquem eius Capellanum ge-
nuflexu tenetur spatio congruen-
ti, imagine Crucifixi ad Archie-
piscopum versa) pollice dextræ
manus format sibi signum crucis
in pectore cantans, **Sit nomen**
Domini benedictum, sinistram in-
terim super altari retinens, &
dum respondetur à choro, **Ex**
hoc nunc & usque in sæculum,
etiam manum dextram super al-
tari tenet: deinde cantans, **Adiu-**
torium nostrum in nomine Do-
mini, eadem manu dextra signat
se à fronte ad pectus & ab hume-
ro sinistro ad dextrum, quo facto
eam iterum super altari reponit
donec à choro respondetur, **Qui**
fecit cælum & terram: postea can-
tans, **Benedicat vos omnipotens**

Deus, eleuat ad cælum simul oculos & manus, quas ante faciem iungit caput cruci inclinans: tunc accepto manu sinistra baculo, vertens se ad latus Epistolæ, ibi signat populum dicens, **Pater**; deinde vertens se directè ad populum in medio Ecclesię existentem, iterum signat dicens **Et Filius**; denique vertens se vterius ad latus Euāgelij, ibi tertio signat dicens, **Et Spiritus sanctus**, perficiendo circulum. Qua forma & modo etiam non celebrans sed præsens Missæ per alterum cantatæ, & in fine Vesperarum ac Laudum solemnum benedicit; nisi quod formando sibi signum crucis siue in pectore siue à fronte ad pectus, quia non est in altari, ponat manum sinistram infra pectus (prout etiam facit benedicens populum quando non est indutus paramentis, vtpote non vtens baculo) eoque formato iun-

gat

gat manus ante pectus: & benedicendo populum ex sua sede, non circumuertat se modo prædicto, sed primò signet versus latus suum sinistrum, videlicet in verbo **Pater**; deinde cum dicit; **Et Filius**, directè ante faciem suam; & demum cum dicit, **Spiritus sanctus**, versus latus dextrum.

Si infra Missam habeatur sermo, post eum finita Confessione & publicata indulgentia benedicendo, alia forma vteretur, prout habetur in fine Cæremonialis.

8. Post benedictionem dimisso baculo, publicatisque indulgentijs (nisi celebranda sit Processio post Missam, quia tunc post illam facit eas publicari) ac deposita Mitra, vel pallio si Celebrans sit Archiepiscopus & cum pallio celebrauerit, dicit submissa voce **Dominus vobiscum**, & signans altare ac seipsum **Initium sancti Euangelij secundum Ioannem**,

quod

Ex l. 2
c. 23. 6
33:

quod profequitur discedendo cum alijs ordine quo venerat, ad locum vbi à principio paramenta acceperat, quibus ibidem exiit per eosdem ministros, dicens interim Antiphonam **Trium puerorum**, & Canticum **Benedicite**, &c. si verò aliud **Euangelium** dicendum sit, totum legit in altari antequam discedat. Si post Missam celebranda esset Processio, depositis apud sedem sacris vestibus vsque ad stolam exclusiue, accipiet ibidem pluuiale, & omnia fient vt infra cap. 28. Eodem modo erit paratus si ante Missam celebret Processionem, eaque finita si Missam quoque celebraturus sit, deposito apud sedem pluuiali capiet ibidem cætera indumenta Missalia vt aliàs: si verò Missam non celebrabit, retinebit paramenta, vel illa deponet & accipiet cappam suam.

*Ex eis-
dē locis
vbi sup.*

*Ex cap.
16. &
21.*

*Ex l. 2.
cap. 11.*

9. In Missa pro defunctis antequam induatur non dicit Antiph. **Ne remiscaris**, cum Psalmis **Quam dilecta**, &c.

non

non vtitur caligis, sandalijs aut chiro-
theticis, nec baculo pastorali: manipulū
accipit cum alijs paramentis: post **Con-**
fessionem cum ad altare ascendit, non
osculatur librum, sed tantū altare, &
statim accedit ad sedem suam seu faldi-
storium, vbi versus altare legit **Introi-**
tum, & reliqua facit & obseruat vt supra;
omissis tamen ijs, quæ ab omnibus Sa-
cerdotibus in huiusmodi Missa omit-
tuntur, de quibus Missale in ritu cele-
brandi tit. vltimo. Finita Missa, deposita
apud sedem vel faldistorium Planeta,
Dalmatica, Tunicella ac Manipulo,
capit pluuiale nigrum pro absolutione
facienda, Diacono & Subdiacono para-
tis remanentibus, & Episcopum ad ex-
uendum & induendum adiuuantibus,
ac ministrantibus cum alijs in absolu-
tione facienda, prout in Cæremonia-
li lib. 2. cap. 11.

CAPVT XXIV.

De officio Presbyteri ac Diaconorum assistentium in Missa Pontificali.

Ex Car.
l. 1. c. 7.
& 8. &
l. 2. c. 8.

1. **P**resbyteri assistentis præcipua cura erit, totam Missam præuidisse, omnesque cæremonias & actus quos Episcopus facturus est obseruasse, ac signacula in libro Missali congruis locis disposuisse, vt præstò illi esse possit suggerendo submissa voce, vel modestè nutu indicando, si fortè in aliquo vel memorię lapsu vel alia de causa deticeret aut titubaret, præsertim apud altare.
2. Postquam locum, in quo Episcopus paramenta accepturus est, cum eo ingressus fuerit, opportunè aderit apud ipsum in habitu suo canonicali, vt ipsi legenti Psalmos, *Quàm dilecta*, &c. cum sequen-

sequentibus, ad sinistram eiusdem
 stans, alternatim respondeat: &
 lauanti manus porriget mantile
 ad tergendum: postea induet se
 pluuiali vt in Vesperis, & cum E-
 piscopus celebrans Tertiam, can-
 tabit **Orationem**, sustinebit ante
 eum librum supra caput in me-
 dio duorum Acolythorum te-
 nentium candelabra cum cereis
 accensis, cumque erit indutus om-
 nibus paramentis Missalibus, im-
 ponet annulum Pontificalem an-
 nulari digito dextræ manus illius,
 annulo & manu prius osculatis:
 mox si extra chorum paramenta
 accipiat, ministrabit illi cochlear
 & nauiculâ thuris prout ibid. n. 2.
 quod etiam faciet quando ante
Euangelium imponendum erit,
 Episcopo existente in sede Episco-
 pali, vbi etiã eundem osculato libro
 post **Euāgelium** thurificabit; aliàs
 autē Diaconus Euāgelij ista faciet.
 3. Procedente Episcopo ad altare
 incedit

Ex l. 1.
 c. 23.

incedit ante eum à dextris Diaconi Euangelium cantaturi, vel deficientibus Diaconis assistentibus, à dextris Episcopi: & ante infimum gradum altaris facienti Episcopo **Confessionem** respondet cum alijs, stans à dextris eiusdem, & ad verba, **Misereatur tui, Tibi Pater, & Te Pater**, versus eundem caput profundè inclinans: & post **Confessionem** osculato per Episcopum altari, adiuuat Subdiaconum in porrigendo illi libro osculando, manum apponens ad librum cum quo deinde retrahit se extra cornu Euangelij dum Episcopus thurificat altare: & recedentem ab altari ad sedem sequitur, vbi stans apud eundem dicit alternatim cum eo **Kyrie eleison**, illoque sedente sedet in sede seu scabello suæ assistentiæ prout in Vesperis, vel si Episcopus non vtatur propria sede sed faldistorio, in scamno prope altare versus

cornu

cornu Epistolæ cum Diacono & Subdiacono.

4. Sustinet librum ante Episcopum dum cantat **Orationem** seu **Orationes**, si plures sint dicendæ, & dum intonat **Hymnum** ac **Symbolum**, quæ relicto deinde libro in manibus ministri de eo seruientis, prosequitur cum illo usque ad finem. Lecto per eundem **Offertorio**, portat librum cum puluino ad altare cum debitis reuerentijs, comitante Cæremoniario, ponens illum in cornu Euangelij apertum in folio ubi sunt ea quæ Episcopus est lecturus, ibique extra dictum cornu eundem expectat; vel præmittit ministrum de libro seruientem, vt ipse præstò sit, ad lotionem manuum Episcopi. Cùm Episcopus reuertitur ad altare, ipse à sinistris illum gradus ascendentem adiuuat, & deinceps accuratè & opportunè demonstrat illi omnia

& singula quæ ex libro sunt dicenda, ea digito indicando: cum verò Episcopus thurificat altare, sumpto libro cum puluino retrahit se extra cornu Euangelij ne thurificationem impediatur: & suo tempore dicit simul cum eo **Sanctus** & **Agnus**, & semper genuflectit cum eodem ac dum eleuatur sanctissimum Sacramentum.

5. Dicto cū Episcopo **Agnus Dei**, &c. accedit ad dextrum eius latus, & accipit ab eo pacem prout dictū est c. 17. num. 13. de Diacono ministrante Sacerdoti in absentia Episcopi, factaque iterū Sacramento genuflexione, ducēte Cæremoniaro eā in choro distribuit seruatis reuerentijs ac forma prout dictū est c. 4. sed postquam eam dederit primo Canonico cuiusque ordinis vbi præbendæ sunt distinctæ, vel vbi non sunt distinctæ, primo ab utroq; latere stāti ac magistratui, dabit eam alicui Acolytho vel Cæ-

remo-

Item
lib. 1.
cap. 24.

remoniaro . qui cæteris de choro distribuit , & ipse reuertitur ad librū, quē, cum Episcopus se purificauerit digitosq; abluerit, trāsfert ad cornu Epistolæ, nisi iam trāslatus esset à Diacono, & adiuuat ad lotionem manuū Episcopi vt supra: deinde ostēdit illi in libro cætera quæ supersunt , & post benedictionem petita licentia publicat indulgentias versus populum, in forma prout habetur supra c. 16. n. 15. nisi subsequeretur Processio vel habitus esset sermo infra Missam.

6. Ultra Presbyterum assistentem, de quo hactenus , & Diaconum & Subdiaconum ad Euangelium & Epistolam seruiētes, de quibus c. sequenti, assistūt Episcopo loci ordinario solemniter celebrāti, dummodo vtatur sede Episcopali & non faldistorio, duo alij Canonici: qui cum eo locum vbi induetur paramentis Missalibus ingressi, astantes hinc inde

legenti Psalmos, **Quam dilecta,**
 &c. cum **Verticulis**, respondent
 simul cum Presbytero assistente;
 & cum deposuerit cappam extra-
 hunt ei annulos, quos, cum la-
 uerit & terferit manus, reponunt
 cum debitis osculis: postea rece-
 dentes capiunt sua paramenta vt
 in Vesperis cap. 13. num. 1. quibus
 induti redeunt ad eundem iam
 paratum; & postquam cum eo ip-
 sum medium facientes peruene-
 rint ante altare, ibi retro illum
 manentes ac stantes hinc inde
 (quo modo etiam aliàs ante altare
 stant, ita vt Diaconum Euangelij
 stantem in loco suo post Cele-
 brantem medium habeant) re-
 spondent pariter cum alijs dum
 facit **Confessionem.**

*Ex l. 1.
cap. 9.*

7. Post thurificationem altaris
 tam in principio Missæ, quam
 post oblationem, antequam Epi-
 scopus thurificetur, dignior ex eis
 imponit illi Mitram (cum Diaco-

nus

nus Euangelij, ad quem alioqui in
Missa apud altare hoc spectat,
tunc fit impeditus cum thuribu-
lo, quod ab Episcopo accepit vt
eum thurificet) quod etiam facit,
quotiescumque apud sedem im-
ponenda est (quod videbit ex cap.
præcedenti) alter verò à sinistris
assistens vittas à tergo Episcopi
aptat, & ponit gremiale in gremio
ipsius, & aufert Mitram quoties
ibidem auferenda est, ablato prius
gremiali, digitoque ostendit Epi-
scopo quæ ibidem per eum ex li-
bro dicenda sunt, & assistens à dex-
tris vertit folia cum opus est vt
dictum est cap. 13. num. 3. Item di-
cunt **Kyrie eleison** alternatim cum
Episcopo, & prosequuntur cum
eodem **Hymnum** & **Symbolum**,
& aliàs cum opus est respondent:
& lecto per Episcopum **Offerto-
rio**, postquam illi sedenti impo-
suerint Mitram & gremiale, ex-
trahunt eidem chirothecas, ex-

*Ex l. 1.
cap. 11.*

ibidē.

tracto prius per digniorem annulo, qui per eundem reponitur post lotionem & absterfionem manuum.

*Ex cap.
24.*

Denique accipiunt pacem immediate ab Episcopo, statim postquam eam dedit Presbytero assistenti ac Diacono & Subdiacono si non accepturi sint communionem, prius & post genuflectentes ante SS. Sacramentum.

C A P V T X X V .

De officio Diaconi & Subdiaconi seruientium ad Euangelium & Epistolam in Missa Pontificali.

*Ex Cap.
lib. 1.
cap. 9.
& 10.
& lib.
2. c. 8.*

SUppositis illis quæ supra dicta sunt c. 17. de Diacono, & 18. de Subdiacono, hinc tantum afferam ea in quibus ipsi aliter se gerere debent seruientes Episcopo, quam Sacerdoti. Itaque Episcopo celebrante, ipsi quoque de numero Canonorum esse debent, proinde cum eo locum, ubi induetur paramentis, ingressi, statim capient sua

para-

paramenta vt supra, excepto Manipulo, quem demum accipiunt induto Episcopo: qui cum incipit legere Psalmos, **Quam dilecta,** &c. Subdiaconus iam indutus affert ex altari vel credentia ambabus manibus velo coopertis sandalia & caligas alio velo cooperta, quibus, detractis prius ordinariis calceis, induit Episcopum genuflexus, primo in dextro pede, deinde in sinistro, adiuuantibus duobus familiaribus Episcopi; & quò commodius & decentius officium suum peragere possint, Acolythis fimbrias cappæ Pontificalis eleuantibus & dilatantibus, ac postea iterum in gyrum aptantibus.

2. Postquam Episcopus lauerit manus, induunt illum paramentis acceptis de manibus Acolythorum ea ex altari ordine afferentiū, videlicet Diaconus à dextris & Subdiaconus à sinistris, sed Diaconus principaliter omnia operatur,

& Subdiaconus solùm adiuuat
vbi opus est. Primò ergo offerunt
Episcopo Amictum osculandum
in medio vbi crux est, quem mox
aptant diligenter circa collū eius
vt vestium summitates omnino
tegat, & chordulas ex illo pen-
dentes post tergum ductas & an-
te pectus reductas strictè colli-
gant: deinde accipiunt Albam,
quam circa collum eius, humeros
& brachia distendunt & aptant:
tertiò Cingulum, quo Albam
constringunt incipientes à tergo
& ante pectus religantes (Albæ au-
tem extremitates circumcirca
Acolythi subleuant & aptant, vt
æqualiter defluat & vestes conte-
gat) postea Diaconus accepta Cru-
ce pectorali, eam ab Episcopo
osculatā imponit eius collo, ita vt
ante pectus pendeat: deinde offert
eidem Stolam osculandam, quam
super eius humeros applicat ita
vt nec collum tegat, nec transuer-

fa fit in modum crucis, sed æqualiter ante pectus pendeat. Tum si Episcopus ipse celebret Tertiam, imponunt illi pluuiiale & Mitram: quibus, dicto per chorum **Benedicamus Domino**, rursus depositis, induunt illum Tunicella, constringentes chordulas hinc inde super humeros; & mox eodem modo Dalmaticam: deinde sedenti imponunt chirothecas, Diaconus in dextra manu & Subdiaconus in sinistra, deosculatis prius manibus eius & chirothecis: postea iterum stantem induunt Planeta: ac demum rursus sedenti Diaconus imponit Mitram, Subdiacono vittas à tergo aptante: imposto tamen prius Pallio, si sit Archiepiscopus & eo die illo vti conueniat, de quo videatur Cereemoniale.

3. Tum acceptis manipulis suis procedunt eum Episcopo ad altare, Diaconus immediatè ante il-

Quo-
ad mó-
dū im-
ponendi
l. 2. c. 8.
& quo-
aa tē-
pora
utēdi?
1 c 16.

lum à sinistris Presbyteri assistentibus, vel deficientibus Diaconis assistentibus, à sinistris Episcopi, & Subdiaconus ante eos portans ante pectus librum Euangeliorum clausum, in quo inclusus sit Manipulus Episcopi. Cū peruenerint ante altare, antequā illi reuerentiam faciant, Diaconus aufert Episcopo Mitram, quā dat ad manus ministri de ea seruientis, & Subdiaconus tradit librum Cæremoniario: deinde factis altari reuerentiis cum Episcopo, Diaconus stans à sinistris eius, & Subdiaconus parum retrò apud Diaconum, respondent ipsi facienti **Confessionem**: & cū dixerit **Indulgentiam**, &c. Subdiaconus Manipulum ex libro acceptum à latere osculatur, & Episcopo ubi crux est osculandum porrigit, mox osculata manu illius, imponit sinistro eius brachio: eidemq; Episcopo, cū ad altare ascēderit & illud osculatus fuerit,

fuerit, stans in cornu Euangelij à sinistris eius, adiuuante Presbytero assistente, offert osculandū dictum librum, vbi est principium Euangelij Missæ dicendæ: & tunc Diaconus ministrat nauiculam cum cochleari & thuribulū, & assistunt thurificanti, vt aliàs. In Missis verò defunctorum non portatur liber Euangeliorum, nec offertur Episcopo osculandus: Manipulo autem induitur cum alijs paramentis post Cingulum (omissis à ministris osculis in his Missis omissis solitis) sed non induitur sandalijs aut caligis nec chirothecis.

4. Recedente Episcopo cum Assistentibus ad sedem suam Episcopalem, ipsi remanent apud altare in cornu Epistolæ, donec ad altare redeat, nisi quatenus pro Epistola & Euangelio cantandis, & bursa afferenda vterq; vel alter eorum recedere debet: vbi ante scamnū pro ipsis paratum stantes versus altare dicente Episcopo cū

*Ex Cer.
lib. 2.
c. 11. &
Miss. in
ritu ce-
lebr.*

Assi-

Assistentibus **Kyrie eleison**, ipsi idem dicunt inter se, eoque sedente sedent, & postea ad **Gloria in excellis**, iterum stantes, illud ab Episcopo intonatum, submissa voce prosequuntur vsque ad finem, & rursus eo sedente sedent; idemque obseruant circa **Credo**, & aduertant vt Episcopum non præeant sed subsequantur. Si verò Episcopus non vtatur sede Episcopali sed faldistorio, dicant prædicta cum illo, & quando sedendum est sedebunt post illum cum Presbytero assistente: & quia tunc non assistunt Episcopo Diaconi de quibus cap. præcedenti, Subdiaconus post thurificationem altaris in principio Missæ, antequam Episcopus thurificetur, imponet illi Mitram, deinceps verò Diaconus illam imponet & auferet, & Subdiaconus gremiale, nisi vbi necessitas aliud suadet vt ante Euangelium Presbyter assistens auferet

*Ex l. 2.
cap. 8.*

*Ibidem
cap. 11.*

gre-

gremiale & Mitram, & post thurificationem oblatorum & altaris Cæremoniarius vel alius eandem imponet, & postquam Episcopus lauerit & terferit manus iterum auferet, cùm illi tunc sint impediti. Item Subdiaconus ostendet ibidem Episcopo in libro quæ ex eo dicenda sunt, & Diaconus cùm opus est, vertet folia: & suo tempore auferent annulum & chirothecas, prout dictum est de Diaconis assistentibus cap. præcedenti n. ultimo. Diaconus quoque Euangelium cantaturus, collocato libro in altari, ministrabit Episcopo cochlear & nauiculam pro imponendo thure, & dicto more solito **Munda cor meum**, &c. & resumpto libro petet benedictionem, ac post eam osculabitur manum Episcopi, & cantato Euangelio postquam illud osculatus fuerit eundem thurificabit; cùm aliàs existente eo in sede Episcopali,

seruen-

Ex 6. 8.

feruentur illa quę dicta sunt c. 17. num. 7. præfente Epifcopo: Subdiaconus verò poft Epiftolam ofculata manu Epifcopi, tenebit ante illum, fi non fit in fua Ecclefia, librum Miffalem ex quo legat **Epiftolam** & alia vfque ad **Euan-gelium** incluſiue.

5. Cùm Epifcopus redit ad altare, Diaconus ante infimū gradum aufert ei Mitram, & gradus altaris aſcendentem à dextris adiuuat, & mox dat illi patenam cum hoſtia: Subdiaconus autem defert calicem ad altare, ita vt eodem tempore cum Epifcopo illuc perueniat, aliaque faciunt & obferuant prout ſuprà dictum eſt Sacerdote celebrante: excepto quod Subdiaconus non accedat ad Epifcopum dicturus cum eo **Sanctus** aut **Agnus**, & pacem accipiant vt infrà, nec aliis dent, ſed Diaconus dicto cum Epifcopo **Agnus** ſtatim accedit ad librum, vbi ſeruit

loco

loco Presbyteri assistentis donec redeat ab osculo pacis, Subdiacono interim seruiente à dextris ; & Diaconus aduertat diligenter, vt dum Episcopus thurificat oblata & altare, vel signat super hostiam & calicem, opportunè partem Dalmaticæ ad brachium illius semper aliquantulum subleuet seu retrahat, & post ablutionem antequam lauet manus, imponat ei Mitram, & post lotas ac terfas manus rursus auferat, & cum daturus est benedictionem, dicto **Placeat tibi sancta Trinitas,** &c. iterum imponat (nisi sit Archiepiscopus, qui dat benedictionem sine Mitra) & publicata per Presbyterum assistentem (si publicanda sit) indulgentia, iterum auferat. Si celebrans sit Archiepiscopus, & cum pallio celebrauerit, data benedictione & publicata indulgentia, Diaconus extrahit illi pallium,

&

& super altare deponit. Denique cum Episcopo ad locum ubi paramenta acceperat, eodem ordine reuerſi exuunt illum facris paramentis, antequam ſua deponat.

6. Aduertendum eſt, quòd ſemper Diaconus & Subdiaconus (niſi ſint ſacerdotes & velint celebrare) debeant accipere communionem ab Episcopo celebrante ſtatim poſt ſumptum ab eo ſanguinem, & ante illam manum eiusdem oſculentur, poſt illam verò, ſi datio pacis Miſſæ conueniat, faciem ipſius oſculantes, accipiant pacem ab eodem dicente, **Pax tecum**, reſpondentes, **Et cum ſpiritu tuo**: ſed caſu quo non eſſent accepturi communionem, accipient pacem ab eodem ſtatim poſtquam illam dederit Presbytero aſſiſtenti, priùs & poſt genufleſcentes ante Sacramentum.

Ex l. 2.
c. 29. §
23.

Ex l. 1.
cap. 24.

Ex l. 2.
cap. 29.

7. Si facienda erit communio generalis, poſtquam Diaconus & Subdia-

conus

conus eam acceperint vt supra, Subdiacono stante post Episcopum in cornu Euangelij conuersum ad cornu Epistolæ, Diaconus in cornu Epistolæ stans aliquantulum inclinatus versus Episcopum iunctis manibus cantabit **Confessionem** prout in fine Cæremonialis, & postquam Episcopus dixerit absolutiorem, Subdiacono cum eo accedente ad cornu Epistolæ cum genuflexione ante Sacramentum, Diaconus ibit ad cornu Euangelij & accipiet cum debitis reuerentijs calicem seu vasculum cum hostijs consecratis coopertum, & cum illo stabit ad dextram Episcopi firmantis se in medio altaris versus communicandos, ita vt commodè semper ex illo hostias accipere possit: Subdiaconus verò stabit ad sinistram Episcopi cum patena de ipso calice sublata, quam ita tenebit vt Episcopus habeat illam continuò infra manum & hostiam, quotiescumque aliquam ex calice accipiet donec eam ori communicatis imposuerit. Finita communionem Episcopus reposti-

N tum

tum super altare calicem cum hostijs, si quæ remanserunt, cooperit, vel consignatur alicui Presbytero superpelliceo cum stola vel pluuiali induto, qui eundem præeuntibus ministris cum funalibus quæ eousque accensa tenuerunt, & aliquibus de clero comitantibus, portet ad locum ubi asseruatur Sacramentum: & tunc Episcopus se purificat & digitos abluit, sed non sumit ablutio-
Cap. 23. nem, sed ea sumitur per aliquem Presbyterum. *Et si in altari remaneant hostia, facta Sacramento reuerentia cum genuflexione, retrahit se extra cornu Epistola versa facie ad populum, ubi lauat manus sine Mitra, & semper eundo ac redeundo ad altare usque ad terram genuflectit ante Sacramentum: & dum vertit se ad populum dicturus, Dominus vobiscum, non utique in medio altaris vertit renes Sacramento, sed versus latus Epistola, & in fine ibidem dat benedictionem sine Mitra.*

C A P V T XXVI.

De Organista & Cantoribus
seu Musicis.

IN omnibus Dominicis & Fe-
stis buibus populus à seruilibus
operibus abstinet, decet in Eccle-
sia organum & musicorum can-
tus adhiberi: præterquam infra Ad-
uentum, & Quadragesimam; excepta
Dominica tertia Aduentus quæ dicitur
Gaudete, & quarta Quadragesimæ quæ
dicitur **Latare**, & festis ac ferijs quæ
infra Aduentum aut Quadragesimam
cum solemnitate ab Ecclesia celebra-
ntur, vt dies Annuntiationis, Feria quin-
ta in Cœna Domini, Sabbatum san-
ctum, & similes, & quodocumque
occurrit celebrari solemniter &
cum lætitia pro aliqua re graui.

2. In Vesperis solemnibus orga-
num pulsari solet in fine cuiusli-
bet **Psalmi**, & alternatim in versi-
bus **Hymni**, & Cantici **Magnificat**

Carem.
lib. i.
cap. 28.

Lib. 2.
cap. 3.

(circa quod aduertant cantores & organista, vt cantum & sonum inuicem alternatim ita dimetiantur, vt ante repetitionem **Antiphonæ** incensatio sit expleta) in Matutinis autem potest pulsari organum ab Hymno **Te Deum laudamus**, prout in Vesperis, & in Matutinis noctis Natiuitatis Domini etiam à principio ipsarum.

3. in Missa solemni pulsatur organum ad **Kyrie eleison** & **Gloria in excelsis** alternatim; item finita **Epistola**, & ad **Offertorium**; item ad **Sanctus** alternatim; item dum eleuatur sanctissimum Sacramentum, grauiori & dulciori sono; item ad **Agnus** alternatim, item ad **Antiphonam** quæ dicitur **Communio**, ac in fine Missæ. In **Symbolo** autem non est intermiscendum organum, sed illud per chororum cantu intelligibili proferatur.

4. In Missis & Officijs defunctorum nec organum, nec musica quam figuratam vocant adhibetur: sed cantus firmus, quem etiam tempore aduentus & quadragesimæ in ferialibus diebus adhiberi conuenit.

5. Regulare est, siue in Vesperis, siue in Matutinis, siue in Missa, vt primus Versus **Canticorum** & **Hymnorum** & pariter **Versus** ad quos genuflectendum est, cantentur à choro in tono intelligibili, non autem ab organo: sic etiam Versiculus **Gloria Patri**, &c. & vltimus Versus **Hymnorum**, etiamsi immediatè præcedens fuerit à choro pariter decantatus.

6. Aduertendum est, vt quandocumque per organum figuratur aliquid cantari, seu responderi alternatim Versibus **Hymnorum** aut **Canticorum**, ab aliquo de choro intelligibili voce pronuncietur id quod ab organo respondendum est. Et laudabile esset, vt

aliquis cantor coniunctim cum organo voce clara idem cantaret.

7. Cauendum autem, ne sonus organi sit lasciuus aut impurus, & ne cum eo proferantur cantus qui ad Officium quod agitur non spectent, nedum profani aut ludicri, nec alia instrumenta musicalia præter ipsum organum addantur. Idem quoque Cantores & Musici obseruent, ne uocum harmonia, quæ ad pietatem augendam ordinata est, aliquid leuitatis aut lasciuix præ se ferat, atque audientium animos à rei diuinæ contemplatione auocet: sed eorum symphonia sit deuota, distincta & intelligibilis.

CAPVT XXVII.

De absolutione facienda post
Missam defunctorum in die
depositionis & anni-
uersario.

I. **F** Inita Missa pro Defun-
ctis, Sacerdos celebrans
retrahit se ad cornu Epistolæ, vbi
exuitur casula seu Planeta, & de-
posito manipulo accipit plu-
uiale nigrum, Diacono & Sub-
diacono paratis remanentibus.
Tum Subdiaconus medius inter
Acolythos ferentes candelabra
cum cereis ardentibus, defert cru-
cem, præcedentibus duobus aliis
Acolythis, vno cum thuribulo &
nauicula incensi, alio cum vase
aquæ benedictæ & aspersorio: se-
quitur Celebrans, facta prius al-
tari reuerentia, & Diaconus à
sinistris eius. Subdiaconus cum

*Ex Mis.
in Ritu
celebrat.
ult. &
Rituale
post Of-
ficium
Defun-
ctorum.*

cruce medius inter Ceroferarios
 sistit se ad pedes tumuli seu lecti-
 cæ mortuorum contra altare, ita
 ut inter ipsos & tumulum sit trās-
 itus: Celebrans verò ex alia parte
 in capite loci inter altare & tumu-
 lum, aliquantum versus cornu
 Epistolæ, ita ut crucem Subdiaco-
 ni respiciat, & à sinistris eius Dia-
 conus, ac prope eum Acolythi
 deferentes thuribulum & vas
 aquæ benedictæ. Interim canta-
 tur Responsorium **Libera me**
Domine de morte æterna, &c. &
 dum repetitur Responsorium
 post Versiculum **Requiem æter-**
nam, &c. Celebrans, *nisi adsit Epi-*
scopus, ponit incensum in thuribu-
 lum & benedicit more solito, mi-
 nistrante Diacono nauiculam
 cum cochleari sine osculis, & A-
 colytho thuribulum, & finito per
 chorum ultimo **Kyrie eleison,** Ce-
 lebrans incipit intelligibili voce
Pater noster, & secretò profe-
 quendo

quando reliqua, accipit aspersorium de manu Diaconi, & facta altari reuerentia, comitante eodem Diacono à dextris & tenente fimbriam anteriorem Pluuialis, circuiens tumulum aspergit illum aqua benedicta, ter à parte dextra & ter à sinistra, cùm transiit ante crucem profundè inclinat, Diaconus verò si non sit Canonicus genuflectit: postquam Celebrans ad locum suum redierit, reddito ibi aspersorio Diacono, accipit ab eodem thuribulum, & similiter circuiens eodem modo quo asperferat incensat. Et reuersus ad pristinum locum, Diacono tenente librum, iunctis manibus dicit: **Et ne nos inducas in tentationem, & Versus A porta inferi, Requiescat in pace, Domine exaudi orationem meam, Dominus vobiscum, Oremus cum Oratione Absolue quæsumus Domine, &c.** vel alia conuenien-

te, & post eam dicens, **Requiem æternam**, &c. facit crucem manu dextra super tumulum, & dicto per cantores, **Requiescant in pace**, & Resp. **Amen**, præcedente cruce discedit cum aliis prout venerat, ad sacristiam. Si Officium fit pro pluribus Defunctis, **Oratio & Versus** dicuntur in numero plurali, & si Defunctus fuerit Sacerdos vel Episcopus, in **Oratione** exprimitur nomen dignitatis. Præsente corpore Defuncti, Subdiaconus cum cruce medius inter ceroferarios collocabit se apud feretrum ad caput Defuncti (qui si fuerit Sacerdos, ponendus est capite versus altare, alij verò non Sacerdotes ponuntur pedibus versus altare) Celebrans autem cum Diacono & aliis ministris sistet se ad pedes Defuncti, & ante **Resp.** dicet Orationem, **Non intres in iudicium**, &c. vt in Rituali Romano, & post **Resp.** & **Versus** vt suprà, ac Orationem, **Deus cui proprium est**, &c. alia dicun-

*Ritual.
tit. de
exequiis.*

dicuntur & obseruantur prout in eodem Rituali: vbi etiam antè præscribuntur Preces seu Suffragia dicenda quando corpus Defuncti deferretur ad Ecclesiam & post ingressum in eam.

2. Si verò non adsit feretrum aut tumulus seu lectica mortuorum ad quam eundem sit, Sacerdos dicto **Placeat**, &c. accedens ad cornu Epistolæ altaris, deposita ibi planeta & manipulo, accipiet pluuiale vt supra, & stans ibidem versus altare expectabit finem **Responsorij**, Acolythis seu alijs interim extendentibus ante infimum gradum altaris pannum nigrum: & circa finem **Responsorij** ipse, *vel Episcopus si adsit*, imponet thus in thuribulum vt supra, quod aliquis Acolythus tenebit ibi iuxta cornu altaris, & alius vas aquæ benedictæ cum aspersorio.

*Cap. li.
2. c. 37.*

Cele-

Celebrans dicto per chorum vltimo **Kyrie eleison**, stans adhuc in dicto cornu versus altare dicet vt supra **Pater noster**, quod secreto profequendo accedet ad medium altaris, & versus ad dictum pannū, ministrante Diacono aspersoriū, ter asperget super eundem pannum, tum ministrante eodem Diacono thuribulum, thurificabit simili modo, ter ducens thuribulum versus pannum: deinde conuersus ad altare in cornu Epistolę ex libro super illud posito dicet: **Et ne nos**, & reliqua vt supra, & dicto per cantores **Requiescat in pace**, accedens ad cornu Euangelij, & signans altare ac se ipsum dicet **Euangelium** S. Ioannis: quo finito, cum debitis reuerentijs medius inter Diaconum & Subdiaconum, præcedentibus Acolythis redibit ad sacristiam ad se exuendum.

Ex Car.

l. 2. cap.

II. 6.

37.

3. *Episcopus si præsens sit, intereādum*

dum cantatur **Responsorium** sedet cooperto capite, Assistentibus & alijs de choro pariter sedentibus; & circa finem **Respons.** imponit ac benedicit incensum more solito, ministrante Presbytero assistente nauiculam cum cochleari sine osculis, & Caremoniario vel eo deficiente, Acolytho thuribulum: incepto **Kyrie eleison** detecto capite surgit, & sic stat usque ad finem, & pariter omnes alij stant. Si verò Episcopus ipse voluerit absolueri, statim finita Missa, vel si sermo habendus sit in laudem defuncti, pro quo Missa celebrata est, eo finito, per Assistentes exuetur cappa apud sedem suam, & supra rochetum induetur Amictu, Stola & Pluuiali nigro ac Mitra simplici: vel si ipse Missam celebrauerit, depositis ibidem Planeta, Dalmatica & Tunicella ac Manipulo, capiet Pluuiale: & omnia fient prout in Caremoniali lib. 2. cap. 11. post Missam.

Ex cap.
12. 36.
& 37.

Cap. 11

De Processionibus.

*Ex Mis.
in rubr.
gener.
tit. 19.
& Car.
lib. 2. c.
17. 21.
& 33.*

1. **I**N Processionibus quæ fiunt ante vel post Missam, Sacerdos celebrans semper utitur pluuiali super Alba, prout in asper- sione aquæ benedictæ: & Diaconus & Subdiaconus Dalmatica & Tunicella prout in Missa, præterquam in Processionibus festi Purificationis & Dominicæ Palmarum, in quibus in Cathedralibus & præcipuis Ecclesijs utuntur planetis plicatis ante petus, sine manipulis. Quando verò fit Processio post Vesperas, vt in Octaua festi Corporis Christi ad reponendum sanctissimum Sacramentum, Celebrans & Assistentes utuntur paramentis prout in Officio Vesperarum.

*Miss. &
Car. in
festo*

2. In festo Purificationis & Dominica Palmarum, completa benedictione & distributione candel-

dela-

delarum seu palmarum, prout præscribitur in Missali ac Cæremoniali, Sacerdos celebrans ante altare, *vel Episcopus in sua sede*, primùm imponit ac benedicit incensum, Sacerdoti Diacono, *Episcopo verò Presbytero assistente ministrante nauiculam cum cochleari, & thuriferario thuribulum*: deinde dicto per Diaconum in cantu versus populum **Procedamus in pace**, & responso per Chorum **In nomine Christi, Amen**, præcedente Thuriferario cum thuribulo fumigante ante Subdiaconom deferentem crucem, procedit Processio ordine quo infra num. 6. omnibus candelam accensam seu palmam manu dextra gestantibus, *sed Episcopus suam defert manu sinistra & dextra benedicit*. Et in Dominica Palmarum antequam crux Processionis reuertatur in Ecclesiam,

præue-

Purificationis
& Dominica
Palmarum.

præueniunt aliqui cantores, qui ingressi Ecclesiam, clauso ostio cantant versus ipsam Processionem Versiculum **Gloria, laus & honor,** &c. respondentibus alijs extra Ecclesiam, prout in Missali & Rituali, & cantatis omnibus Versiculis vel eorum parte, prout tēpus & occasio postulabit, Subdiaconus hastili crucis percutit portam Ecclesiæ, qua statim aperta intrat Processio, choro cantante Respons. **Ingrediente Domino,** &c. & post ingressum chori omnes deponunt palmas, quas resumunt dum cantatur **Passio & Euangelium,** & *Episcopus insuper ad eleuationem.* Sic etiam in festo Purificationis finita Processione extinguuntur candelæ, & rursus accensæ ad **Euangelium** ab omnibus in manibus tenentur, ac iterum ad **eleuationem SS. Sacramenti** vsque ad peractam communionem.

3. In Processionibus Litaniarum in festo S. Marci & triduo ante Ascensionem Domini, congregato clero & populo, postquā omnes contrito & humili corde Deum flexis genibus paulisper precati fuerint, stando canitur Antiphona, **Exurge Domine** &c. qua repetita, omnibus iterum genuflectentibus duo cantores ante altare maius genuflexi deuotè **Litanias** cantare incipiunt, cæteris eadem voce respondentibus. Cū autem cantatum erit **S. Maria ora pro nobis**, omnes surgunt, & ordine quo infra procedunt **Litanias** prosequentes. Et si Processio sit longior, absolutis **Litanis** vsque ad **Preces** exclusiue, repetuntur vel dicuntur aliqui **Psalmi** ex Pœnitentialibus seu Gradualibus: Hymni verò vel Cantica lætitiæ in ijs, vel alijs pœnitentiæ causa institutis Processionibus non dicuntur. Si in via diuertent-

Rituale
de Pro-
cessio-
nibus
Cap. l. 2
cap. 32.

O dum

dum sit ad Ecclesiam vnã vel plures, post ingressum in Ecclesiam intermissis **Litaniis** vel **Psalmis** cantatur **Antiphona** cum **Versu** & **Oratione** S. Patroni illius Ecclesiæ, deinde egrediendo resumuntur **Litaniæ** vel **Psalmi**. Postquam autem peruentum erit ad Ecclesiam ad quam iuxta consuetudinem ciuitatis Processio dirigitur (cuius Ecclesiæ clerus, vbi ita consuetum est, procedet obuiam vsque extra portam Ecclesiæ, ibique stans recipiet Processionem) dictis ibi **Precibus** & **Orationibus** omnibus prout in Breuiario post **Litaniis**, celebratur ibidem Missa solemnis Rogationum ab *Episcopo*, vel aliquo Canonico cum Cæremonijs, vt supra suis locis positæ sunt, & *in fine Episcopus, siue ipse Missam celebravit, siue non, dat benedictionem solemnem, & facit publicari indulgentiam.*

Car l.

2. c. 33.

4. In festo Corporis Christi fi-
nita

nita Missa & Processione inchoata, *Episcopus*, vel in eius absentia Sacerdos celebras imponit thus in duo thuribula absq; benedictione, *Presbytero* seu Diacono ministrante cochlear absque osculis, & nauiculam, nihil dicendo: deinde genuflexus in supremo gradu altaris ante Sacramentū, illud thurificat cū altero thuribulo triplici ductu: tum per Cæremoniariū vel Diaconum imponitur illi velum sericeum oblongum circa humeros ita vt ante pectus hinc inde equaliter pendeat, & Diaconus ascendens ad altare cum debitis reuerentijs accipit tabernaculum cum sanctissimo Sacramento, & stans offert Celebranti genuflexo sine osculis & reuerentijs versus illum, sed statim atque illud in manibus Celebrantis reliquerit, genuflectit, & surgit cum eo; mox Celebrans ad altare ascendit & vertit se

Et Ri-
tuale de
Process-
sionib.

ad populum, ambabus manibus
velo, quod circum humeros ha-
bet, coopertis Sacramentum ante
faciem tenens (cantoribus inci-
pientibus Hymnum **Pange lin-
gua gloriosi**, & prosequentibus
cum alijs prout in Rituali) de-
scendit & portat reuerenter sub
baldachino (quod beneficiati in-
duti pluuiialibus si haberi possunt,
aliàs cum superpelliceis portant
per Ecclesiam, & in porta Eccle-
siæ succedunt laici nobiliores, illis
euntibus ad locum suum ante Ca-
nonicos) medius inter Diaconum
& Subdiaconum, *seu inter duos
Diaconos assistentes* pluuiialis latera
hinc inde subleuantes, & per viam
Processionis semper aliquos **Psal-
mos** vel **Hymnos** submissa voce
recitat illis respondentibus, vel
cum cæteris deuotè concinunt. A
lateribus hinc inde præcedunt
duo Acolythi cum thuribus Sa-
cramentum continuò per viam
thuri-

thurificantes: & ante eos quatuor, sex, vel octo alij portantes funalia seu intorticia accensa: reliqui verò præcedunt vt infra, cum funalibus vel saltem cereis accensis, quos non extinguunt nisi postquam Celebrans finita Processione cum Sacramento dederit benedictionem. Si via Processionis fuerit longior, poterit Celebrans super aliquod altare deponere sanctissimum Sacramentum & aliquantulum quiescere, & ibidem antequam discedat, illud thurificare, & **Orationem** de Sacramento cantare prout infra: quod tamen non passim ad singula altaria quæ forsitan per viam constructa & ornata reperiuntur, faciendum est, sed semel tantum vel iterum. In fine Processionis, dum Celebrans redierit ante supremum gradum altaris, Diaconus à dextris, cum debita reuerentia genuflexus recipiet Sacramentum de manu Ce-

O 3 lebrantis

lebrantis stantis sine osculis & reuerentijs versus illum, & surgens reponet super altare, cantoribus interim in cantu pausato & deuoto cantantibus **Tantum ergo Sacramentum**, &c. omnibus genuflectentibus & SS. Sacramentum reuerenter adorantibus. Celebrans verò paulò retrocedens, deposito velo stans imponet incensum in alterum ex duobus thuribulis, & genuflexus in supremo gradu altaris, thurificabit SS. Sacramentum, prout fecerat in principio: & cantato per duos cantores Versiculo **Panem de cælo**, &c. & responso per chorum, surgens ex libro, quem Diaconus & Subdiaconus *seu Assistentes* genuflexi hinc inde tenebunt, cantabit Orationem **Deus qui nobis**, &c. qua finita accedet ad altare, & facta genuflexione accipiet tabernaculum cum sanctissimo Sacramento, quod ambabus

bus

bus manibus eleuatum tenens ac
vertens se ad populum, cum illo
semel, *vel si sit Episcopus, ter* fi-
gnum crucis faciet super popu-
lum, nihil dicens, & reuerenter
reponet. Postea si fuerit Episcopus,
eo genuflectente, Presbyter assistens
in cornu Epistolæ altaris stans ver-
sus populum, facta prius cum genu-
flexione Sacramento debita reueren-
tia, publicabit indulgentias in forma
prout supra cap. 16. num. ultimo ab
Episcopo concessas omnibus qui Pro-
cessionibus interfuerunt.

5. Ad similitudinem dictarum
Processionum etiam regulantur
aliæ extraordinariæ. Nam in illis
quæ fiunt ad postulandam sere-
nitatem vel pluuiam, aut tem-
pore pestis, famis aut belli, vel
in quacunque tribulatione, om-
nia fiunt vt in Processionibus **Li-
taniarum** cū precibus conuenien-
tibus prout in Rituali: Processio-
nes autem pro gratiarum actio-

Cap. 1.
2. c. 32.
in fine
Et Ri-
tuale de
Processio-
nibus.

ne inchoantur ab Hymno *Te Deum laudamus*, prout ibidem: quæ verò fiunt cum sanctissimo Sacramento regulantur ad formam Processionis festi Corporis Christi.

*Item ex
Missæ &
Cæremonia
5.
in cœna
Domi-
ni post
Missâ.
Ex Missæ
ac Cære-
monia
locis
suprà
citatis,
& Ri-
tualibus
de
processio-
nibus.*

6. Ordinantur autem Processiones per Cæremoniarium hoc ordine: Præcedit minister portans crucem imagine Crucifixi ad Processionem versa, medius inter duos Acolythos deferentes candelabra cum cereis ardentibus: deinde sequuntur clerici & beneficiati bini ac bini; & post eos Canonici pariter bini secundum eorum ordinem, videlicet primò iuniores, deinde seniores seu digniores, & vltimo loco Celebrans cum Diacono à sinistris in festo Purificationis & in Dominica Palmarum, quia tunc Subdiaconus seruiens in Missa ad Epistolam defert crucem: aliàs medius inter Diaconum à dextris & Subdiaconum à sinistris, seu in-

ter

ter Assistentes. Si adsit Episcopus & non celebret Processionem, sequitur immediatè post Celebrantem indutus cappa sua Pontificali: alioqui si eam celebret (quo casu Canonici omnes, si commode fieri potest, erunt cum paramentis prout quando celebrat Missam & Vesperas, vel saltem sex aut octo erunt cum pluuiialibus) indutus pluuiali cum Mitra, super amictu, alba, cingulo & stola, tenet locum Celebrantis, medius inter duos Diaconos assistentes paratos dalmaticis, qui fimbrias anteriores pluuiialis per totam viam hinc inde eleuabunt; & si via Processionis fuerit longior, aut Episcopus ferat candelam vel palmam, vel aliquas sacras reliquias, imaginè aut sanctissimum Sacramentum, immediatè ante illum ibit minister ferens baculum pastorem (quem aliàs Episcopus ipse manu sinistra gestat, dextra populo interdum benedicens) & si deferat sanctissimum Sacramentum, immediatè post illum ibit minister gestans Mitram, prout suprà cap. 14. num. 2. & 3.

Ex Car.
l. 2. c.
28. &
33.

Car. 1.
l. c. 33.
item 4.
l. c. 17.

Et si fuerit Archiepiscopus, crux Archiepiscopalis portabitur immediate ante indutos paramenti. Tum sequitur magistratus & alij nobiles laici, inter quos præcedunt digniores.

Car. l.

2. c. 32.

¶ 33.

7. In die S. Marci, tribus diebus ante Ascensionem, in festo Corporis Christi, & aliàs quando de mandato Episcopi congregatur totus clerus sæcularis & regularis, ac etiam ubi consuetum est, Confraternitates laicorum cum suis insignibus, diriguntur à deputatis hoc ordine: Præcedunt Confraternitates laicorum: deinde sequuntur Religiosi secundum ordinem antiquitatis, vel prout de iure vel consuetudine solent: postmodum in Processione sanctissimi Sacramenti curiales & officiales portantes funalia seu intorticia accensa, inter quos ultimo loco ibunt nobiliores & magistratus (qui aliàs quando non

defe-

deferuntur lumina sequuntur Celebrantem vel Episcopum, prout supra) tum sequitur clerus, hoc est, primò minister portans crucem Ecclesiæ Cathedralis, medijs inter duos clericos portantes duo candelabra cum candelis accensis; deinde si aderunt clerici Seminarij; & post eos curati Ecclesiarum parochialium superpelliceis induti; tum Ecclesiæ Collegiatæ cum suis insignibus si ea deferre solent; & vltimo loco clerus Ecclesiæ Cathedralis, cuius Canonici omnes in Processione sanctissimi Sacramenti & alijsquæ fiunt ex causa lætitiæ & pro gratiarum actione erunt induti paramentis coloris convenientis quemadmodum solent Episcopo celebrante; & præcedent induti Tunicellis & Dalmaticis, deinde sequuntur Presbyteri induti Planetis, & postremò dignitates indutæ Pluuiialibus,

aliá-

aliaque fient & obseruabuntur prout supra.

*Rituale
tit. de
process.*

*Car. l.
2. c. 23.
c. 33.*

8. Omnes autem in Processionibus grauitè, modestè ac deuotè incedentes, sacris precibus ita sint intenti, vt remoto risu, mutuoque colloquio & vago oculorum aspectu, populum etiam ad piè deuoteque precandum inuitent. Ad extremum cauèdum est, ne in Processionibus actus schœnici vel ludicri & indecori intermiscantur, sed omnia cum grauitate & deuotione fiant & procedant.

Finis Cæremoniarum.

SEQVNTVR NVNC
 CONSIDERATIONES
 QVÆ DAM
 QVÆ SERVIANT

Ad celebrationem Festorum præ-
 fertim propriorum seu parti-
 cularium Ecclesiarum

Præscripto Breviarij conformandam.

Nte omnia sciendum
 est, ministros Ecclesię
 in celebratione Diui-
 norum Officiorũ ge-
 rere personam totius Ecclesię, &
 tanquam legatos nomine ipsius
 ad Deum pro ea ac membris eius
 orationes, laudes, gratiarumque
 actiones fundere: ipsamque Ec-
 clesiam ad maiorem Dei reueren-
 tiam, & suam securitatem, ac fi-
 delium deuotionem ministris suis

præ-

*Patet
ex con-
stit. Pij
V. &
Clem.
VIII. in
princi-
pio Bre-
uiarij
ac Miss.*

præscripsisse certum modum ac formam (quæ in Missali ac Breuiario continetur) cui nihil addere, detrahere, aut immutare liceat, ita vt alioqui muneri suo non satisfaciant nec agant nomine Ecclesiæ; quemadmodum si Princeps aut Respublica ad alium Principem Legatos mittat quibus præscribat certam formam petitionis, pacti aut legationis, ij non agent nomine sui Principis aut Reipublicæ, si formam illam excedant. Nunc fit

CONSIDERATIO I.

Festa propria in usu Breuiarij Romani sunt retinenda.

IN primis certum est, non esse contra, sed planè secundū præscriptum Breuiarij Romani, festa propria particularium Ecclesiarum, locorum seu congregationum, cōsueta apud illas celebrari,

ab

ab ipsis in usu eiusdem Breuiarij retineri & celebrari. Patet clare ex rubricis generalibus eiusdem Breuiarij de officio duplici, de officio semiduplici, de ferijs & de octauis num. i. & etiam ex rubricis Martyrologij.

CONSIDERATIO II.

Festa omnia tam propria, quam communia, in usu Breuiarij Romani celebranda sunt iuxta rubricas eiusdem Breuiarij.

Certum quoque est, in omnibus festis celebrandis, tam proprijs, quam communibus (id est, tam non descriptis quam descriptis in Kalendario Breuiarij Romani) ab omnibus qui eo Breuiario vtuntur, dicendum quotidie Officium iuxta rubricas eiusdem Breuiarij. Patet ex verbis Pij V. in Constitutione Breuiario præfixa, vbi *omni alio usu quibuslibet, & c. interdicto, hoc*

Bre-

Breuiarium præcipit obseruari: statuens quoscunque, qui Horas Canonicas ex more & ritu Romane Ecclesie, iure vel consuetudine dicere vel psallere debent, propositis pœnis per Canonicas sanctiones constitutis in eos qui diuinum Officium quotidie non dixerint, ad dicendum & psallendum, Horas ipsas diurnas & nocturnas, ex huius Breuiarij præscripto & ratione omnino teneri: neminemq; ex ijs quibus hoc dicendi psallendiq; munus necessario impositum est, nisi hac sola formula satisfacere posse. Qua lege sine dubio tenentur omnes Ecclesie quæ vtuntur Breuiario Romano, etiam si fortè antè per ducentos annos alio vsæ fuerint. nam per acceptationem Breuiarij seu Officij Romani, de Episcopi Capituliq; vniuersi consensu factam, priuilegio, si quod fortè ante acceptationem ex antiquitate ducentorum annorū erat, renunciatum est, & omnis consuetudo præscripto eiusdem Breuiarij

*Ex
Fræcis.
Suarez
lib. de
Horis
Cano-
nicis. c.
11. &
Const.
Pij V.*

uiarij contraria, vndecunq̄ue siue ex prima institutione, siue ex aliqua ordinatione, statuto, fundatione, deuotione seu aliunde orta, reuocata est, ita vt non liceat illam retinere aut ad illam redire sine Pontificis auctoritate. Proinde omnes Ecclesiæ prædictæ tenentur quotidie in dicendo Officio Horarum tam in choro, quàm extra illum seruare non modò formam Breuiarij Romani, sed etiam alias præscriptiones rubricarum eiusdem Breuiarij. Quod confirmatur, quia Pius V. in eadem Constitut. paulò infra ab ea præscriptione qua præscribitur in Rubricis, quibus diebus Officium paruum B. Mariæ & Officium defunctorum, item septem Psalmos Pœnitentiales, & Graduales dici ac psalli oporteat, peccati periculum remouet, quamuis cohorte- tur ad hæc dicenda iuxta rubricas Breuiarij, & id facientibus indul-

P gentias

gentias concedat (sine tamen præiudicio sanctæ consuetudinis illarum Ecclesiârum in quibus Officium B. Mariæ in choro dici consueuerat, in quibus consuetudinem celebrandi prædictum Officium seruari vult.) ergo in alijs rubricis à quibus non remouet, ex præcedenti præcepto seu lege remanet & subest obligatio sub discrimine peccati grauis vel leuis, iuxta grauitatem vel leuitatem materiæ, aduertentiam, vel inaduertentiam, & alias circumstantias. Vnde in rubrica de concurrentia Officij numer. 9. in fine dicitur, *Eo die quo Officium feriarum aduentus & quadragesima impeditur, illarum commemorationem ratione temporis ex præcepto Ecclesie prætermitti non debere.*

CONSIDERATIO III.

*In illis celebrandis Officium dicendum
ex Breuiario Romano, nisi habeatur
proprium à Sede Apostolica appro-
batum.*

Quoad quidditatem & quasi
substantiam Officij dicen-
di, etiam certum est, à prædictis
omnibus dicendum quotidie Of-
ficium tam in choro quàm extra
ex Breuiario Rom. etiam in festis
proprijs, nisi habeant Officia pro-
pria à Sede Apostolica approba-
ta; & si aliud dixerint, per illud
non satisfacere obligationi dicen-
di psallendique Horas Canoni-
cas, neque id ipsum dicere tan-
quam ministros & nomine totius
Ecclesiæ. Patet ex lege Pij V. alla-
ta. Et explicatur breuiter, cum
enim ad supremam Ecclesiæ po-
testatem & auctoritatem, quæ

penes solum Pontificem est, pertineat constituere, quas preces ministri Ecclesiæ nomine totius Ecclesiæ ad Deum fundere debeant (quod faciunt in Officio Missæ & Horarum Canoniarum) ut omnia in hoc tanto ministerio ordinatiùs, puriùs & sinceriùs fiant, meritò eæ preces & laudes quæ Rom. Breuiario (& idem est de Missali) continentur, lege Pontificia omnibus sunt præscriptæ, ita ut alijs in hoc ministerio uti non liceat, nisi auctoritate Pontificis fuerint approbatæ & vel generaliter omnibus, vel specialiter aliquibus permissæ in celebratione quorundam festorum; quomodo approbatæ seu permissæ etiam verè dicuntur nomine vniuersalis Ecclesiæ à clericis seu ministris illarum Ecclesiarum quibus sunt permissæ, alijs verò minimè. De quo latius videri poterit Suarez De Horis

Suarez.

Cano.

Canonicis cap. 1. in fine & cap. 11. vbi etiam docet hactenus non esse alicubi per consuetudinem contrariam legi illi derogatum, quia Pontifices nunquam con- fenserunt tali consuetudini vel expresse vel tacite: quin potius Clemens VIII. in Constitut. Bre- uiario eiusdem auctoritate reco- gnito præfixa statuit, vt quod Pius ordinauit ratum & inuiola- tum conseruetur. Imò quia lex illa non tantum est præcipiens, sed etiam irritans omne aliud Officium, ex hac parte existimat omnes posteriores consuetudi- nes ita per eam legem reproba- tas vt contra eandem præualere non possint. Vnde aliud Offi- cium iam non potest esse Ca- nonicum, neque aptum vt per illud obligationi dicendi psallen- dique satisfiat: ac proinde me- rito in posteriori Synodo Pro- uinciali ordinatum est, vt in Eccle-

*Syno-
dus Pra-
uinc.
tit. 12.
cap. 5.*

sius quæ recepto usu Romano propria quadam Officia illi admiscent, si Apostolica auctoritate eiusmodi Officia recognita non sint, id fiat. Videantur quoque rubricæ de Officio duplici num. 1. de octauis num. 4. & de Lectionibus num. 9. Ex quarum prima & vltima patet, quod in festis proprijs celebrandis, vbi- que defunt propria & approbata Officia, Lectiones, aut Orationes, sumenda illa sunt ex Communi quod cõuenit festo de quo agitur.

CONSIDERATIO IV.

Omnia festa Breuiarij Romani celebranda sunt secundum eam qualitatem quam in eo habent, nisi quod consueta alicubi solemniter celebrari, celebranda ibidem sint tanquam duplicia.

QUoad qualitatem Officij seu festorum præsertim priorum, vtrum videlicet in illis facien-

faciendum sit Officium duplex, semiduplex aut simplex; & si duplex, in quo ordine & gradu festorum duplicium haberi debeant, an tanquam duplex primæ vel secundæ classis, vel solum duplex per annum, & hoc an æquale, maius vel minus, maior est difficultas: nam de hoc rubricæ non ita clarè disponunt. In primis tamen videtur certum, omnia festa Breuiarij Rom. nisi consueta fuerint alicubi solemniter celebrari (specialem etiam concessionem Pontificis semper excipio) ab omnibus celebranda esse secundùm eam qualitatem quam in eodem Breuiario obtinent. Patet ex lege Pij V. suprâ allata & præscriptionibus rubricarum. Exceptio autem de festis consuetis alicubi solemniter celebrari, patet ex rubrica de Officio duplici num. 1. vbi dicitur, *Officium fieri duplex in festis SS.*

qui apud quasdam Ecclesias, Religiones
vel Congregationes consueverunt so-
lemniter celebrari, etiamsi prædicta fe-
sta in Kalendario non sint descripta.
Vbi non restringuntur festa SS.
ad propria, neque dicitur restri-
ctiue, & in Kalendario non sunt
descripta, sed, *etiamsi in Kalen-
dario non sunt descripta*, quod po-
tius habet vim ampliantis, &
explanantis id de quo maius
poterat esse dubium: poterat
enim alioqui videri per legem Pij
V. derogatum consuetudini cele-
brandi festa propria in illis Eccle-
sijs quæ ad Breviarium eiusdem
Pij tenerentur, vnde ad significan-
dum consuetudini illi quo ad hoc
nihil derogari, sed vim suam &
vigorem retinere, hoc additum
videtur: vnde etiam in eadem ru-
brica verbis interpositis declara-
tur, quodnam Officium in huius-
modi festis apud illas Ecclesias
seu Congregationes dicendum

fit,

fit, prout superius explicatum est. Secundò ergo etiam certum videtur ex eadem rubrica, omnia festa SS. consueta alicubi solemniter celebrari, celebranda ibidem esse tanquam duplicia, etiamsi in Breuiario seu Kalendario Romano habeantur solum semiduplicia vel simplicia, vel de illis dicatur tantum fieri commemoratio, aut etiã omnino in eo non habeantur.

CONSIDERATIO V.

Nullum festum (excepta speciali Pontificis concessione) habendum pro duplici 1. aut 2. classis, præter enumerata in rubrica de Commemorationibus, quamuis in choro vel etiam in populo sit celebre; præferendum tamen eiusmodi alius tertij ordinis ob celebritatem seu solemnitatem maiorem.

IN quo ordine & gradu dupliciũ prædicta festa haberi debeant, nec in rubrica supradicta nec alibi

exprimitur: nisi quòd in rubrica de Commemorat. nu. 4. & 5. & in fine rubricarum ante tabulas festum principale Patroni vel tituli ipsius Ecclesiæ, & festum Dedicat[i]onis eiusdem annumerentur duplicibus 1. classis, & in rubrica de concurrentia Officij num. 2. inter festa eiusdem solemnitatis seu ordinis festa illorum SS. qui in proprijs locis vel Ecclesijs solemniter celebrantur præferantur alijs in Kalendario descriptis, ita vt habeant vtrasque Vesperas integras. Aduertendum igitur in primis est, duplicia constituta esse in triplici differentia seu ordine, generatim loquendo. Alia enim dicuntur **duplicia** primi ordinis seu classis, alia duplicia secundæ classis, alia denique duplicia per annum: & in vnoquoque ordine sunt alia alijs digniora, atque in tertio ordine digniora in fine rubricarum appellantur duplicia
maiora

maiora per annum, & reliqua eiusdem ordinis duplicia minora per annum. Aduertendum secundo duplex primæ classis in concurrentia & occurrentia præferri alijs aliorum ordinum, & duplex secundæ classis cæteris inferioris ordinis: inter festa autem vnius ordinis digniora præferri alijs eiusdem ordinis minus dignis, videlicet festa Domini omnibus alijs, & festa B. Mariæ festis SS. item festa Angelorum & Apostolorum cæteris alijs, & festa illorum sanctorum qui in proprijs locis vel Ecclesijs solemniter celebrantur, alijs in Kalendario descriptis, vt patet ex rubrica de concurrentia Officij num. 2. & rubricis de translatione festorum ac tabulis in fine rubricarum. Vnde aduertendum tertio in præferentia festorum in primis habendam rationem maioris solemnitatis: dignitatis autem maioris solum in
æqua-

æqualitate solemnitatis, ac in præferendis tantum festis Domini, B. Mariæ, Angelorum & Apostolorum, non verò aliorum, verbi gratia Martyrum aut Virginum Aduertendum quartò quòd licet ex more & ritu Romanæ Ecclesiæ, in qua omnia magis ordinate fiunt, nullum festum inferioris ordinis videatur solemnius celebrari altero ordinis superioris, in alijs tamen Ecclesijs sæpè aliter fieri, vt verbi gratia apud nos in festis sancti Antonij & sanctæ Annæ, quæ sunt solum duplicia per annum, maior adhibetur solemnitas, quàm in plerisque festis secundæ classis, vt Philippi & Iacobi, Matthæi, Andreæ, alijsue. Vnde oritur interdum difficultas in concurrentia quoad Vesperas & Commemorationes faciendas, vtrum videlicet de ijs iudicari debeat ex solemnitate quam festa
habent

habent ex particulari consuetudine, an ex ea quæ ipsis conuenit ex præscripto Breuiarij ac Cæremonialis. His animaduertis, Dico primò, omnia festa in vfu Romano celebranda saltem cum ea solemnitate quæ ipsis conuenit ex rubricis Breuiarij & ex præscripto Cæremonialis. Patet ex supradictis. Proinde in omnibus festis primæ & secundæ classis, alijsque quæ à populo obseruantur, debent Celebranti assistere cantores seu cantoriam facientes, aliæque solemnitates ac Cæremoniæ adhiberi, prout dictum est supra cap. 7. & 8. Sic enim ordinatur in Cæremoniali libro 2. capite 3. in fine quoad Vesperas, quibus Laudes correspondere debent, vt dicitur ibidem cap. 6. & 7. Et decet in illis etiam adhiberi organum & musicorum cantus, vt habetur lib. 1. c. 28. Dico secundò, nullū festum

haben-

habendum pro duplici primæ aut secundæ classis præter enumerata in rubrica de Commemorat. & in fine rubricarum, quamuis in choro vel etiam in populo sit celebre. Probatur, quia rubricæ disponentes circa festa primæ & secundæ classis vbique loquuntur solum de ibi enumeratis, vt videre est in rubricis de octauis num. 3. de Commemorat. num. 7. de translatione festorum nu. 2. & de concurrentia Officij num. 2. 3. 4. & 7. Vnde præposterum est, aliquod quod non est de numero illorum alicui ex ipsis præferre, quia est contra ordinem vt festum inferioris ordinis seu generis præferatur alteri ordinis superioris, & contra rubricam de concurrentia Officij num. 2. vbi expressè dicitur, vt *Duplici concurrente cum alio duplici, si non sint eiusdem solemnitatis, seruetur differentia in rubricis de Commemorat. & translatione festorum assignata, vt*

scilicet

scilicet festa maiora habeant primas & secundas Vesperas integras cum Commemorat. minorum, quando de eis fieri debet. Dico tertio, non videtur tamen inordinatum, quin potius conforme intentioni rubricarum, quod festum tertij ordinis præferatur alteri eiusdem ordinis equali aut etiam digniori, ob celebritatem seu solemnitatem maiorem quam alicubi habet in populo, vel in Ecclesia seu choro. Probat, quia in præferentia festorum in primis habenda ratio solemnitatis, dignitatis autem non nisi in æqualitate solemnitatis, vt supra dictum est, & patet cum aliunde, tum ex rubrica de concurrentia Officij num. 2. Vnde etiam ibidem inter festa eiusdem solemnitatis festa illorum sanctorum, qui in proprijs locis vel Ecclesijs solemniter celebrantur dicuntur præferenda alijs in Calendario descriptis, vtique etiam digniori-

bus.

bus. Hinc etiam in rubrica de Officio duplici num. 1. ordinatur, vt in festis SS. qui apud quasdam Ecclesias, Religiones vel Congregationes consueuerunt solemniter celebrari, Officium fiat duplex. Quocirca non immeritò festum sancti Nicolai quod in Calendario Romano est tantum semiduplex, hinc ob celebritatem in populo passim celebratur Officio duplici cum sola Commemoratio. Ambrosij in secundis Vesperis. Æquum enim est & rationi maxime consonum, vt Officium quod fit pro clero & populo & nomine omnium, omnibus eo loci, quoad fieri potest, accommodetur. Vnde etiam verisimile est, quod ob solam maiorem solemnitatem in Ecclesia seu choro adhiberi consuetam absque celebratione populi, festum tertij ordinis alioqui æquale vel minus dignum alteri eiusdem ordinis præferendum sit

in

in publica decantatione Officij, vt
ita solemnitati Officium festi, ob
quod ea adhibetur, correspon-
deat, & omnia ordinatè fiant. Vn-
de vlteriùs idem videtur seruan-
dum in priuata recitatione, quæ
quasi subrogatur loco publicæ in
his qui choro non tenentur assi-
stere, vel de facto non assistunt, vt
sic quisque sese conformet suæ
Ecclesiæ in qua residet. Dices, si
festum tertij ordinis ob particu-
larem solemnitatem maiorè præ-
ferendum sit alteri eiusdem ordi-
nis, etiam digniori, vt dictum
est, & verbi gratia sit apud nos in
festo S. Antonij, quod in secundis
Vesperis concurrit cum Cathe-
dra S. Petri, cur ob eandem ratio-
nem non sit etiam præferendum
alteri secundæ classis (prout apud
nos fieri solebat in festo Annæ,
cum quo concurrit festum Iacobi
Apostoli, cui nunc attributa est
æqualis solemnitas) vt sic solem-

Q nitati

nitati correfpondeat Officium fe-
fti ob quod ea adhibetur, & in di-
uinis Officijs omnia ordinate
fiant. Refpondeo, quia folemnitas
illa iuxta præfcriptum Cæremon-
ialis omnibus feftis fecundæ
claffis conuenit, nec folùm illis,
fed etiam alijs quæ à populo ob-
feruantur, vt fuprà dictum eft:
proinde illis omnibus tribuenda
eft, & non alia ipsis præferenda,
fed potius illa ita moderanda, vt
omnia honeftè & fecundùm ordinem
fiant, prout monet Apoftolus 1. ad
Corinth. 14. & maximè intendi-
tur per præfcriptiones Breuiarij
ac Cæremonialis. Inordinatum
enim eft & valde præpofterum,
quod maiora fefta Ecclefie præ-
fcripta folemniter celebrari ne-
gligantur, & alia minora quæ non
ita præfcribuntur adeò eleuentur
vt ipsis etiam præferantur: etfi
enim vt fuprà uifum eft, fefta San-
ctorum qui confueuerunt alicubi

folem-

solemniter celebrari, per hoc etiam ex præscripto rubricarum constituentur duplicia, relinquuntur tamen intra limites duplicium tertij ordinis (exceptis tantum festo principali Patroni vel tituli Ecclesiæ & festo Dedicacionis eiusdem, quæ constituuntur duplicia primæ classis, & peculiare insuper in occurrentia habent prærogatiuam, vt videre est in rubrica de translatione festorum n. 1. & de Commemorat. num. 3.) & merito, ne alioqui per particulares consuetudines ordo Officij Romani nimium turbetur, & quia decet maiora festa Ecclesiæ, cuiusmodi sunt primæ & secundæ classis, apud omnes eadem esse & vniuniformiter celebrari: in minoribus autem admittitur varietas, quin etiam ea ad ornatum Ecclesiæ spectat. Ex dictis etiam constat, quod si concurrant duo festa tertij ordinis, quorum vnum sit

in populo celebre & alterum tantum in choro consuetum solemniter celebrari absque celebratione populi, prius posteriori sit preferendum, quia ut dixi in omnibus festis quæ à populo obseruantur Officium celebrandum in choro solemniter, & cum illud fiat pro omnibus & nomine omnium, maior habenda est ratio publicæ celebrationis cleri & populi, quàm solius cleri. Hactenus de festis Communibus Breuiarij Romani, ac illis proprijs quæ consueuerunt alicubi solemniter celebrari, nunc videndum de qualitate cæterorum quæ non consueuerunt solemniter celebrari. Sit ergo

CONSIDERATIO VI.

*Festa propria consueta alicubi celebrari
solemniusquam simplicia, non tamen
absolutè solemniter, celebranda ibi-
dem sunt in usu Romano Officio
semidupl. iuxta rubricam de officio
semiduplici num. 1.*

A Ddo, non tamen absolutè
solemniter, quia rubrica ista
supponit primam de Officio du-
plici, in qua expressè dicitur, *Offi-
cium fieri duplex in festis Sanctorum,
qui apud quasdam Ecclesias, Religiones
vel Congregationes consueverunt so-
lemniter celebrari.* Vnde compara-
tio in hac rubrica est impropria,
ita vt positivus formæ in qua fit
comparatio, videlicet solemniter,
neutri eorum quæ inter se com-
parantur, id est, neque simplici-
bus, neque alijs cum ipsis compa-
ratis competat, quemadmodum

Q 3

cum

cùm dicimus, mare Caspium esse dulcius cæteris aut furtum esse melius homicidio: alioqui enim rubrica hæc contrariaretur primæ & subuerteret quod in ea statutum est. Alia itaque festa propria consueta antè celebrari Officio duplici non comprehensa in prima rubrica (non enim omnia festa duplicia solemniter celebrantur) per hanc rubricam reuocantur in usu Romano ad semiduplicia: quia generaliter dicit, *Officium fieri semiduplex in festis proprijs quorundam locorum seu Congregationum, quæ solemnitus apud illos quàm simplicia consueuerunt celebrari*; cuiusmodi haud dubiè sunt omnia consueta celebrari cum nouem Lectionibus, siue fuerint celebrata Officio semiduplici siue duplici, modò non solemniter. Sic etiam nonnulla festa Breuiarij Romani, quæ antè erant duplicia, à Clemente VIII. reducta sunt ad semiduplicia;

cia; idque meritò ne Officium Dominicarum toties impediretur.

CONSIDERATIO VII.

Festa propria non solemnia neque etiam solemniora quàm simplicia celebranda sunt Officio simplici, vel si in die ipsorum occurrat aliud festum vel Dominica vel Octava vel Sabbatum, vel Officium fieri debeat de Feria, de illis facienda tantum Commemoratio, nisi totaliter omittantur.

DE reliquis festis proprijs, quæ videlicet non contuerunt solemniter celebrari, neque etiam solènius quàm simplicia, nulla fit in rubricis expressa seu specialis mentio: forte ideo, quia ex duabus rubricis prædictis de Officio duplici & semiduplici, qualitas ipsorum satis colligitur: cum enim iuxta illas non conveniat ipsis Officium duplex aut se-

miduplex, sequitur à sufficienti diuisione esse celebranda Officio simplici, nisi in die ipsorum occurrat aliud festum etiam translatum, vel Dominica, vel Octaua, vel Sabbatum, vel Officium fieri debeat de feria iuxta rubricas de ferijs num. 1. & de Commemorat. num. 1. & 2. tunc enim de ipsis facienda est tantum Commemoratio; vel interdum nihil, vt in festis solemnibus maioribus seu primæ classis, iuxta rubricam de Commemorat. Quod enim eiusmodi festa in vsu Romano non sint omnino omittenda; videtur etiam ex præcedentibus colligi argumento à simili seu pari: omnium enim festorum priorum quoad hoc videtur par ratio. Vnde in rubrica de ferijs num. 1. generatim dicitur, *per annum fieri Officium de feria illis diebus, quibus infra hebdomadam in Kalendario non ponitur aliquod festum duplex, si miduplex*

vel

vel simplex, & non occurrit aliqua Octava, vel Officium S. Mariae in Sabbato, vel aliquod festum solemne, aut (quod ad propositum facit) consuetum in aliqua Ecclesia celebrari, quamvis in Calendario huius Breviarii non sit descriptum. Quia tamen hoc non ita certum est aut clarum (posset enim hæc rubrica videri intelligenda accommodatè ad prædicta, hoc sensu, consuetum celebrari ut dictum est, nimirum solemnius quàm simplicia) rectè videntur apud nos ex his illa solum retenta, quæ sunt Sanctorum huius patriæ, omissis cæteris, ne Officium feriale, seu simplex de tempore occurrente nimium tolleretur seu impediretur.

CONSIDERATIO VIII.

Si plura festa eodem die occurrant, vel unum in secundis Vesperis concurrat cum altero sequenti in primis, de illis iuxta qualitatem nunc constitutam iudicandum ex tabulis in fine rubricarum positis, quoad translationem, preferentiam Vesperarum, & Commemorationes faciendas.

Constituta iam quidditate & qualitate Officij singulorum festorum, illud iuxta præscriptiones rubricarum quæ de tali Officio loquuntur, planè dicendū est: & si plura eodem die occurrant, vel unum in secundis Vesperis concurrat cum altero sequenti in primis iuxta eandem qualitatem iudicandum de præferentia illorum, & de Commemorationibus faciendis ex rubricis de translatione festorum & de concurrentia Officij & de Commemorat. seu ex tabulis ex illis excerptis

& in

& in fine positus: ex quarum prior
re statim videre est de quo occur-
rentium eo die faciendum sit Of-
ficium, & ex posteriore de quo in
concurrentia faciendę sint Vespere,
& pariter an Commemoratio-
nes faciendę. Sed animaduerten-
dum, illud quod dicitur in regula
prioris tabulę pro occurſu feſto-
rum eiusede ordinis seu ad n ume-
rum 8. *Officium de digniori, translatio
de minus digno*, accipiendum ac-
commodatę ad rubricam de trāſ-
latione festorum num. 6. & ad
suprà dicta sub quinta Conſid. vi-
delicet hoc modo: *Officium facien-
dum de digniori seu solemniori, & quod
minoris solemnitatis vel dignitatis est
transferendum.* Et similiter accipiē-
dum quod dicitur in regula po-
sterioris tabulę ad nu. 6. *Totum de
digniori, Commemoratio de minus di-
gno*, accommodatę ad rubricam
de concurrentia Officij num. 2. &
ad dicta vbi suprà, videlicet hoc
modo

modo

modo: Totum Officium faciendum de digniori vel solemniori cū Commemoratione eius quod est minus dignum vel minus solemne. Et duplex per annum maius ibidem sic extendendum & accommodandum, vt sub eo comprehendatur tam maius dignitate, quàm maius solemnitate, id est, tam dignius, quàm solemnus. Licet enim inter festa eiusdem ordinis seu generis in concurrentia & occurrentia dignius absolutè dicitur preferendum, quia videlicet eiusmodi per se sunt equalis solemnitatis vt indicatur in rubrica de concurrentia Officij num. 2. vbi tam ex consuetudine vnum eorum solemnus celebratur quàm alterum, ibi in concurrentia & occurrentia potior habenda est ratio maioris solemnitatis quàm dignitatis, prout supra explicatum est.

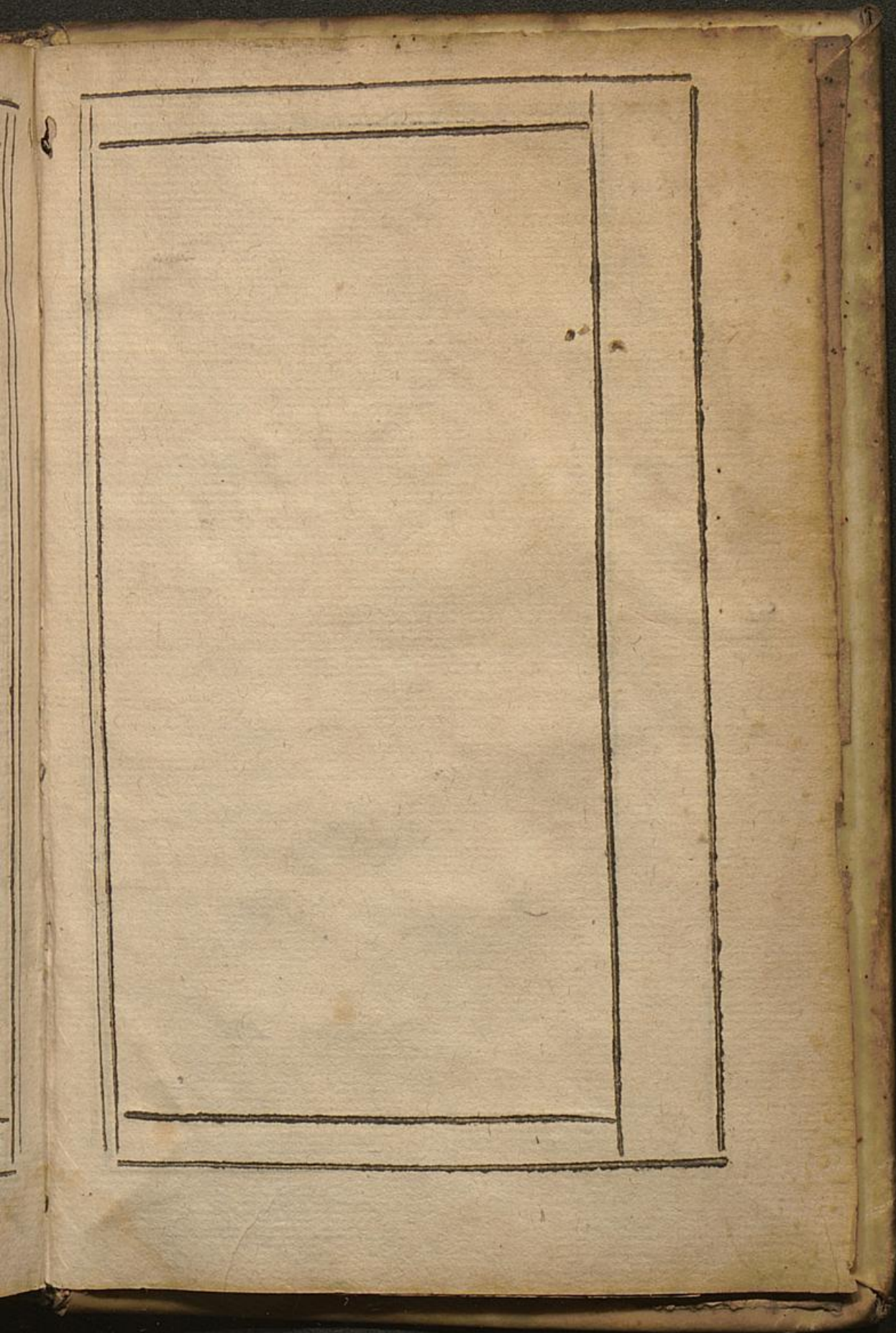
F I N I S.

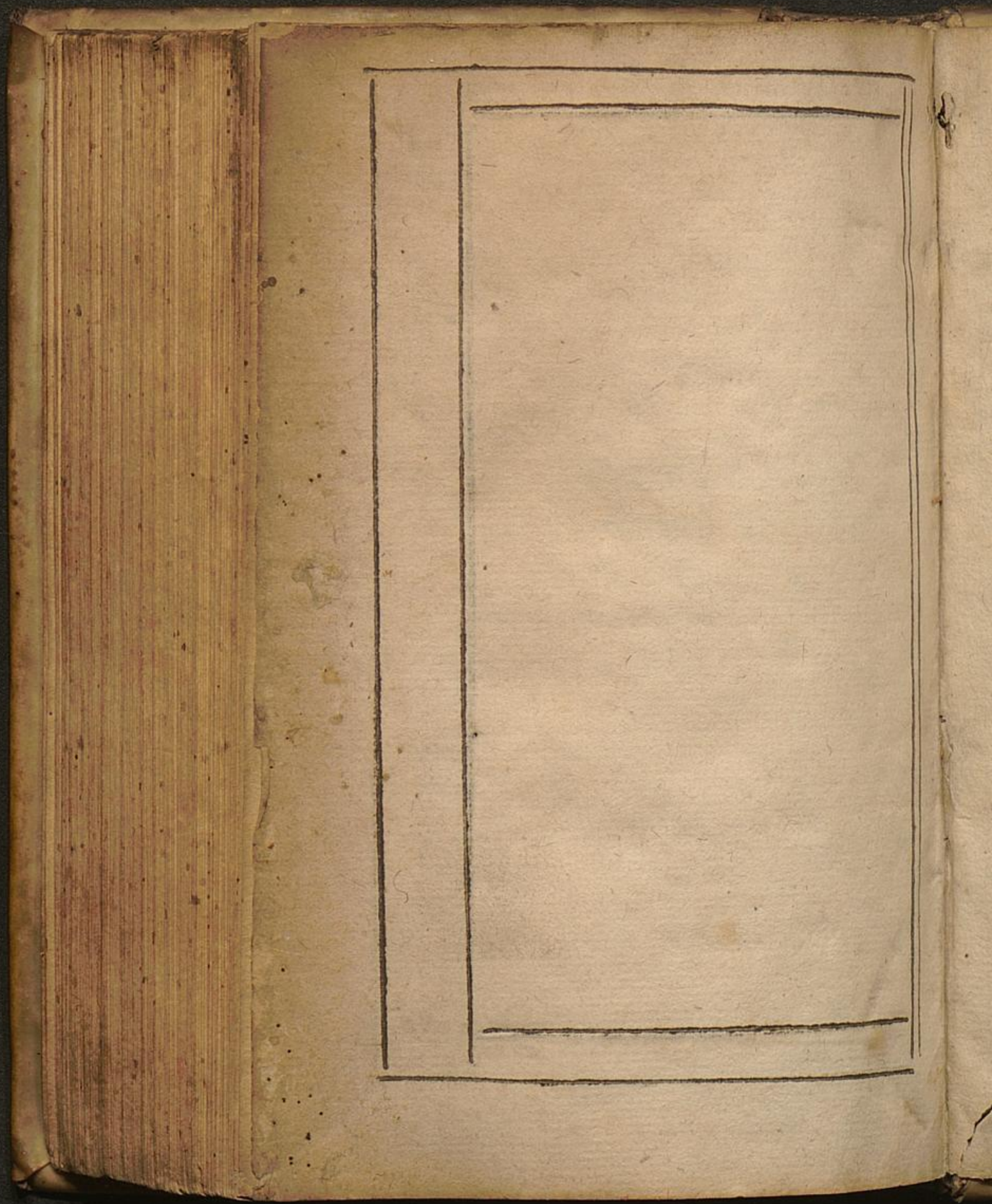
Ad maiorem Dei & Sanctorum gloriam.

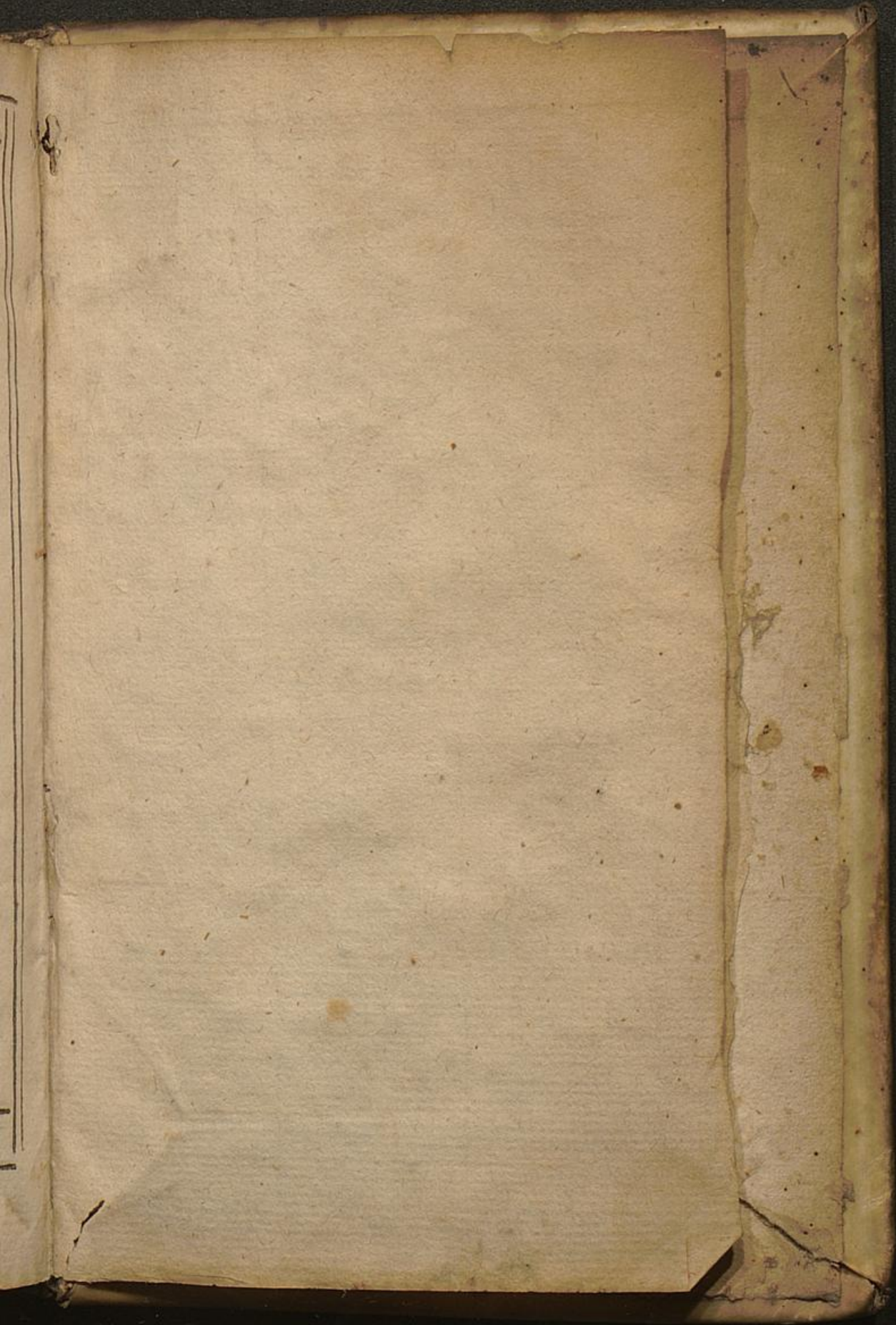
ERRATA SIC CORRIGE.

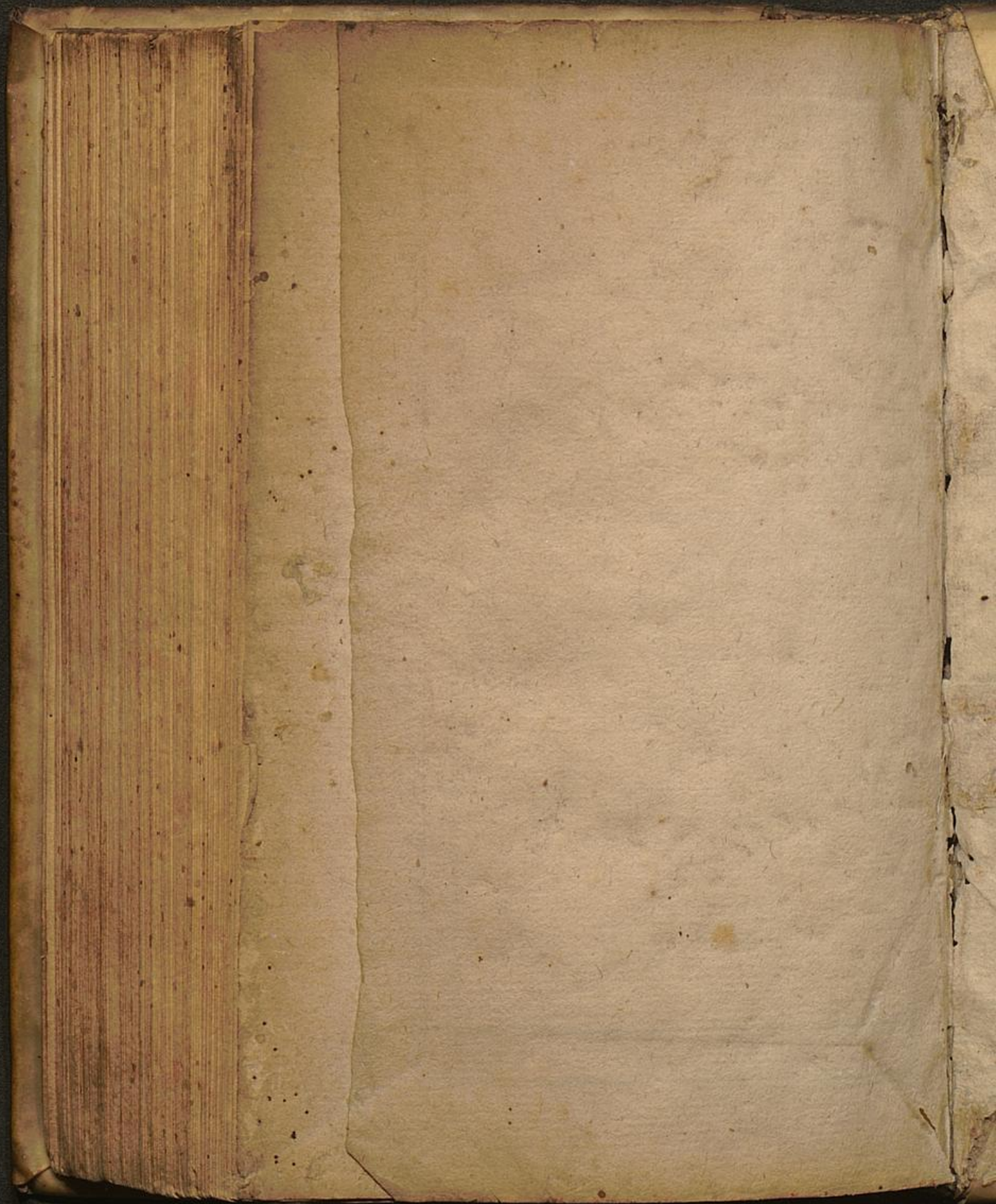
Pag. 17. lin. 14. Quoad, lege 6. Quoad. 23. 4. In,
4. In. 53. 9. Cùm Episcopus. 3. Cùm Episcopus.
ibidem 19. intonatum, intonatam. 54. 19. cele-
brante, adde). 60. 13. pòst quod, pòst (quod. 63.
2. siue, sine. 77. 1. & ad, & hoc ad. 82. 1. siue,
sine. 111. 24. Subdiacono, (Subdiacono. 143. 22.
Sequentia, Sequentiæ. 152. 5. post Offertorium,
post Offertorium). ibidem 19. super illis, super
illos. 168. 10. tunc, aliàs. 171. 8. Spiritus, Et Spi-
ritus. ibidem 10. habeatur, haberetur, vel. 13. vtere-
tur, vtetur. 188. 12. dicant, dicent. 189. 23.
postquam illud, postquam Episcopus illud. 212.
4. cantoribus, cantoribus.

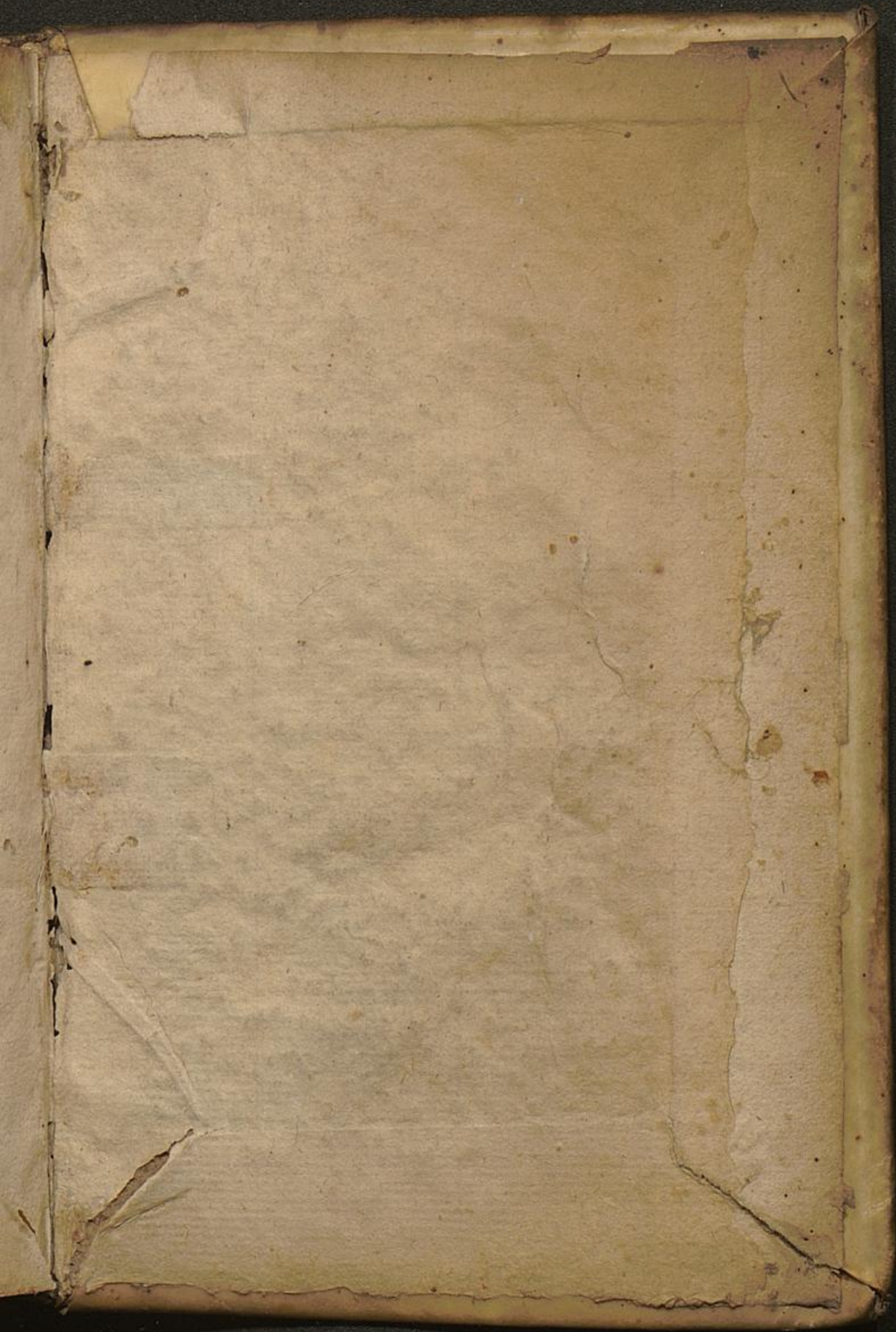
ANTVERPIÆ,
Typis Gerardi Wolschatij.
clō. lōc. XXI.

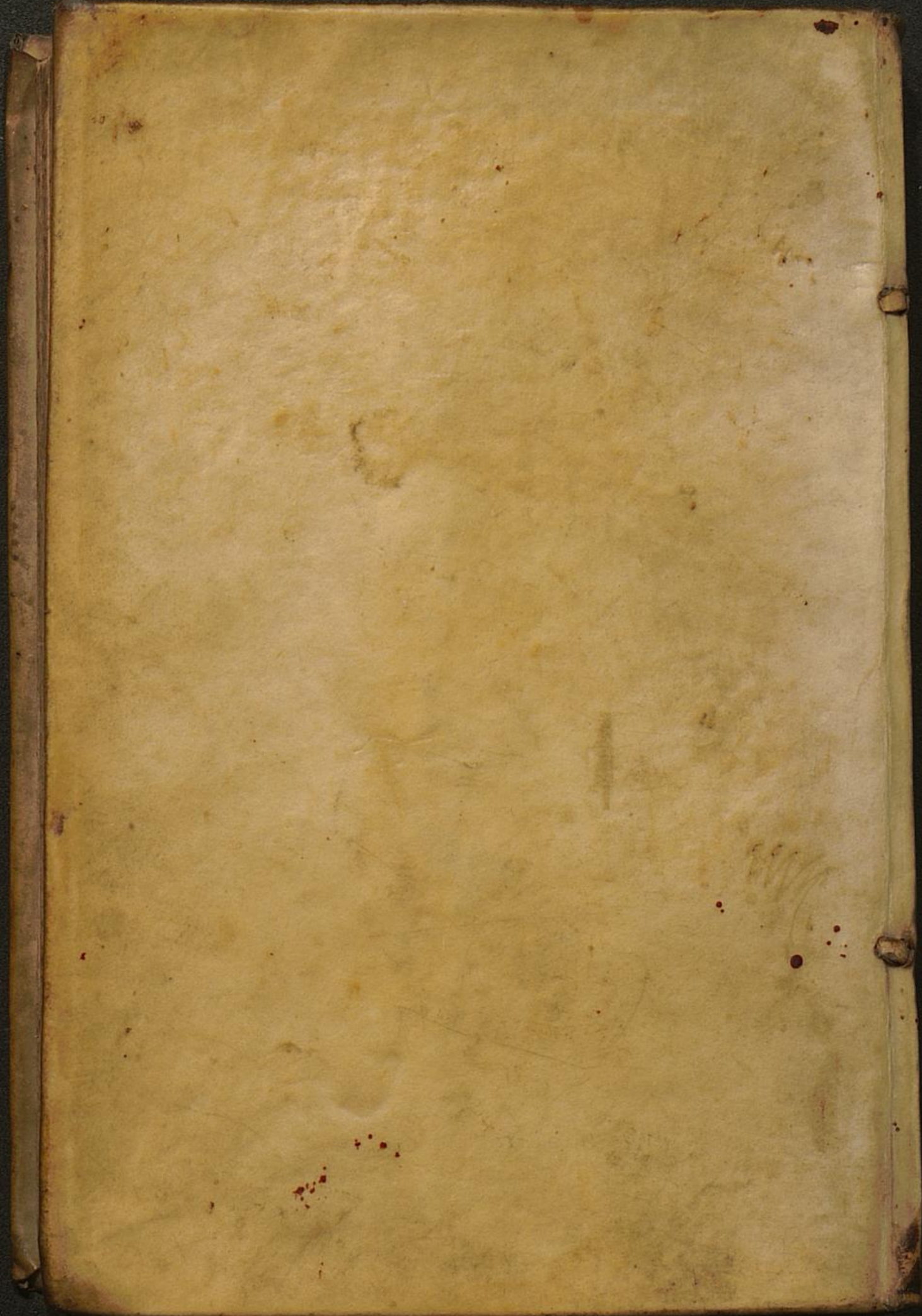

OPUS
1771

Th
2210